SCHOLASTICA ASSERTIO PRO DISCIPLINA ECCLESIASTICA.

Qua demonſtratur Henrici Borbonij Biarnenſis ad Galliæ Regnum perpetua inhabilitas, ſacræ Scripturæ verbis, Conciliorum decretis, Maximorum Pontificum conſtitutionibus, ſanctorum Patrum ſententijs, Hiſtoriarum monumentis, Auctorum teſtimonijs, Iure communi, Pontificio, & Cæſareo comprobata.

Auctore

D. CONSALVO PONCE DE LEON Hiſpalenſi I. V. D. Archidiacono Talauerenſi in Eccleſia Toletana.

Adiectæ ſunt Bullæ Pontificiæ, quæ in hac cauſa hactenus prodiere.

ROMAE,

Ex Typographia Gabiana, M. D. XCIII.

DE SVPERIORVM LICENTIA,

In hac aſſertione nihil eſt Catholicæ fidei, aut bonis moribus contrariũ. quod atteſtor. Romæ in noſtro Collegio Die 15. Februarij 1593.

Ioannes Azor.

Idem ſentio. Romæ 1. Aprilis 1593.

Franciſcus Lamata Doctor Theologus.

Vidit Taglia ferrus.

Imprimatur.

P. Ant. Viceſg. F. Barth. de Miranda S.P.M.

AD CHRISTIANVM LECTOREM.

NEMINI ignotum eſt, Chriſtiane Lector, Henrico Valeſio occiſo, Nauarræum ad Regni ſceptra adſpirantē, nec niſi Catholicorum opera, & Pontificis Maximi auctoritate id ſe poſſe conſequi agnoſcentem, Oratores Romam miſiſſe, qui reſipiſcentiæ ſuæ ſpem darent. Hoc ille cōſilium non multo poſt (cum id res, & temporū condicio poſtularunt) nō modo neglexiſſe, ſed penitus mutaſſe viſus eſt, cum in Pontificem Gregorium XIIII. & eius miniſtros publicis edictis & minis deſæuijt. Nunc vero cum Catholicorum comitia inceperint, & de eligendo Rege ſerio inter Principes & Ordines Pariſijs agatur, ad eumdem ſimulationis portum iterum confugit. Die enim 19,

Ianuarij huius anni 1593. *Declarationem* Gallicana lingua apud Claudium Cottereanum Regium (vt ſe vocat) impreſſorem, typis mandauit: in qua poſt multa, Catholicæ religionis protectorẽ ſe fuiſſe, & ſemper futurũ eſſe pollicetur, atque ab eiuſdem religionis doctis viris inſtrui & doceri poſtulat. Quamuis autem neminem oporteat decipi rãcidis iſtis delinimentis: ratio tamen ipſa poſcit, vt credamus Catholicos Principes, & Epiſcopos, qui ab eo ſtant, eiſdẽ vanis pollicitationibus adhuc deluſos detineri, ſpectareq. pœnitentem Henricum, & ab Eccleſiæ Catholicæ præſide Pontifice Romano, non modo Catholicorum communioni reſtitutum, ſed ad Galliæ etiam ſceptra prouectũ. Nec tamen fortaſſe, doctiſſimi alioqui & prudẽtiſſimi viri, animaduertunt, ſacræ huius Apoſtolicæ Cathedræ moderatores, nihil vmquam leuiter, nihil temere, nihil in Eccleſiæ ſcandalum, contra veterẽ diſciplinam, aduerſus ſacros & conſtantes ritus, per Clauium abuſum, decreturos. Quapropter conſilium nobis fuit, breuem indiculum componere, ex

diui-

diuinis teſtimonijs, Cõciliorum ſanctionibus, Pontificum decretis, Sanctorum Patrum ſuffragijs, hiſtoriarum monumentis, praxi denique qua vtimur ſacra & profana, eorum impedimentorũ quæ Henricum, reſipiſcẽtem etiam & Eccleſiæ redditum, a Regno nihilominus perpetuo excludunt. Hæc enim ſi ob oculos verſentur, haud facile credemus fore, vt quiſquam cordatus, ſi modo Catholicus, fallacem iſtam ſpem diutius alat, cum videlicet inſtructiſsimam, quam explicabimus, Eccleſiæ phalangem aduerſus Henricum dimicantem, non facile profligari poſſe cognoſcet. Nec vero interim negauerimus, immo ſi opus ſit, effuſſo ſanguine teſtabimur, Pontificem Romanũ totius Eccleſiaſticæ politiæ monarcham, poſſe quidem quidquid iuris humani eſt, diſpenſare, tollere, abrogare, immo circa ipſum etiã diuinum, veram intelligentiam & ſenſum, Eccleſiæ proponere. Quocirca ſi tandem Nauarræus (quod vtinam contingat) ex corde conuertatur, & Pontifici Maximo e re Chriſtiana eſſe videatur, vt Galliã moderetur, cum eoq. diſpenſet: ille quidem

rite

rite diſpenſatus cenſendus erit, nec vllum eorum, quæ referemus, impedimentum obſtabit. Quæ cum vera ſint, & poſſe Pontificem Maximum (vt iterum repetamus) abrogare humana, declarare diuina, pluſquam manifeſtum: non interim vel Henrici fautores negabunt, indigere eius reſtitutionẽ, & ad Regnum habilitatem interpretatione diuinorum teſtimoniorum, indigere abrogatione œcumenicorum, quorum auctoritas Eccleſiam hactenus rexit, Conciliorum, Pontificum ſanctiſsimorum qui Sedem iſtam & vita & morte condecorarunt, conſtitutionum, Eccleſiaſticorum ſacratiſſimorum rituum, conſtantium & perpetuarum obſeruationum, iuris communis, totiuſq. Eccleſiaſticæ diſciplinę, Orthodoxorũ denique Patrũ vnanimium ſententiarum, vniuerſorumq. ſcribentium auctoritatum. Hæc, inquam, tam multa, tam ſacra, tam diuina, a Summo Pontifice, vt Henricus regnet, abrogãda & eneruanda erunt.

Sed & ille etiam ſuſcepti laboris noſtri fructus ſperari poterit, ne vllo tempore Eccleſiæ hoſtes obijcere nobis poſ-

ſint

ſint obſoleuiſſe diſciplinam, & quaſi in deſuetudinem per Catholicorum ſilentium abijſſe. Proderit enim, ſi vel nos rudi ingenio, veteres iſtos ſacroſanctæ diſciplinæ ductus renouata earum memoria ſarciamus, & a ſordibus, quibus ab hereticis obducuntur, quo purius & placidius fluant, expurgemus.

SCHOLASTICA ASSERTIO PRO DISCIPLINA ECCLESIASTICA:

Qua demonſtratur Henrici Borbonij Biarnenſis ad Galliæ Regnum perpetua inhabilitas, ſacræ Scripturæ verbis, Cōciliorum decretis, Maximorum Pontificum conſtitutionibus, ſanctorum Patrum ſententijs, Hiſtoriarum monumentis, Auctorum teſtimonijs, Iure communi, Pontificio, & Cæſareo cōprobata.

Ad pium & Orthodoxum Lectorem.

POST funeſtum caſum Henrici III. Gallorum Regis (PIE LECTOR) inter ipſa potentiſsimi exercitus ſui arma miſerrime cæſi, Borbonius Nauarreus quondam Biarni dominus, qui eo tēpore apud eumdem merebat, & bonam copiarum partem

ctabat, Galliam mox per tyrannidem occupare aggreſſus eſt, & ſceptri dominijq. iura, quaſi legitime ſibi delata (a quibus ſane multis de cauſis ceciderat) vſurpauit. Cuius perditiſsimis conatibus cum ſanctum Catholicarum vrbium & Principum FOEDVS conſtanter ſeſe oppoſuiſſet, & rem, ſanguinem, animam prius profundere, quam hominem hæreticum, relapſumq. Caluiniſtam, & quod deploratius eſt, adhuc in erroribus ſordeſcentem tyrannum pati, ſtatuiſſet: ille quidẽ ad inuadendam patriam, nouam viam callido commento ingreſſus, cum ſub leonino exuuio parum conſilia ſuccederent, vulpinum tandem aſſuens, aliquid ſperare poſſe cœpit. Igitur in eam ſpem Epiſcopos, & Catholicos Regni proceres nouus Proteus trahere conatus eſt, vt ſe fidelẽ ex perduelle, defenſorẽ ex hoſte, Orthodoxum e ſectario fieri quandoque poſſe confiderent. A quo vero vno cauſæ articulo cum in primis totius negotij exitum pendere credamus, & vna hac vanæ & ridiculæ metamorphoſeos expectatione eos teneri, qui illius partes num etiam fouent, perferatur: non abs re Chriſtiana fore duximus, ſi breuiter & dilucide demonſtraremus, nullo tempore, nullo iure, nulla permiſsione, nulla conniuentia (ſalua Eccleſiaſticæ diſciplinæ obſeruantia) Henricum ad nobiliſsimum Chriſtianiſsimumq. Regnum moderãdum habilem futurũ. Hoc autem vt planum fiat, in tres præcipuas partes vniuerſam diſputationem diuidemus.

In pri-

In primis lõge pleneq. repetemus antiquiſſimam Eccleſiæ Catholicæ conſuetudinem de recipiendis in hæreſim lapſis per ſolemnem & publicam errorum abiurationem: vt inde conſtet, Henricum poſt ſimilem, quam & omnes norunt, & nos docebimus, liberã, ſpontaneam, & ſolemnem abiurationem Caluiniſmi, redijſſe iterum ad illum, proinde vere eſſe, diciq. debere relapſum, & vt talem iudicandum eſſe ab Eccleſia, non obſtante falſa metus exceptione ab illo ſuiſq. allegata.

Deinde octo dũtaxat canonica impedimenta (quando id inſtituta opuſculi breuitas poſtulat) proponemus, quibus Henricum quantumuis ad Eccleſiam reuerſum, iuxta Dei verbum, & Eccleſiæ diſciplinam tam nunc vigentem, quam olim obſeruatam, & cum ipſamet Eccleſia ortam, ad Galliæ ſceptrum eſſe, foreq. ſemper inhabilem demonſtrabimus.

Poſtremo oſtendemus miſerrimam ruinam, & inexplicabiles Gallicano Regno, non modo Nauarreo regnante, imminentes calamitates, verum ſi diutius illius cauſa a viris Catholicis, & præſertim Eccleſiarum paſtoribus foueatur, certiſsime euenturas: vt demum ijs poſitis articulis conſtet omni iure prohibitam eſſe Henrici communionem, debereq. eum ab vniuerſa Eccleſia vitari, nulla ratione, titulo, prætextu in eius gratiam admiſsis.

Prima pars.

SI ſacros Eccleſiæ canones, conſtantemq. per tot annorum curricula traditionem conſulimus; nemini profectò dubium erit, Henricum Nauarreum eorum numero habendum eſſe, quos eadem Eccleſiaſtica diſciplina relapſos vocat, & præ ceteris pietatis ac religionis reis ſeueriſsima animaduerſione punit. Iſti ſiquidem rabidi & voraces canes ad eiectarum ſordium vomitum redeunt; & veluti lutulenti & cœnoſi ſues, in fœtidiſsimis haris, e quibus ſemel emerſerant, volutantur. Hoc autem quo dilucidius oſtendamus, altius quidem repetenda eſt eadem Eccleſiaſtica diſciplina, pleneq. explicandum de hæreſi conuictos (phraſibus autem vocibuſq. ſcholaſticis in tota diſputatione vtemur) & ad Eccleſiã redeuntes, non aliter quam ſolemniter abiuratis erroribus, ad communionem fuiſſe admiſſos: nempe vt diuino humanoq. ſacramenti vinculo conſtricti, fidem Deo Eccleſiæq. datam perpetuo cuſtodirent; aut ſi forte ex dolo, inſtabilitateve iterum laberetur, fraudulenta ac ficta quo ad Eccleſiam & exterius forum in poſterum iudicaretur eorum reſipiſcentia.

Concilia. Non aliter a cõtinua octo generalium Conciliorum ſerie, quæ in Oriente celebrata ſunt, Eccleſiam decreuiſſe, aperte intelliget, qui eorum cano-

rum canones & acta euoluerit. Nam in primis Synodi œcumenicæ Nicænæ primæ aduerſus Arium coactæ canone 8. (qui refertur a Gratiano cap. ſi qui voluerit, 1.q.7.) Nouatiani ad Eccleſiam redeuntes eã hæreſim deteſtari compelluntur, & Catholicam fidem per libellum profiteri. Poſt Nicænos vero Patres eamdem diſciplinam ſequuti Conſtantinopolitani primi, qui ad oppugnandum Macedonium conuenerunt,in hunc ſane modum canone 7. ſtatuerũt: Eos qui rectæ fidei adijciuntur, & parti eorum qui ex hæreticis ſeruantur,recipimus ſecundum ſubiectam hic conſequentiam, & conſuetudinem. Arianos quidem,& Macedonianos,& Sabbatianos,& Nouatianos,qui dicunt ſeipſos Catharos,& Ariſteros, vel Siniſteros,& Tecaradecatitas,ſiue Tetraditas,& Apollinariſtas recipimus , dantes quidem libellos , & omnem hæreſim anathematizantes,quæ non ſentit vt ſancta Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia,&c. Epheſini poſt hos a Neſtorio,cuius impietatem damnauerant, poſtularunt,vt non modo,ſi Eccleſiæ conſortium optabat , ſymbolum Orthodoxæ fidei profiteretur, ſed & polluta ac profana dogmata voce & ſcripto improbaret . Chalcedonenſes deinde actione 8.& 9. Theodoritum Cyrenſem , & Ibam Edeſſenum , nonniſi Neſtorianis erroribus, de quibus ſuſpecti erant,abiuratis,ad communionem admittũt. Hæc autem quatuor œcumenica Concilia , quæ & ſummorum Pontificum decreta, & Cæſarum leges , vt

quatuor ipſa Euangelia veneranda eſſe ſtatuūt, poſteriores Synodi ſequutæ ſunt. Nam quinti Concilij generalis, coacti contra Origenem, & ad decernendum de Tribus Capitulis, canone 11. expreſſe cauetur de anathematizatione Arij, Eunomij, Macedonij, Apollinarij, Origenis, & aliorum: canone vero 13. & 14. ij qui Theodoriti ſcripta & Ibæ epiſtolam defenderant, illa, hancq. damnare iubentur, ſi velint ad Catholicam communionem recipi. In ſexto generali Concilio contra Monothelitas congregato, canone 96. eadem verba, quæ ex Conſtantinopolitano præcitauimus, leguntur. In ſeptima aduerſus Iconomachos celebrata Synodo (cuius 3. & 5. actione, vt ſuo loco dicemus, quæſtio de recipiendis lapſis diſcuſſa eſt) plures Epiſcopi, quorum coryphæus erat Baſilius Ancyranus, ab hæreſi reuerſi, errores abiurant & anathematizāt. Eſt autem eo loco obſeruatione dignisſimum (quod ex eiuſdem Baſilij verbis inter alia refert Gratianus cap. conuenientibus. 5. quæſt. 7.) Eccleſiaſticam hanc conſtitutionem ab ipſis Apoſtolis eorumq. ſucceſſoribus deriuari. Conſtitutio, inquit, Eccleſiaſtica habet canonice tradita ab antiquo a ſanctis Apoſtolis, & ſucceſſoribus eorū ſanctis Patribus noſtris, & magiſtris, & ſanctis vniuerſalibus ſex Synodis, & localibus Synodis Orthodoxis, vt qui ab aliqua hæreſi reuertuntur ad Orthodoxam fidem & traditionem Catholicæ Eccleſiæ, ſcripto negare

debeant hæreſim ſuam,& confiteri Catholicam ,,
fidem,&c. Quod & Græci, Latiniq. Concilio- ,,
rum expoſitores, Theodorus Balſamon, Matthæus Blaſtares, Sabinus monachus, atque alij præcitatis locis indicarunt. In octaua demum Synodo, quæ pro reſtitutione Ignatij Conſtantinopolitani aduerſus Photium indicta eſt, illi qui eidem Photio ſchiſmatico communicauerant,ſchiſma abiurant, libelloſq. offerunt, vt in ſecunda actione eius Concilij habetur. Prædictas autem œcumenicas Synodos in Oriente celebratas,Occidentales æmulatæ ſunt:nam in Cōſtantienſi actione 19. Hieronymus Pragenſis Huſsita, in Lateranēnſi Pontifice Leone X. quidam alij hæreſim abiurarunt.Denique idem prouincialibus Synodis ſtabilitum ex canone 9. Arelatenſis Concilij ſecundi, quod ſub Silueſtro I. celebratum eſt, aperte liquet. Gangrenſis præterea Synodus eodem tempore & Pōtifice celebrata,de Euſtathianis loquens, idem ſtatuit: Laodicena ſimiliter canone 17. ſub Liberio (vt melior habet opinio) congregata, approbataq. a ſexto Concilio Trullano. In qua animaduertere oportet (vt appareat quæ fuerit in Eccleſia diſciplinæ ſeries, quæ ad nos per continuam traditionem delata eſt)non modo hæreticos ipſos, ſed & eorum fideles abiurare ſolitos. Eos (aiunt Laodiceni Patres) ,,
qui conuertuntur ex hæreſibus, hoc eſt, Noua- ,,
tianorum, aut Photinianorum, ſiue Quartade- ,,
cimanorum, ſiue eorum etiam *πιστοὺς fideles* ,,

,, non admitti, priusquam hæreſim omnem ana-
,, thematizent, atque eam præcipue in qua fue-
,, runt. In tertio Toletano Concilio Pelagij II. tẽporibus celebrato, Gothi Epiſcopi ex Ariana impietate reuertentes, hæreſim abiurant. Idẽ ſtatuitur 1. Aurelianen. can. 12. Biterrenſi can. 29. Narbon. can. 6. & eo quod ſub Nicolao I I. coactum eſt, cuius meminit Gratianus cap. 42. de conſecratione diſt. 2.

Pontificũ Maximorũ decreta. Sed & Romanorum Pontificum (quorum ad ſtatuendum auctoritatem, vt qui à Deo ſpiritualis huius regni principes conſtituti ſint, nemo ſanus negabit) antiquiſsimis decretis eadem doctrina confirmatur, vt conſtat ex Anaſtaſio I. qui ſedit ad annum Chriſti 390. & qui Synodum Alexandrinam ad examinanda Origenis ſcripta celebrauit, in epiſtola ad Epiſcopos Germaniæ & Burgundiæ cap. 3. Innocentio I. epiſt. 25. ad Concil. Carthaginienſe, & 26. ad Concilium Mileuitanum, Leone Magno epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ, & epiſt. 3. & 84. ad Aquileienſem, & 10. & 19. ad Flauianum, & 13. & 17. & 37. & 49. ad Pulcheriam, & 18. ad Iulianum Coenſem, & 34. & 38. & 75. ad Anatolium, & 83. ad Altinum, & 85. ad Epiſcopos Africanos. Poſt Leonem idem ſtatuerunt, Hormiſda epiſt. 6. ad Epiphanium Conſtantinopolitanum Epiſcopum (de quo honorificam mentionem fecit Gennadius in defenſione Florentinæ Synodi) & Gregorius I. epiſt. 31. lib. 10. cuius fragmentum eſt apud

Gra-

Gratianum cap. quotiens. 1. q. 7

Sanctorum ſimiliter Patrum teſtimonijs hoc ab Eccleſia obſeruatum fuiſſe intelliget, qui leget epiſtolam 11. lib. 3. beati martyris Cypriani, & 95. Auguſtini, vbi Pelagium non niſi per apertam ſcriptorum ac dictorum palinodiam ad Eccleſiam admitti debere oſtendit: Cyrilli Alexãdrini 10. ad Neſtorium, Ioannis Conſtantinopolitani ad Hormiſdam, Baſilij ad Euxſenos, quæ legitur in 7. Synodo actione prima. Et hæc ex prope innumerabilibus, ne moleſti ſimus, pauca delibauimus. *Patrũ ſententia.*

Idem ab Eccleſiaſticis hiſtoricis petere quidem facile poſſumus. Socrates enim lib. 1. cap. 29. auctor eſt Arium a Conſtantino per epiſtolam fuiſſe admonitum, vt ſi ad communionem reſtitui vellet, impietatem, quam in Deum Filium euomuerat, abiuraret, & fidei Nicænæ ſubſcriberet. Idem Socrates lib. 4. cap. 11. ſcribit, Euſtathium, Theophilum, & Siluanum Macedonianorum legatos a Liberio Pontifice in communionem fuiſſe admiſſos, oblato libello qui complurium errorum damnationem continebat, isq. & apud eumdem auctorem extat. Iſto libello (inquit Socrates) legatos tamquam ſponſione obſtringens Liberius in communionem recepit. Deinde epiſtolam miſit (cuius meminit etiam Nicephorus lib. 11. cap. 8.) ad Epiſcopos Orientis, in qua eos ipſos Macedonianos communioni reſtituit. In qua quidem Liberij epiſtola verba il- *Hiſtoriarũ teſtimonia*

ba il-

ba illa leguntur de ijs qui Arimini ceciderant; ex quibus non minus eadem diſciplina Eccle-
,, ſiaſtica dignoſcitur. Fere omnes (inquit) Epi-
,, ſcopi qui Arimini conuenerant, qui a fide tum
,, quidem deſciuerant, nunc tandem ad ſanam
,, mentem reuerſi, fidei formulæ ab Epiſcopis
,, Arimini conuocatis editæ anathema denuncia-
,, runt, & fidei Catholicæ & Apoſtolicæ Nicææ
,, confirmatæ ſubſcripſerunt, & nobiſcum iam
,, vna communicant. Atque addit: Quam rem
,, veſtræ charitatis legati cum explorate cogni-
,, tam planeq. perſpectam haberent, ſuæ ipſo-
,, rum ſubſcriptioni veſtra etiam nomina ad-
,, iunxere: Ario autem, & decretis Arimini con-
,, tra fidem Nicænam ſancitis, quibus item vos
,, per verſutas blāditias in fraudem inducti cum
,, iureiurando adhibito ſubſcripſiſtis, anathema
,, edixere. Hæc Liberius: a quo quidem hæreticos (quos Catholicorum ſimias Cyprianus & Lyrinenſis ſcite vocant) in hoc etiam Eccleſiaſticam traditionem imitari voluiſſe oſtenditur. Legitur apud Euagrium lib. 3. cap. 9. & Niceph. lib. 16. cap. 9. Aſianorum quorumdam Epiſcoporum per libellum abiuratio de reprobato œcumenico Chalcedonenſi Concilio. Eſt & apud eumdem Nicephorum locus lib. 6. cap. 9. qui ad hanc rem & argumentum præcipue pertinet; quem tamen, pluresque alios, qui in hiſtoria Eccleſiaſtica paſsim occurrunt, breuitatis ſtudio prætermittimus.

Hæc igitur obſeruatio, & antiqua Eccleſiæ

diſciplina per manus tradita, & ad noſtra vſque tempora deriuata, recentiorum Pontificum decretis, iure communi, & Eccleſiaſtica praxi ſtabilitur, cap. ad abolendam. §. illos quoque. cap. excommunicamus. §. adijcimus. de hæret. cap. accuſatus. cap. ſuper eo. cap. vt officium. eod. tit. lib. 6. cap. inter ſolicitudines. de purgat. canonica. cap. quia diligenti. de elect. Vrban. V. in extrauaganti 1. quæ incipit, licet ex omnibus. Innoc. IV. in conſtitutione 4. & 7. & 8. & 20. in nuper excuſis. *Ius cōmune.*

Idem docent Iuris vtriuſque interpretes præcitatis locis (nec enim dubito, apud eos quibus aliquod veritatis indagandæ ſtudium eſt, hoc etiam probationis genere vti) & in ijs quæ huc pertinentia collegit Gratianus per totam cauſam 2. q. 7. & in cap. omnis cuiuslibet. 1. q. 1. cap. cum aliquis. 11. q. 3. cap. de viro. 12. q. 2. cap. his qui in tempore. §. final. 26. quæſt. 6. quorum quidem nomina, & ipſa ſententiarum verba referre prætermittimus, quod in re verſemur communi calculo cōprobata. Quinimmo fuſius fortaſsis, quam oportuerat, rē nulli ignotā explicauimus: quod tamen eo conſilio fecimus, vt veteri diſciplina demonſtrata, nihil nouum aut tyrannicum in Henricum (vt ipſius fautores libris editis clamitant) hactenus ab Eccleſia tentatum, nihilq. quod ad ipſius ſalutem pertineret, omiſſum, ex eadem perpetua conſtantiq. Eccleſiæ diſciplina doceremus. *Opiniō Doctorum.*

Iam vero (Catholice Lector) ad eā huius articuli

ticuli partem deuenimus, quæ cum non modo Gallis atq. adeo vniuerſæ Europæ nationibus, ſed remotiſsimis etiam quibuſque gentibus apertiſsima ſit, quorũdam tamen impudentia in dubiũ reuocatur. Scilicet demonſtrandũ nunc eſt, eamdem diſciplinã conſuetudinemq. cum Nauarreo rite ac legitime ab Eccleſia obſeruatam eſſe. Et vero notum eſt, Carolum IX. anno 1572. die 17. Auguſti, Margaretã ſororẽ Henrico nuptũ dediſſe; illum vero eiuſdem Regis & Catharinæ Reginæ ſocrus, & Cardinalis Borbonij patrui, & Ludouici Mompẽſerij Ducis hortationibus, Theologorũ etiam apertis demonſtrationibus adductũ, Eccleſiæ Catholicæ communionem petijſſe, & Caluiniſmum ſolemniter publice in eccleſia præſtito iuramento Pariſijs damnaſſe, anathematizaſſe, abiuraſſe, & fidem Romanam aperte profeſſum eſſe. Quæ quidem cum nullibi verius, purius, & elegantius legi poſsint, quam in Sixti V. Pontif. Maximi declaratione contra eumdem Hẽricum in publico Cõſiſtorio de cõſenſu totius ſacri Collegij decreta anno 1585. quinto Idus Septembris, Pontificatus ſui anno primo, quæ edita extat inter Bullas Pontificias nuper Romæ excuſas: referemus verba ipſa, quæ in ea leguntur.

Narratio facti.

Bulla fel. me. Sixt. V. in Henricum.

,, Henricus (inquit) Borbonius quondam Rex,
,, Caluini errores atque hæreſes etiam ab ineunte
,, adoleſcentia ſequutus eſt, pertinaxq. earum
,, patrocinium tamdiu exercuit, quoad claræ me-
,, moriæ Caroli IX. Francorum Regis, & cariſ-

ſimæ

ſimæ in Chriſto filiæ Catharinæ Reginæ eius matris pientiſsimæ, atque etiam dilecti filij noſtri Caroli tituli Sancti Chryſogoni presbyteri Cardinalis Borbonij patrui ſui, & Ludouici Mompenſerij Ducis pijs frequentibus hortationibus, apertiſq. eximiæ virtutis ac doctrinæ Theologorum demõſtrationibus, ad fidem Catholicam & Apoſtolicam Romanam (vt exiſtimabatur) conuerſus, hæreticas omnes contra fidem Catholicam opiniones Pariſijs publice in eccleſia damnauit, anathematizauit, & abiurauit, fidemq. ipſam Catholicam expreſſe profeſſus eſt: datiſq. ſubinde ſuis ad fel. rec. Gregoriũ Papam xiij. prædeceſſorem noſtrum litteris, quibus eumdem prædeceſſorem ſupremum Catholicæ Eccleſiæ caput iam agnoſcens, ipſum ſupplex deprecabatur, vt pœnitentiæ, conuerſionis, & obedientiæ ſuæ confeſsionem acceptam habere, & anteactorum veniam remiſsioniſque gratiam concedere dignaretur: firmiter promittens, ſe fidem ipſam Catholicam perpetuo integre ac inuiolate ſeruaturũ. Quibus litteris, vtpote Regijs, idem prædeceſſor credens, & paternæ charitatis viſceribus commotus, ac etiam grauiſsimo Regis, Reginæ matris, Cardinalis, & Ducis prædictorum de huiuſmodi conuerſione teſtimonio adductus, illum ipſum præteritos errores confitentem, veniamq. humiliter petentem, a crimine hæreſis, & a cenſuris Eccleſiaſticis propterea incurſis abſoluit, & in gremium Sanctæ Matris

„ Eccleſiæ communionemq. Fidelium admiſit, „ omni inhabilitate ab eo ſublata. Et paulo poſt „ hæc: Excurſisq. deinde aliquot menſibus, ille „ Ioannem Duratij dominum oratorem ſuum, „ qui nomine ſuo de pœnitentia, conuerſione, fi- „ de, & conſtantia ſua in ſedis Apoſtolicæ con- „ ſpectu ſponderet, ad dictum prædeceſſorem de- „ legauit: habitoq. pro eo publico ſolemniq. in „ aula Regia de more Conſiſtorio in conſeſſu „ Sanctæ Rom. Eccleſiæ Cardinalium, Præla- „ torumq. & aliorum frequentiſsimo concurſu, „ profeſsis omnibus ſupradictis, idem Henricus „ tamquam Rex recens ad fidem conuerſus, & vt „ Catholicus admiſſus eſt, tota Vrbe exultante, „ & ingentes Deo de conquiſita & inuenta oue „ gratias agente. Hactenus litteræ Apoſtolicæ.

Cõmunis opinio. Quarum certe auctoritas, & indubitata fides; ſi non apud Catholicos & veritatis amantes ageremus, forſitan propugnanda eſſet diuerſo argumentorum genere. Nunc vero ſatis fuerit communem illam & in omnium ore ac paginis verſantem doctrinam referre, quæ docet, aduerſus Rom. Pontificis narrationem, quæ in proprio facto conſiſtit, probationem nõ admitti: canon notiſsimus, & in eum gloſ. verbo feciſſe. communiter approbata in cle. 1. de probation. notat Decius in cap. propoſuiſti. 3. notab. eod. tit. Bart. in l. ex hac. ff. de donat. l. ex his verbis. cum ibi additis C. de teſtam. mil. plene ab ſcribentibus in cap. poſt ſeſsionem. de probation. cap. cum a nobis. de teſt. cap. cum olim.

olim. de cenſib. & clem. ſi ſummus. de ſenten. excomm. Propria enim Sixti vocari poſſunt ea quæ cũ prædeceſſore Gregorio, atque adeo cum ipſa Petri cathedra acta ſunt, iuxta regulam, & a Doctoribus tradita in cap. ſi gratioſe. de reſcrip. in 6. & cap. de hoc. 1. q. 3. Ceterum ſi quis adhuc de narrationis veritate dubitet, ipſius Henrici confeſsione doceatur. Nã in hæretico quodam libello, cui titulus eſt, *Brutum fulmen*, in eius defenſionem a delyro (vt audimus) ſene edito (ex quo nonnulla, quæ ad rem faciunt, inferius adſcribemus) aduerſus præcitatum Sixti decretum hæc verba habentur: *pagin. 197.*
Quod vero de abiuratione fabulatur, paulo planius explicandum eſt. Adoleſcentulus Henricus, vix annos vndeuiginti natus, hoſpitio a Rege affine ſuo exceptus, multo ante lucem e geniali thoro euocatus, inter cruentos ac madentes ſanguine gladios adductus; quæ facere ac pronunciare iuſſus eſt, tremebundus ac gemens fecit, ac pronunciauit; quæ Papæ Gregorio per legatos nunciare iuſſus eſt, nunciauit. Et pag. 199. Sequuta eſt carnificina Pariſienſis feſto Bartholomæi die, hoc eſt, eiuſdem Auguſti menſis die 24. Abiuratio vero a Rege Nauarro compluribus poſt diebus facta eſt.

An non aperte fatetur, Henricũ publice Caluiniſmum abiuraſſe? quapropter abſurdiſsimũ profecto fuerit, velle Catholicæ Eccleſiæ, ipſiuſque Eccleſiæ ſũmo Præſidi, cui hæ caſſes præcipue tenduntur, vllo vmquam tempore imponere quod

re quod tam ipſæ Pontificiæ litteræ omni exce ptione maiores, æterniq. in Henricum teſtes quàm eiuſdem Henrici aperta confeſsio liquido improbant.

De falſa exceptione metus. Non enim obſtat quod dudum ille obijciebat, & nunc eius cauſæ fautores opponunt: nempe metu adactum abiuraſſe: nec relapſum dici poſſe eum, qui numquam ſurrexit. Mauult enim Henricus ſemper ſe Caluiniſtã fuiſſe, quam vel momento temporis Catholicum. Etenim quicquid hic doli ineſt, tam facile eſt cognoſcere, quam confutare. Primum, quod Henricũ quatuor cõtinuos annos poſt abiurationem Catholicum ſe exhibuiſſe, id eſt, ad annum vſque 1576. notiſsimum ſit. Itaque abiurationem, quam eo tempore per vim, ac proinde inualide, ad iura prouocans, feciſſe ſe dicit, per ſubſequutum tam longi temporis ſpontaneum aſſenſum, ſi eadem iura conſulat, ratam habuiſſe viſus eſt, cap. 1. de ijs q[illegible] cap. ſignificatum. c. cum virum. de regular. glo. & Bart. cõmuniter recepti in l. interpoſitas. C. de tranſact. Bald. in l. 2. C. quod metus cauſa. & in l. ſi ob turpem. & ibi Alex. ff. de cond. ob turpem cauſãm. Doct. in cap. ad id. de ſponſal. plene Cobb. in 4. par. 2. §. 6 num. 1. Hæc enim ratio fundamentum eſt communis illius ſententiæ, quæ docet metum in promiſsione interuenientem non præſumi repetitum in ſolutione vel exactione ex interuallo facta, Alex. & omnes l. ſi cum dotem. §. co autem. ſolut. matrim. Non enim

enim metus iuſtus dicitur, niſi is qui præſens. l.9. ff. quod met. cauſ. Metum (inquit Vlpianus) præſentem accipere debemus, non ſuſpicionem inferendi eius. quæ verba docte explicantur per Card. in clem. verum. de elect. Vnde præcedens metus non excuſat, niſi probetur durare tempore actus. Quocirca etſi admittamus, eo tempore quo Henricus Caluiniſmum abiurauit, ob recens hæreticorum ſupplicium a Rege Pariſijs inflictum, metum probari poſſe; certe non multo poſt omni vi ac metus ſuſpicione ceſſante, ipſe nullo vrgente; quadriennium (vt diximus) quantum humana iudicia exterioribus ſignis aſſequi potuerunt, Catholicus vixit.

Deinde, ex ijs quæ ad putandum iuſtum metum conſiderari ſolent, oſtenditur non recte de eo excipi. Inferiorem enim conditione, vel certe parem timere (eo videlicet metu, quem ad actus nullitatem iura poſtulant) vanum eſt & ridiculum, cap. Lotharius. 31. q. 2. Bald. in cap. 1. §. item ſacramenta. de pace iuram. fir. Alex. in l. 1. quarum rerum act. non detur. Quare Henricum Regem a Rege Carolo vi & metu coactum quis credat? Adde illum hoſpitio domoq. a Carolo eo tempore exceptum, vocatum ad ſororis nuptias, immo iam leuirum, ducta Margareta. Quis ergo contra naturalia iſtæc hoſpitij ac ſanguinis iura illatam vim credat, atque adeo eam vim, quæ de iure requiritur? qualitates enim perſonarum, locorum, & temporum

prudentis viri arbitrio perpendi oportere, vt iuſtus ab vano metu diſcernatur, conſtanter tradunt commentatores in cap. cum dilectus. vbi gloſ. quam Abb. ſingularem & magiſtram vocauit, de ijs quæ vi. Bal. in rubr. C. de reſcind. vend. Iaſ. in §. quadruplici. Inſtit. de action. num. 54. Cæpol. conſ. 2. & 3. cauſ. ciuil. Dec. in l. in omnibus cauſis. ff. de regul. iur. nu. 7. Nauar. in Manual. cap. 22. num. 51. Cobb. in 4. par. 2. §. 4. cap. 3. num. 8.

Ad hæc, metus exceptio in hoc caſu ſubuenire Henrico nec debet, nec poteſt, quo minus ea etiam admiſſa relapſus dicatur: quinimmo eo ipſo quod ore profeſſus eſt fidem (quantumuis coactus) quam corde negabat, relapſus iudicandus eſt ab Eccleſia. ſic vere pleneq. docent Zanchinus cap. 16. Villadid. quæſt. 2. Campeg. cap. 17. Griland. q. vlt. Boſſ. cauſ. crim. num. 25. de hæret. Pariſ. lib. 4. conſ. 2. Menoch. de arbit. conſ. 374. num. 1. Simanc. Cath. inſtit. tit. 57. & in enchirid. tit. 60. Roïas in ſing. fidei 173. par. 2. aſſ. 41. Caſtr. lib. 2. cap. 2. de iuſt. hæret. punit. & Doctores in cap. accuſatus. & cap. pen. de hæret. lib. 6. vbi de relapſis agunt: ex quorum quidem apertiſsimis & conſentientibus ſententijs oſtenditur, non modo relapſum vocari eum qui ſemel vere & ex corde conuerſus, hæreſiq. abiurata, iterum labitur (quod certe tolerabilius videri poſsit) ſed multo magis illum qui ficte abiurauit, poſteaq. deprehenſus eſt in hæreſim incidiſſe: hoc enim ma-

niſeſtam pertinaciam fallendiq. ſtudium prodit. Quinimmo hac vna ratione adducta diſciplina Eccleſiaſtica veniam in foro exteriori relapſis negat, quod præſumat ficte eos & fraudulenter abiuraſſe: vt ex can. 11. Concilij Narbonenſis colligitur, cuius hæc ſunt verba: Et „ illos qui poſt abiurationem erroris, ſeu purga- „ tionem, deprehenſi fuerint in abiuratam hære- „ ſim recidiſſe, ſæculari iudicio ſine vlla penitus „ audientia relinquatis animaduerſione debita „ puniendos, cum ſufficiat tales per falſam con- „ uerſionem ſemel Eccleſiam decepiſſe. „

Tandem etſi demus Henricum per vim & metum Caluiniſmum abiuraſſe, & Catholicam fidem profeſſum eſſe: quis, rogo, cordatus illius cauſam ob id apud Catholicos Principes & Epiſcopos meliorem futuram exiſtimet? certe hoc vno leuis & inconſtans iſtius animus aperte detegitur, & quid tandem ab eo ſperari poſſit, plane cognoſcitur. Si enim ob rerum temporalium turpem metum ore negauit ſectam, extra quam eſſe non poſſe æternam ſalutem corde credebat; quæ reliqua erit ſpes Henricianæ conſtantiæ? Metus conſtantis viri (inquit Tho- „ mas in 4. diſt. 29.) eſt ille, per quem eligitur mi- „ nus malum, maioris euitandi cauſa. Metum, „ inquit, accipiendum, Labeo ait, non quemlibet „ timorem, ſed maioris malitatis. Et hæc eſt com- „ munis opinio Doctorum, vt docuit Cobb. in 4. par. 2. cap. 3. num 2. Hinc vere profitemur, non eſſe conſtanti viro dignum, vitam ipſam venia-

li (quis enim ſanus caduca æternis, & terrena præferat cæleſtibus?) nedum mortali culpa redimere, cap. ſacris. & ibi Abb. de ijs quæ vi. cap. primum. 22. q. 2. S. Thom. 2. 2. q. 110. art. 3. & 1. 2. q. 62. art. 5.

Quam quidem natura inditã humanis mentibus facem nõ Chriſtiani tantum, quos Euangelij veritas illuſtrat, agnoſcimus, verum Ethnicis etiam ipſis illuxit; quibus ſceleratiſsimum ſemper fuit religionem deſerere, & dæmonum ſuorum (quos Deos falſo vocabant) cultum vitæ poſtponere. Et denique (vt propius accedamus) tam præteriti quam præſentis temporis ſectarij idem profitentur. Legat Hẽricus ſpecioſos illos pſeudomartyres ab antiquis hæreticis multis encomijs celebratos. De Marcionitis Theophilus Antiochenus Epiſcopus lib. 1. Allegoriarum copioſe ſcripſit: de Gnoſticis Irenæus Lugdunenſis lib. 4. cap. 64. & Clemens Alexan. lib. 4. ſtromat. de Montaniſtis Apollinarius (vt eſt apud Euſebium lib. 5. cap. 15.) de Donatiſtis tum martyr Cyprianus epiſt. 16. ad Antonianum, & lib. de veritate Eccleſiæ, tũ Auguſtinus Hipponenſis contra epiſtolam Parmeniani lib. 1. cap. 7. & lib. 3. contra Creſconium cap. 48. & lib. 3. cap. 16. Et vero hic ea illius verba omittenda non ſunt: „ Hæretici (inquit) faciunt opera latronum & dæmo- „ num, & gloriam ſibi vendicant martyrum: vi- „ uunt latrones, & volunt gloriari martyres. Noſtræ ſimiliter ætatis hæretici ne a talibus maioribus

ribus degeneres arguantur, ſuos & ipſi pſeudomartyres celebrant; eo etiam inſaniæ prolapſi, vt integra Martyrologia compoſuerint. Lutherus enim huic albo Ioannes duos, Huſsium, & Vvicleffum, adſcripſit: Euāgelici eodem nomine Loſsium, Caluinum, Hadrianum, Hamſtedium, Foxium venerantur: Zuingliani Zuingliū colunt: Anabaptiſtæ Muntzerum, & Ioannem Sartorem celebrant: Beza, Galliæ exitium, martyrem ſe vocat, & cum Caluino (lib. 1. inſtit. cap. 27. §. 4.) pro ſuo Alcorano mille mortes oppetendas eſſe, tertio quoque verbo in Catechiſmo inculcat. Quare ſi tanti ſit apud iſtos pertinacia in erroribus, ſi pro apertiſsima impietate interire, pium & glorioſum ducunt: quid Henricus ob ſororij minas, aut (vt probabilius eſt) minus beneuolum vultum, receſsit a ſignis? quid pudendo timore negauit ore, quod corde credebat? An non hinc liquet aperte, eum qui leuem ob cauſam ſuos tunc reliquit, vt inſeruiret tempori, facile nunc maxima iſta propoſita præda, nempe potentiſsimo florentiſsimoq. Regno, eos etiam relicturum, & nobis (vt tunc fecit) ad tempus adhæſurum, vt tandem poſtea ſimili qua Caluiniſtas, verſutia Catholicos etiam ſupplantet?

Ceterum, vt exceptionem metus, atque adeo primam diſputationis noſtræ partem abſoluamus: Eccleſiæ certe erit conſiderare vetus illud Hieronymi ad Oceanum & Pammachium ſcribentis, hæreticos eiſdem omnino verbis, quæ

pro ſanis doctrinis ipſimet vſurpant, ad impia damnataq. dogmata confirmanda abuti. Nec enim aliter in Henriciano iſto pauore demonſtratur: eo ſiquidem præteritis annis Henricus Caluiniſtis ſe excuſauit, vt ex eiuſdem litteris ad Eliſabetham Angliæ, & ad Bernenſes Heluetios ſub 18. Auguſti 1589. quæ paſsim in Gallia circumferuntur typis mandatæ, & ex præcitato lib. *Brutum fulmen* a pag. 97. cum multis ſequentibus conſtat. Nunc vero eumdem metum, qui ipſius cauſæ fauent, adducunt, vt aliquãdo Eccleſiæ conciliari eũ poſſe, & neophytum, non relapſum eſſe probent. An non plane deteguntur polyporum quoquo ſe vertentium leuiſsimæ mentes? Cui vmquam, aut apud quos tam aperta fraus ac dolus patrocinari potuit?

Concluſio primæ partis. Ex dictis igitur ſatis oſtenſum eſt, Eccleſiam Catholicam obſeruaſſe cum Henrico veterem, quæ ad hæc vſque tempora viguit, diſciplinam: quem publice ſolemniterq. abiurato Caluiniſmo, admiſit; eum poſtea ad vomitum redijſſe. Proinde (ſi diuina decreta, Conciliorum canones, Patrum doctrinam, antiquas & recentes ſummorum Pontificum conſtitutiones, Eccleſiæ praxim, Doctorum concordes ſententias audimus) non obſtante putida iſta metus exceptione, quam (cum Vlpiano l. vani timoris. ff. de reg. iur.) vanam merito vocamus, facile conſtat, vere eſſe diciq. debere relapſum, & vt talem eſſe iudicandum ab Eccleſia.

Secunda

Secunda pars.

SEquitur ſecundi articuli diſputatio, quo aſſeruimus, Henricum, iuxta veterem, & eam quæ a primis Eccleſiæ temporibus ad noſtra vſque tempora deuenit, Eccleſiæ diſciplinam, multis de cauſis nec debere, nec poſſe florentiſsimo Galliæ Regno moderando præfici. Ad cuius explicationem duo præmittenda ſunt.

Primum, doctrinam eſſe Euangelicam ab ipſius Chriſti Dei ore prolatam, vt ſi peccator pœnitentia ductus ad Eccleſiam redierit, etiam ſi infinities peccauerit, admittatur, vt habetur Mat. 3. & 4. Lucæ 13. Ezech. 18. & 33. Eſai. 43. & 59. Baruch 2. Ioel 2. Pſalm. 129. atque aliis multis Scripturæ ſacræ locis, quos ſedulo collegit Cyprianus in libro de lapſis, cum aduerſus eos diſputaret, qui eo tempore peccatorum remiſsionem negabant. *Sacra Scriptura.*
Canon item Apoſtolicus 52. Si quis (inquit) „ Epiſcopus, presbyter, vel diaconus, eum qui „ a peccatis conuertitur, non recipit, ſed eijcit; „ deponatur. Chriſtum enim moleſtia afficit „ qui dixit: Gaudium eſt in cælo propter vnum „ peccatorem pœnitentiam agentem. Qui enim „ aliter ſentiret, cum antiquis Montaniſtis, Cataphrygibus, & Nouatianis ſentiret, quorũ impietas damnata eſt antiquis Conciliorũ decretis, & ſanctorum Patrum ſcriptis, Romanis nempe

Concilijs ſub Cornelio, & Carthaginienſibus ſub Cypriano, 1. Nicæn. cap. 8. Arelat. 2. cap. 9. Telenſ. cap. 8. Pariſienſi ſub Lud. & Lothar. in præfat. Magunt. ſub Rabano cap. 27. Andegau. 13. Vormat. 80. Trosleian. 15. Taraſ. apud 7. Synod. act. 4. Trident. ſeſſ. 14. cap. 1. Innoc. I. epiſtol. 3. cap. 2. Gelaſ. tom. de anathematis vinculo, & epiſt. ad Fauſtum magiſt. Cæleſt. ad Epiſcop. Galliæ, Calixt. ep. 2. Innoc. III. cap. 1. de ſumm. Trinit. & fid. Cathol. Tertulliano adhuc Catholico libro de pœnitentia, eodē Cypriano epiſtola ad Antonian. & citato lib. de lapſis, & ad Nouatianum, Dionyſio Alexandrino (vt eſt apud Euſebium lib. 6. cap. 37.) Lyrinenſi, & Epiphanio hæreſ. 59.

Deinde, etſi peccatorem, quocumque tandem tempore ingemuerit, recipiendum eſſe ab Eccleſia fateamur; at id intelligi oportet quantum ad interius forum, & ſacramentalem (vt vocant) abſolutionem, animæq. ſalutem. Nam in foro exteriori & ſæpe olim non licuit, & hodie prohibemur quoſdam recipere: cuius diſciplinæ rationem reddit docte præ alijs Thomas 2. 2. quæſt. 11. art. 4. & nos eam veterum Patrum ſententijs rationibusq. adductis æquam eſſe inferius demonſtrabimus.

Prima ratio.

HIS igitur poſitis: quod in primis Henricum Regio iſto Galliæ ſolio indignum reddit, iterata eſt ſolemniter eiurati ſemel Caluiniſmi culpa. Enimvero poſt abiurationem relapſus, conſtanti perpetuaq. Eccleſiæ diſciplina & traditione, non modo ad nouas dignitates adipiſcendas inhabilis eſt (quod poſtea plenius oſtendemus) ſed nec ad Eccleſiæ publicam communionem admittendus. Quos enim nunc ſolemniter abiurantes vocamus, illi ipſi ſunt qui olim ſolemnes pœnitentes appellabantur, vt a ritibus, cærimonijs, veſtibus, loco inter Fideles, alijsq. multis docemur: nos enim ſingula curioſe perſequi, otioſum plane iudicamus. Videndus interea eſt canon Concilij Agathen. 15. (quem refert Gratianus cap. in capite. & cap. pœnitentes. diſt. 50.) Tolet. 3. can. 11. & 12. Tolet. 4. can. 54. Tolet. 6. can. 7. & ante hos Carth. 4. can. 76. cum multis ſequentibus. Videndi etiam libri pœnitentiales Theodori, Bedæ, Rabani, & ſanctorum Baſilij Cæſarienſis, & Petri Alexandrini, canones item Gregorij Neocæſarieſis, & Gregorij Nyſſeni ad Latoniu, Tertullianus in lib. de pœniten. & pudicitia, epiſt. Cleri Romani ad Cyprianum, eiuſdem Cypriani liber de lapſis, Paciani paræneſis, Optat. lib. 2. prope fin. Ambr. ad Virg. lapſam *Concilia.*

cap. 8.

cap. 8. Hieronym. in epit. Fabiolæ, Sozom. lib. 7. c. 16. Pœnitentialis & Pontificalis liber, & Ordo Romanus, & ea quæ affert Gratianus tractatu de pœn. ad quem docte Martinus Azpilcueta Nauarrus, maxime cap. 1. diſt. 3. Ab his, inquam, ſi cum hodierna Eccleſiæ praxi comparentur, facile eſt lectorem (vt dicebamus) agnoſcere, eos, quos nunc Eccleſia abiuratis ſolemniter hæreſibus, ac publice pœnitentes admittit, illis reſpondere, quos olim publicos ſolemnes pœnitentes vocabãt. At hoſce, ſi iterum laberentur, nec ad publicam communionẽ fuiſſe admiſſos, ſatis inde diſcimus, quod ſolemnis illa pœnitentia iterari non potuerit. Nam vero huc ſpectare quidam voluerunt τὸ ἐφάπαξ λυτρώσεως, quod Apoſtolus de Chriſto Hebræos docuit. Verum quia hæc minus aperta ſunt, quam quæ poſsint pro compertis adduci; veniamus ad expreſſa, & in primis ad Siricij ſanctiſsimi doctiſsimiq. Pontificis ſententiam epiſt. 1. cap. 5. quã habet Gratianus cap.
„ de his vero. 33. q. 2. Quia ſuffugium (inquit de relapſis, quos ſolemniter pœnituerat, lo-
„ quens) non habent pœnitendi. Idem colligitur ex Tertulliano lib. de pœnitentia, cum ait: Se-
„ mel cognitum atque ſuſpectum ſecundæ, immo
„ iam vltimæ ſpei: ſed iam ſemel, quia iam ſe-
„ cundo: ſed amplius numquam, quia proxime
„ fruſtra. Item eodem opere illis verbis: Secun-
„ dæ & vnius pœnitẽtiæ. Hoc idem ſenſiſſe videntur Origenes hom. 15. in Leuit. & Pſalm. 38.

hom. 2.

hom. 2. Ambroſius lib. 2. de pœnit. cap. 10. Auguſtinus epiſt. 54. ad Macedon. præſidem, cuius fragmentum eſt cap. quamuis. 50. diſt. & Chryſoſt. hom. 2. in epiſt. ad Ephes. Itaque manebant olim pœnitentes illi, ſi laberentur, abſque vlla veniæ ſpe, quantum ad Eccleſiam. Quod quidem adeo ſeuere ſeruabatur, vt vel in vitæ fine ſacramentorum participatione quandoque priuarentur. ſic enim decernũt non pauci canones Eliberini Concilij tempore Silueſtri I. celebrati, qui de relapſis per publicam ſolemnem pœnitentiã ſemel admiſsis intelligendi ſunt: cuius tamen diſciplinæ ſeueritas non parum remiſſa eſt poſt Nicænum Concilium, vt ex can. 13. (quem habet Gratianus cap. de his vero qui. 26. quæſt. 6.) colligimus. *Concilia.*

Quinimmo ea fuit felici illo æuo Eccleſiæ grauitas, ea conſtantia, vt non ſolum illos qui ad deteſtatos errores redierant, verum qui ſuſceptam intermiſerant pœnitentiã, diuinorum myſteriorum participatione & publica communione mulctaret, vt Concilij Venetici canone 5. & primi Turonenſis 8. & Epaumenſis 23. & primi Aurelianẽſis 13. & tertij Toletani 11. & ſexti Toletani 7. præcipitur. Tandem (vt oſtendam quo ruimus) eos item, quos negligentius pœnituiſſet, ac ſi hoc quoddam relabi eſſet, difficillime eo tempore admittebat Eccleſia: ſic enim ſtatuitur quarti Concilij Carthaginienſis canone 75. & Ilerdenſis c. 1. *Ius cõmune.*

Verũ (vt redeamus) quod de relapſis etiam

a communione repellēdis Eccleſiam olim ſtatuiſſe docuimus, id certe adhuc continua perpetuaq. obſeruatione viget, c. ad abolendam. §. illos. de hæret. cap. ſuper eo. eod. tit. lib. 6.

Patrū ſententia. Et quidem huius diſciplinæ obſeruantiam non eſſe contra Euangelicam benignitatem, quæ nemini redeunti gremium claudit, explicat ex antiquis Auguſtinus præcitata epiſtola
„ ad Macedon. Non enim (inquit) decet, vt me-
„ dicina vileſcat, ac proinde minus vtilis ægro-
„ tis fiat: tanto enim magis ſalubris eſt, quanto
„ minus cōtemptibilis. Ambroſius autem lib. 2. de pœnit. cap. 10. (refertur in cap. 3. quamuis deprauate, de pœnit. diſt. 3.) alterā rationem inſinuat; quod nēpe pœnitentia ſolemnis, quædam profeſsio eſt non redeundi iterum ad publica illa ſcandala, ſicuti baptiſmus nō redeundi ad infidelitatem. Cū igitur vnum ſit baptiſma, ſic & vna eſſe debet ſolemnis pœnitentia: quod docte explicatur a diuo Thoma in 4. diſt. 14. q. 1. art. 5. A recentioribus vero ſcriptoribus plures aliæ rationes adducuntur, quæ hanc Eccleſiæ diſciplinā a maleuolorū hæreticorumq. hominum calumnijs vindicant; quas nos, ne diſputationis ſcholaſticæ modum excedamus, conſulto omittimus. Videndus idem Thomas 2. 2. quæſt. 11. art. 4. Simancas Catholicarum inſtitutionum tit. 57. nu. 11. Eimericus par. 3. quæſt. vlt. doctores in cap. de his. de accuſat. & ij qui *de relapſis* iuſtis voluminibus ſcripſerunt.

Quapropter

Quapropter ſi ſacros canones ſequimur, ſi piorum hominum vnanimes ſententias, ſi Eccleſiæ diſciplinā cum relapſis hactenus obſeruatam veneramur: illum, qui ad Caluiniſmum palam ſolemniter, nullo cogente, abiuratum redijt, qui dirius quam antea Eccleſiam, cui fidem dederat, perſequutus eſt, non iterum ad publicam pœnitentiam admitti, non quantum ad exterius forum Eccleſiæ conciliari, quanto minus ad nobiliſsimum potentiſsimumq. Regnum (cum multo grauius periculum ſubſit) moderandum, prouehi poſſe, apertum eſt.

Secunda ratio.

NEC vero ſolum quod Henricus ad Caluiniſmi eiurati errores prouolutus ſit, Regio illum dominio indignum ſacri (vt oſtendimus) canones decernunt, ſed certe quod ſemel lapſus, per publicam ſolemnem pœnitentiam fuerit ad Eccleſiam admiſſus.

Omittamus priſcam illā Eccleſiæ diſciplinam, quæ lapſos quoſdam relapſis quandoque æquans, vel vltimum certe ſpiritum agentes a communione arcebat. Taceamus & eam, quæ Cypriani ætate vigebat, accuratiſsimam ac pene rigidam in admittendis eiſdem conſuetudinem. Sequuta tempora, Eccleſiaſticamq. praxim, quæ ad nouas dignitates aſcendere eos qui ſolemnem egerunt pœnitentiam, prohibet, conſulamus.

Sacra Scriptura. In primis, ſacris litteris id vetitum, pij doctiq. viri ſcriptum reliquerunt. Nam Oſee Prophetæ verba; Virgo Iſrael cecidit, & non „ adijcit vt reſurgat; huc pertinere arbitratus „ eſt Strabus minime contemnendæ auctoritatis ſcriptor, vt auctor eſt Sixtus Senenſis lib. 5. bibliothecæ ſanctæ notatione 251. Ceterum hæc delicatulos quoſdam (ne moroſos appellemus) minus fortaſsis permouebunt. Expreſsis *Concilia.* igitur Conciliorum decretis, quibus hæc diſciplina ſtabilitur, agendum eſt, & legendi Arelatenſis Synodi tertiæ canon 2. Agathenſis 43. Epaunenſis tempore Gelaſij I. celebratæ 4. Ilerdenſis 5. (quem cum multis huc ſpectantibus habet Gratianus cap. hi qui. 15. diſt.) videndus idem Gratian. diſt. 50. vbi & ipſe poſt cap. ſi duo. ſuam ſententiam ſubijcit in „ hæc verba: Ad maiorem dignitatem conſcen„ dere poſt lapſum nulla eis auctoritate permit„ titur.

Pontificum decreta. Ad hæc, ſummorum Pontificum decretis idem ſtabilitur, Siricij videlicet ad Hymerium cap. 14. & Leonis Magni ad Aquileienſem poſt principium, a quo certe verba illa referre mi„ nime grauor: Circa quos (inquit) illam cano„ num conſtitutionem præcipimus cuſtodiri, vt „ in magno habeant beneficio, ſi adepta ſibi om„ ni ſpe promotionis, in quo inueniuntur ordine „ perpetua ſtabilitate permaneant. Idem ſtatuit Leonis ſucceſſor Hilarus in Concilio Romano can. 3.

Et quamuis ſacra hæc Conciliorum & Pontificum decreta de Eccleſiaſticis perſonis & earum gradibus nominatim caueant; iure poſſunt, atque etiam debent ad præſenté cauſam, in qua de regali dignitate agitur, adduci: tum quod Regum maieſtas ſit ſacratiſsima, vtpote quos Deus ad ſignificationem ſacramenti vnctos & vocari & eſſe voluerit, cap. 1. de ſacra vnctione. l. inter claras. de ſum. Trinit. & fid. Cathol. Tum quod (ſi canonum mentem conſideremus) eadem profecto, ac fortaſſe maior in Regibus, quam in Eccleſiaſticis perſonis, ratio viget. Hos enim poſt lapſum reuertentes, nouis dignitatibus ornari, propter peruerſionis populi periculum, canones prohibuerunt: atqui Regibus maior quidem eſſe ſolet in plebem auctoritas, fortius imperium, potentior vis: non enim vane paſtores populorum ſacræ & profanæ litteræ eos appellant: pendet ſiquidem ab illis non parum ſubditorum corporalis & ſpiritualis incolumitas. Hinc Leo Magnus in epiſtola ad Pulcheriam Auguſtam (cuius fragmentum eſt 23. q. 5. cap. 21.) Res (inquit) humanæ aliter tutæ eſſe non poſſunt, niſi quæ ad diuinam confeſsionem pertinent, & regia & ſacerdotalis defendat auctoritas. Et in eamdem ſententiam plura beatiſsimus ille Pontifex Gelaſius epiſt. 5. ad Anaſtaſium Aug. quæ habetur diſtin. 96. cap. 10. & Scholaſtici doctores in Auth. quomodo oporteat Epiſcopos. vbi Iuſtinianus ſacerdotij & Regni

Regni inſtitutionē, diuinam ſymphoniā vocat. Quæ quidem ſententia citatur & probatur ab Hormiſd. in epiſt. ad Epiphanium, & a Patribus 8. Concilij act. 1. Id vero nos, cum de Regis qualitatibus ex ſacris Scripturæ diuinæ teſtimónijs & Conciliorū decretis agemus, aperte & copioſe demonſtrabimus.

Addo, per ſolemnem pœnitentiā infamiam contrahi, non quidem ab ipſa pœnitentia, qua nihil eſt ſalubrius aut honorificētius, ſed a pœnitentiæ cauſa, id eſt, ſcelere, prouenientem: proinde iure optimo ad omnem dignitatis officijq. honorem adipiſcendum inhabilis iudicandus eſt is, qui ſolemnem pœnitentiam egit. Hinc enim clerici olim ab ea excludebantur, vt ex citato Concilio Carthag. & Siricij teſtimonio probat Gratian. cap. 65. & 66. diſt. 50. & cap. presbyter. 82. diſt. & habetur in Concil. Carthag. 4. can. 68. & Carthag. 5. can. 11. & Tolet. 1. can. 2. & apud Innoc. I. in epiſt. 6. ad Agapit. & S. Leonem epiſt. 92. ad Ruſtic. Narbon. cap. 2. Niſi clericus eſſet prius ab ordine amotus: tunc enim quaſi iam in ordinem laicorum redacto licebat imponere ſolemnem pœnitentiam, vti ex S. Cypriani epiſt. 8. lib. 3. ad Fidū colligi poteſt. Is enim ſacerdos, de quo eo loco loquitur Cyprianus, ſacro ordine fuerat antea priuatus: cum etiā apertum ſit, nec ſacris ordinibus eum, qui ſolemnē pœnitentiam egerat, initiari, aut iam initiatū eis vti potuiſſe, dictis cap. 68. Concilij 4. Carthaginienſis, & cap.

ex

ex pœnitentibus. cap. in capite. cap. ſi quis poſt. cap. canones. cap. pœnitẽtes. dicta diſt. 5. Cuius quidem diſciplinæ rationem tradidit S. Thomas in 4. diſt. 14. q. 1. art. 5. & poſt alios Trotius lib. 2. de vero & perfecto cler. cap. 14. omniumq. grauiſsime & doctiſsime Hormiſda in epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ (cuius pars eſt apud Gratianum c. non negamus. 61. diſt.) in hæc verba: Sed nec de pœnitẽtibus quidem » quiſquam ad huiuſmodi gradum profanus te- » merator aſpiret: ſatis illi ſit, poſtulanti veniam » concedi, qua conſcientia abſoluat reum, qui ſe » peccata ſua ſcit populo teſte confeſſum. Quis » enim quem paulo ante iacentem viderat, vene- » retur antiſtitem? Perferens memorandi crimi- » nis labem, non habet lucidam ſacerdotij digni- » tatem. »

Veterem tandem (vt ad præſentia veniamus) diſciplinam, ſuccedentium Pontificum Romanorum conſtitutionibus confirmatam & ſtabilitam, Eccleſiæ praxis obſeruat. Eos enim, qui de hæreſi conuicti ſolemnem pœnitentiam egerunt, nouos dignitatum gradus aſcendere non permittit, infames declarat, eorum ſobolem ad omnia officia & beneficia inhabilem reddit, cap. infames. 6. quæſt. 1. cap. alieni. 2. quæſt. 7. cap. infamibus. de reg. iur. cap. 2. & cap. ſtatutum. de hæret. lib. 6. auth. Catharos. C. de hæret. Quinimmo Reges ipſos, ſi a vera religione deſciuerint, eiſdem Eccleſiaſticis pœnis obnoxios eſſe, apertum eſt, vt *Ius commune.*

plene docuit Lupus par. 5. §. 1. cum multis ſequentibus. Nec vero ijs ſolum, quas retulimus, pœnis addictos ſacri canones & quotidiana praxis decernunt, verum & eorum publicant bona, fiſcoq. addicunt, cap. vergentis. de hæreticis. cap. accuſatus. §. porro. cap. cum ſecundum leges. eodem tit. lib. 6. l. Manichæos. C. de hæret. & omni iure, naturali videlicet, ciuili, & politico (vt Doctores loquũtur) ſpoliant. filij enim patriã poteſtatem exuunt, ſerui ſeruitute liberantur, vaſalli fidelitate ſoluuntur, c. vltimo de hæret. Simanc. tit. 46. nu. 73. & Caſtro lib. 2. de iuſta hæret. punit. cap. 7. Quæ certe omnia tam Sixti V. quam Gregorij XIV. recentiſsimis in Henricum cenſuris innouata, confirmata, decreta ſunt.

Tertia ratio.

TERTIO id præ oculis habendum eſt, quod ab Eccleſiæ Catholicæ incunabulis ad vſque præſentem ætatem in hæreſeon auctores, propagatores, ac defenſores (hoſce vno verbo hæreſiarchas appellamus) decretum & obſeruatum probe ſcimus.

Sacra Scriptura. Et in primis laudabilem illam conſuetudinem & ab ipſius Dei præcepto prouenientem agnoſcimus & commendamus, quæ immaniſſimis iſtis humani generis megæris omnem veniæ & publicæ cõmunionis ſpem ſuſtulit. Quo

enim ſupplicio vanos prophetas electus ille Dei populus ex ipſius præſcripto afficere olim ſoleret, obuium ſatis eſt. Fictor ſomniorum (iubebat Dominus) interficietur: quia loquutus eſt vt vos auerteret a Domino Deo veſtro. Et poſtea: Propheta, qui arrogantia deprauatus „ voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non „ præcepi illi vt diceret, aut ex nomine alienorum „ deorum; morte mulctabitur. Iam nota „ eſt Baaliticorum prophetarum, quorum nugamentis ſeductus fuerat Achab, & Iſraelitica plebs, ad Ciſonis fluenta carnificina, ipſo vno qui ſupererat e multis, Dei propheta Elia lictore. Quorum non multo poſt vniuerſas reliquias ſtudioſe ab Iehu perquiſitas, & in vnum quaſi faſcem compoſitas, horrenda internecione penitus fuiſſe deletas, ipſæ ſacræ litteræ teſtantur. Nec vero nos a priſcis pſeudoprophetis ad nouos hæreſiarchas inepte aut frigide argumentamur: multis enim Scripturarum teſtimonijs docemur, Chriſtianæ legis doctores (ſiue ij mali, ſiue boni ſint) veterum prophetarum nomine adumbratos. Exodi 7. Paralip. 2. c. 15. Numer. 11. ita interpretantibus Origene in Ezechielem homilia 2. Hieronymo in Amos cap. 2. & Hieremiæ 23. & Ezechiel. 22. Beda in Prouerb. 29. Lyrano dicto loco Exodi, & in Ioelem cap. 2.

Deuter. 13. & 18.

Euangelica poſt ſub Chriſto Rege pacifico ſequuta lex etſi ab omni humani ſanguinis effuſione ſacras miniſtrorum ſuorum manus ab-

Ius cōmune.

ſtinentes eſſe voluerit: at idem ipſe prouidus familiæ ſuæ gubernator Principum mundi animos in communes haſce peſtes cõcitauit; quorum quidem leges vltimo ſupplicio hæreſiarchas afficere iubent, l. quicumque. C. de hæret. l. penult. de apoſtat. l. vltima de Iudæis, l. 75. *l. 1. §.* tit. 6. lib. 16. C. Theod. Si enim is qui frugi *perſuadere. & §. ſed vtrũ. ff. de ſer. corrupt.* ſeruum malis artibus & fallacibus delinimentis corrupit, Ethnicorum hominum ſententia grauiſsime plectendus eſt; quanto ſeuerius eorum ſcelus expiandum eſſe putamus, quorum opera non ſeruile corpus, aut vile caput, ſed ipſius Dei omnipotentis character, anima videlicet, de ſalutis via in æternæ damnationis barathra deflectitur? Quamquam nec nouum eſt, *Concilia.* nec a nobis hoc loco prætermittendum, Eccleſiaſticis etiam decretis capitalem in hæreſiarchas pœnam quodammodo inſinuari, cum id Triburtini Patres ſi nõ aperte decreuiſſe, at certe tacite comprobaſſe videantur. Si quis (aiunt canone 50.) ſiue ſit vir, ſiue mulier, a rectã credulitate & Catholica fide quẽ illuſione diabolica auerterit, expedit ei (vt Euangelicus intonat ſermo) vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

Ceterum ne aerem verberare, aut cum vmbris congredi iudicemur: quando præſentium temporum conditione, rerumq. ſtatu nocentiſſimos iſtos Dominici gregis lupos clamoribus tantummodo abigere, non etiam canibus diſcerpendos tradere conceditur; id ſaltem a Ca-

tholicis Principibus, maxime vero Epiſcopis extorquere nemo præſumat, vt Eccleſiaſticam diſciplinam, cuius tutelam ſuſcepere, protemrentes, hæreſiarchæ indigniſsimum caput Regio diademate ornari ſuſtineant. Quid in ſimili fere cauſa decreuerint ſanctiſsimi doctiſsimiq. illi eorum Symmyſtæ, venerabiles Patres, qui ad oppugnandam iconomachiam ſecundo Nicææ conuenerunt, animaduertant. Quærebatur ab œcumenico cœtu, quid circa lapſos obſeruare in poſterum deberet Eccleſia. Illi, vt erant ſacræ diſciplinæ callentiſsimi, lapſos quidem ita demum ad eũ in quo fuerant gradum reſtituendos eſſe ſtatuunt, ſi hæreſiarchæ non fuerint; tales alioqui omni & obtenti & obtinendi honoris ſpe perpetuo mulctantes. In primis (aiunt act. 1.) cum a vi ceſſatum eſſet, Synodusq. præſentium, & eorum qui longinquas nationes incolebant, Epiſcoporum haberetur; nec modo comminiſtris qui per Græciam paſſim habitant, verum etiam in Gallijs & Hiſpania; communi decreto placuit, vt & hic & vbique gentium quicumque lapſi eſſent proprio arbitrio, & anteſignani fuiſſent impietatis; ſi reſipiſcerent, ignoſcenduml quidem illis, verum non reſtituendos in cleri numerum. Qui vero non auctores, ſed neceſsitate & violentia compulſi fuiſſent; viſum eſt illis quidem ignoſcendum, & in cleri locum reſtituendos, maxime cum probabilem defenſionem & excuſationem dederint. Ad hæc ex Athanaſij ſententia ita

,, decernunt: Placuit hoc, quod hic & vbique, vt
,, ijs quidem qui lapſi ſunt, impietati autem præ-
,, ſunt, venia quidem detur pœnitentibus ac re-
,, ſipiſcentibus, locus tamen cleri non detur: ijs
,, autem qui impietatis auctores non fuerunt, ſed
,, vi & neceſsitate tracti ſunt, viſum eſt dari ve-
,, niam, habereq. etiam locum in clero.

At a nobis tandem hoc loco eorum obiectis breuiter reſpondendum eſt, qui Henricum impropriè hæreſiarchã appellari opponunt. Quaſi vero tantum hæreſeon nouarum auctores, aut earum quæ in fœtidiſsimis ſepulcris condebantur, effoſſores, hæreſiarchæ dici debeant. Atqui vana nimirum eſſet vocis huius etymologia, ſi non & illis, quorum auctoritate hæreſes propa-
„ gantur, ac proinde principem inter hæreticos
„ locum obtinent, nomen conueniret. Quapro-
„ pter nulli aptius hæreſiarchæ dici quidem poſ-
„ ſunt, quam hæretici Reges: eorum enim exem-
„ plo, patrocinio, tyrannide hæreſes nutriuntur,
Orat. 5 Patrũ ſenten-tia. fouentur, defenduntur. Sic Gregorius Theologus Iulianum Imperatorem dogmatiſten vocauit, non quod Ethnicã ſuperſtitionem (quam-
„ uis & hoc illi alicubi impingat) docuiſſet, ſed
„ quod eius exemplo ſemiſepultus Paganiſmus
„ iterum reuixerit. Lucifer Caralitanus Impera-
„ torem Conſtantium Arianorum principem ſæ-
„ penumero appellat: verum is quidem Arianiſ-
„ mi ſcholam non aperuit, homo imperitus, &
„ omnis litteraturæ rudis, auctore Ammiano:
eius tamen illo tempore patrocinio eradicata

iam Arianæ impietatis zizania ad magnam ſegetē pullularunt. Denique hunc ipſum Conſtantium Hilarius non alio ſenſu profanorum doctorem appellauit. *lib. aduerſus Coſtāt.*

Quarta ratio.

QVARTA ratio ſumenda nobis eſt ab ipſius Henrici aperta confeſsione. Nam ad ea Sixti V. verba, Henricus errores & hæreſes ab ineunte adoleſcentia ſequutus eſt: in hunc ille modum reſpondet: Quid verò verbi eſt, Ab ineunte adoleſcentia: cum illam religionem fere ab incunabulis ac prope cū lacte imbiberit? E quibus quidem verbis non dubie in angulo, vel apud ſuos temere prolatis, ſed palam, diſertè, conſultò vniuerſo orbi propoſitis, quæſo vos æqui & veri amatores, illius (etiam redeuntis) ad Galliæ ſceptrum perpetuam inhabilitatem cognoſcite. Si enim ad Catholicam fidem è Caluiniſmo cū lacte imbibito (ſcilicet is nunc Henrico labor) rediret: qui, rogo, aut deberet, aut poſſet nuperus iſte Chriſtianus, nouitius in religione, noue plantatus in Eccleſia, fidem tueri, pietatem promouere, prouinciam illam peſtiferis hæreſibus tot annos labefactatam ſuſtentare, ac reſtituere? *In Bruto fulmine. pag. 197.*

Paulus quidem Apoſtolus à ſacrorum muneram functione expreſsis verbis neophytos excludit: ne elati in ſuperbiam (inquit Timo- *Sacra Scriptura.*

,, theo ſcribens cap. 3. prioris epiſtolæ) in iudi-
,, cium incidant diaboli. Et quod (vt Gregorius ille vere Magnus Siagrio teſtatur) ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, quam a nouitatis ſuæ humore ſiccentur: ne ſi accipiant pondera antequam ſolidentur, cunctam ſimul ad terram fabricam deponant.

Concilia. Iam Apoſtolico can.79. eamdem doctrinam confirmari, apertum eſt. Quo quidem decreto conſideratione dignisſimum putamus, nō eum tãtum qui ab idolis ad Chriſtum recens acceſſit, excludi, ſed illum etiam qui (φαύλης διαγωγῆς) ab improba viuendi ratione (ac proinde in virtute neophytus eſt) ad meliorem vitam redijt.

Poſt Apoſtolos idem ſtatuerunt (antiquiſſima enim referemus) Nicæni Concilij primi Patres canone 2. Arelatenſis ſecundi canone 1. Laodiceni canone 3. Sardicenſis canone 13. Carthaginienſis ſexti ſub Bonifacio huius nominis I. Pontifice Romano in approbatione canonis Nicæni, Græcarũ Synodorum a Martino collectarum canone 22. Silueſter I. in Concilio Romano c. penult. Siricius epiſt. 3. Innocentius I. decreto 5. epiſtola 12. ad Aurelium. quorum quædam (additis quæ ſcripſit Hieronymus ad Oceanum in hoc argumento) leguntur apud Gratianum 48. diſt.

Et quidem tanti fuit olim hæc obſeruatio, vt Nicolaus I. vir ſanctiſsimus & doctiſsimus, totiuſq. Eccleſiaſticæ diſciplinæ vindex acerrimus, cathedræ ſuæ gladium ea potiſsimum de

cauſa

çauſa in Michaelem Imperatorem diſtrinxerit, quod neophytum (doctum alioqui magniq. iudicij virum) in Epiſcopum contra Eccleſiaſticam traditionem elegiſſet. Hoc videmus ,, (inquit & Hieronymus aduerſus Pelagianos huius diſciplinæ rationem reddens) noſtris temporibus pro ſumma eligi iuſtitia. Nam ſi ,, baptiſmus ſtatim iuſtum faceret, & omni ple- ,, num iuſtitia; nequaquam vtique Apoſtolus ,, neophytum refutaret. Sed baptiſmus vetera ,, peccata conſcindit, nouas virtutes non tribuit; ,, dimittit e carcere, & dimiſſo, ſi laborauerit, ,, præmia pollicetur. ,,

Et vero etſi (ob ea quæ diximus, & mox dicemus de Regiæ ad ſacerdotalem dignitatem quoad præſentem diſputationem ſymbolo) ſufficeret ad excludendum Henricum, quod de neophytis ad Eccleſiaſticas dignitates non admittendis prædocuimus: at nominatim nec ad publica ſæcularia officia nouiter ad fidem conuerſos promoueri poſſe, expreſſe cauetur Concilij 4. Toletani canone 64. quem habet Gratianus 17. quæſt. 4. cap. 29. Conſtituit (aiunt ,, Toletani Patres) ſanctum Concilium, vt Iu- ,, dæi, aut hi qui ex Iudæis ſunt, iudicia publica ,, nullatenus appetant: quia ſub hac occaſione ,, Chriſtianis iniuriam faciunt. Ideoq. iudices ,, prouinciarum cum ſacerdotibus eorum ſurre- ,, ptiones fraudulenter relictas ſuſpendant, & of- ,, ficia publica eos agere non permittant. Si quis ,, autem hoc permiſerit, velut in ſacrilegum ex- ,,

communi-

„ communicatio proferatur; & is qui ſurrepſerit,
„ publicis cædibus deputetur. Ad quem locum
Cõmunis ſpinio Doctorum. plene per gloſſam, Archidiaconum, Turrecrematam, atque alios Gratianicæ collectionis expoſitores. Idem docet conſentiens Doctorum ſententia, teſte Anania & Felino in cap. cum ſit. de Iudæis; Decio & Ripa in cap. eam te. de reſcript. Iaſone in rub. ff. de iuſt. & iur. col. 1. Roman. ſingul. 672. Couar. initio primæ partis relectionis in 4. num. 8.

Quæ quidem Eccleſiaſtica conſtitutio optimo & æquiſsimo iure innititur. Quis enim præficiat populo Chriſtiano eum, de cuius fide dubitari merito poſsit? Quis ſine euidenti periculo illius dexteram diſtricto mucrone armet, qui paulo ante à furore conualuit? Huc ſpectare
Concilia. certe credimus canonem 1. & 2. antiquiſsimi Concilij Ancyrani tempore Marcelli I. id eſt ſub annum Chriſti 310. celebrati, quem refert Burchardus lib. 5. cap. 40. Iuo par. 2. cap. 49. Grat. cap. presbyteros. diſt. 50. in quo præcipitur, vt presbyter, qui idolis ſacrificauit, quamuis reuertatur, nullam functionem ſacerdotalem exerceat, & ſpecialiter illi prædicatio interdicatur. Hi (inquit) honoris cathedrã teneant, ſed neque offerant, neque concionentur. Nec eſt diſsimile quod de pœnitentibus ſtatuitur in Conc. Toletano I. canone 2. (quem vt veteris diſciplinæ incorruptum teſtem non ſolum Gratianus affert diſt. 50. cap. 70. ſed & ceteri omnes decretorum collectores) quo ſtatuitur, vt

pœni-

pœnitentes inter oſtiarios vel lectores ex magna eccleſiæ neceſsitate admiſsi, prohibeantur Euangelium aut Apoſtolum legere; ne ſcilicet doctrina, & ſpiritualis inſtitutio, & Euangelij latices per recenter ab hæreſeon aut aliorum ſcelerum ſordibus expurgatos ductus cum euidenti populi periculo deriuentur.

Facit non minus epiſtola 68. Cypriani ad Legionenſem, Aſturicenſem, & Emeritenſem Eccleſias in Hiſpania; in qua ſacer ille martyr Martialem Epiſcopum in idololatriam lapſum admittendum eſſe docet ad cathedræ honorem poſt debitam pœnitentiam, ſed nullo modo ad munera Epiſcopatus obeunda: ne improuidæ oues in lupum forte, paſtorem eſſe credentes, inciderent.

Nec certe alia fuit mens canonis 3. Concilij Valentini in Gallia temporibus Damaſi ſub Fægadio (cuius meminit diuus Hieronymus) celebrati: qui innouans antiquiora alia Eccleſiaſtica decreta, lapſum ſacrorum myſteriorum adminiſtratione & ſacerdotali functione priuat. Non enim putabant Ancyrani, Toletani, & Valentini Patres, & martyr Cyprianus, verbum Dei, populi Chriſtiani ſalutem, regimen Catholicorum ſecure committi poſſe tam recentibus maculis conſperſis ac defœdatis: propterea oportere, vt omnis occaſio abeſſet, qua ille qui nouus ad fidem veniebat, ac proinde non ita probatus erat, poſſet Eccleſiæ nocere.

Denique (quod & maxime dolendum eſt & notan-

notandum) non video qua ratione ab Eccleſiæ Catholicæ paſtoribus vllo tempore peti aut ſperari poſsit, quod ab ipſis hæreticis extorqueri, ſi hiſtorias conſulamus, minime potuit. Aſterius (teſte Socrate Scholaſtico lib. 1. cap. 24.) Arianus quidam ſophiſta fuit temporibus Magni Conſtantini; qui cum inter ſuos Epiſcopatum auidiſsime deſideraret & ambiret, quod tamen paulo ante, vtpote Ethnicus, idolis ſacrificauerat, nō modo ab eo gradu repulſus eſt, ſed nec admiſſus ad ſacerdotale munus obeundum. Si igitur Ariani, Chriſti hoſtes, Trinitatis oppugnatores, peſtes Eccleſiæ, de quorum impietate & execrandis ſceleribus pleniſsimi ſunt veterum libri, ita conſtanter Eccleſiaſticam diſciplinam obſeruarunt, durumq. putauerunt hominem Paganiſmo paulo ante infamē, Epiſcopum conſtituere, a quo tamen de paucorum hominum peruerſione dubitari tantum potuiſſet; fieri ne poterit, vt vera Eccleſia, Cathedra Petri, Rectores & Patres noſtri, id eſt Epiſcopi, eamdem diſciplinam, quam deſerere Ariani noluerunt, vllo vmquam tempore proterant, vt in eo faſtigio illum collocent, quo facillimum ſit religionem Catholicam ab vniuerſa Gallia exterminare?

Quinta ratio.

RElapſum, ſolemnem pœnitentem, hæreſiarcham, neophytum, Regia dignitate, qua nihil eſt in rebus mortalibus ſublimius, indignum eſſe, ex Dei præcepto, ſacris ſanctionibus, Patrum ſententijs, perpetua conſtantiq. Eccleſiæ traditione hactenus demonſtrauimus. Nunc referenda eſt vigens ab ipſius Eccleſiæ initijs eadem diſciplina, quæ de lapſorum pœnitentijs cauit: vt ex ea quidem aperte cognoſcatur, male eos de Galliæ Principibus & Epiſcopis, de patria, de Eccleſia, de religione mereri, qui perturbatorem pacis, Reipublicæ tyrannum, iuratum fidei Catholicæ hoſtem, illotis (quod dicitur) manibus, id eſt, ſine præuia ac delictis reſpondente pœnitentia (at quæ illa futura eſſet, inferius monſtrabimus) poſſe Chriſtianiſſimum illud ſolium conſcendere ſuadent.

In primis pœnitentias Epiſcoporum arbitrio relictas ſemper fuiſſe, non negamus. licuit profecto illis olim, hodieq. licet eas aliquantulum minuere, licet augere, & (quod Summiſtæ noſtri dicunt) quantum ad intenſionem, vel extenſionem, alterare. Hoc enim ſtatuerunt canon 5. Concilij Ancyrani I. & ſecundi Ancyrani 2. & ſecundi Arelatenſis 10. & quarti Aurelianenſis 8. Meleuitani 23. & Andegauenſis 13. notantibus ex Græcis Zonara & Balſamone, ex noſtris

Blaſtare

Blaſtare & Sabino: habet Gratianus in cap. menſuram. de pœniten. diſt. 1. cap. tempora. & per totam 26. quæſt. 7. Innocentius I. epiſt. 1. cap. 7. & III. (& ad illum Doctores) cap. Deus. de pœnit. & remiſsionibus. plene Nauarrus dicto cap. menſuram. num. 5. Ceterum vt hoc quidem admittimus, ſic æque notum & indubium eſſe cenſemus licuiſſe numquam ſine vlla pœnitentia, ſine congrua ſatisfactione, nulla ſcelerum ratione habita, nullis temporis, loci, ac rerum qualitatibus perpenſis, flagitioſos homines Eccleſiæ conciliari.

Sacra Scriptura. Id nos aperte docuit primus ille Eccleſiæ ſuæ Pontifex, vniuerſorum & viuorum & mortuorum iudex IESVS, qui Hieroſolymitanum templum impie nundinis vſurisq. polluentes & publice peccantes corripuit publice, eiecit palam, & normam correctionis & cenſuræ Eccleſiaſticæ conſtituit. Chriſti vero diſcipulus Paulus Timotheum Epiſcopum efformans, „ Peccantes (inquit prioris cap. 5.) coram om- „ nibus argue, vt ceteri timorem habeant. Quibus verbis conſentaneum eſt, vt frequẽter probatum, interlineale gloſſema, peccantes exponens conuictos & manifeſtos, addẽte etiam „ nec abs re Lyrano: Vt ſicuti peccatum eſt no- „ tum, ita & punitio ſit nota.

Concilia. Eadem doctrina antiquiſsimorum Conciliorum canonibus ſtabilitur, Nicæni I. canone 12. Laodiceni 2. Epaumenſis 29. tertij Toletani 2. Vuormatienſis 25. Ticinenſis 11. & 43.

quarti Carthaginienſis 75. & apud Gratianū c. ſacerdos. 26. q. 7. cuius ea ſunt verba: Vt ſa- „ cerdos pœnitentiam imploranti, abſque perſo- „ næ acceptione, pœnitentiæ leges iniūgat. Nam „ hac ratione Ancyrani canones 4. & 5. accurate nimis inueſtigant criminum circumſtantias, & conſiderari præcipiunt, an ij qui idolis ſacrificarint, aut ad illa pranſi fuerint, lætiori habitu & veſtibus induti ſumptuoſioribus, aut certe pullis, atratis, & cum lacrymis acceſſerint; vt ab ijs pœnitentiæ qualitas modusq. diffiniantur. At audienda ſunt patria decreta: nobis enim nunc eam legem imponimus, vt nonniſi ab ijs argumentum ſumere, nec exteras aut peregrinas probationes liceat adſciſcere. Turonenſes itaque Patres ſub Carolo coacti can. 22. Epiſcopis & presbyteris (aiunt) dili- „ gēti cautela pertractandum eſt, qualiter homi- „ nibus ſua ſibi delicta confitentibus, tempus ab- „ ſtinendi adſcribant, vt iuxta modum peccati „ pœnitentibus abſtinentia indicatur. Quoniam „ varie ab aliquibus ſacerdotibus & indiſcrete „ etiam iudicia proferuntur: ideo neceſſarium „ videbatur nobis, vt cum omnes Epiſcopi ad ſa- „ crum palatium congregati fuerint, ab eis edo- „ ceri cuius antiquorum liber pœnitentialis po- „ tiſsimum ſit ſequēdus. Cabilonenſes vero poſt Turonicos, eodem Imperatore, can. 34. in hunc modum ſtatuunt: Quia Apoſtolo teſte, non eſt „ perſonarum acceptio apud Deum, & in omni- „ bus iudicijs cauenda eſt; multo magis in hoc „ pœni-

,, pœnitentiæ iudicio præcaueri debet, vt nullus ,, ſacerdotum vnquam aut gratia aut odio alicu- ,, ius perſonæ ſecus iudicet, quam quod in cano- ,, nibus ſacris inuenerit, aut quod illi ſecundum ,, ſacrarum Scripturarum auctoritatem,& Eccle- ,, ſiaſticam conſuetudinem rectius viſum fuerit. ,, Si ergo medici, qui corporibus medicinam in- ,, ferre conantur, nequaquam præter perſonæ cu- ,, iuslibet acceptionem, ijs quos ſanare cupiunt, ,, cauterio, aut ferro, aut duris alijs quibuslibet ,, rebus parcunt: multo magis id ipſum his ob- ,, ſeruandum eſt, qui non corporum, ſed anima- ,, rum medici exiſtunt. Hactenus illi: quorum ſententiam & verba habet Carolus in Capitularibus lib. 7. cap. 59. & 60. Remenſis autem Synodus eodẽ tempore celebrata cap. 12. Ven- ,, tilata (ait) eſt ratio pœnitentiæ, vt ſacerdotes ,, certius intelligerent quomodo confeſsiones re- ,, cipere & pœnitentiam ſecundum canonicam ,, inſtitutionem pœnitentibus deberent indicere. Nannetenſi deinde poſt Remenſem ſic decer- ,, nitur: Infirmus, qui neceſsitate mortis vrgente ,, confitetur peccata ſua, ſub ea condicione a ſa- ,, cerdote recõcilietur, vt ſi ei Dominus vitam do- ,, nauerit, ſecundum qualitatem delicti omnino ,, pœniteat.

Et quamuis ſatis ſuperq. ex ijs quæ attulimus, probatũ ſit quæ fuerit Gallicanarum Eccleſiarum de pœnitentijs imponendis ſententia: at operæ quidem noſtræ vtiliſsimum iudicamus, referre Pariſinorum Patrum canonem

eam diſciplinam (tanta fuit ſemper pijſsimæ illi vrbi in vera diſciplina conſtantia) grauiter commendantem. Quoniam (aiunt cap. 32.) »
multi ſacerdotum, partim incuria, partim i- »
gnorantia, modum pœnitentiæ reatum ſuum »
confitentibus, ſecus quam iura canonica de- »
cernant, imponunt, vtentes ſcilicet quibuſdam »
codicillis contra canonicam auctoritatem ſcri- »
ptis, quos pœnitentiales vocant; & ob id non »
vulnera peccatorum curant, ſed potius fouen- »
tes palpant, incidentes in illud propheticum: »
Væ qui conſuunt puluillos ſub omni cubito »
manus, & faciunt ceruicalia ad decipiendas »
animas. Omnibus nobis ſalubriter in commu- »
ne viſum eſt, vt vnuſquiſque Epiſcoporum in »
ſua parochia eoſdem erroneos codicillos dili- »
genter perquirat, & inuentos igni tradat, ne »
per eos vlterius ſacerdotes imperiti homines »
decipiant. Sacerdotes porro, qui aut muneris, »
aut amoris, aut timoris, aut certe fauoris cau- »
ſa tempora modumq. pœnitentiæ ad libitum »
pœnitentium indicunt, audiant quid Dominus »
per Ezechielem prophetam terribiliter dicat: »
Hæc dicit Dominus Deus: Quia loquuti eſtis »
vana, & vidiſtis mendacium: ecce ego ad vos, »
ait Dominus Deus, & erit manus mea ſuper »
prophetas, qui vident vana & diuinant men- »
dacium: In concilio populi mei non erunt, & »
in ſcriptura domus Iſrael non ſcribentur, nec in »
terram Iſrael ingredientur: & ſcietis, quia ego »
Dominus Deus, eo quod deceperint populum »

meum, dicentes, pax pax, & non eſt pax. Et poſt non multa: Cum caperent animas populi mei, viuificabant animas eorum, & violabant me ad populum meum propter pugillum hordei & fragmentum panis, vt interficerent animas quæ non moriuntur, & viuificarent animas quæ non viuunt, mentientes populo meo credenti mendacijs. Presbyteri etiam imperiti ſolerti ſtudio ab Epiſcopis ſuis inſtruendi ſunt, qualiter & cōfitentium peccata diſcrete inquirere, eisq. congruum modum, ſecundum canonicam auctoritatem, pœnitentiæ nouerint imponere: quoniam hactenus, eorum incuria & ignorantia, multorum flagitia remanſerunt impunita: & hoc ad animarum ruinam pertinere, dubium non eſt. Hactenus Pariſini Patres: quibus accedit (vt adhuc in Gallicanis decretis perſtemus) Arelatenſis Concilij primi can. 23. & ſecundi 9. & ſub Carolo coacti 267. Remenſis ſub Ludouico 31. Agathenſis 60. Piſtenſis 2. His enim apertis, & permultis alijs, quæ breuitatis ſtudio omittimus, eius prouinciæ Conciliorum ſacris ſanctionibus decernitur; pœnitentes recipiendos quidem eſſe, ſed per debitam, iuſtam, & ſcelerum magnitudini reſpondentem ſatisfactionem: alioquin Eccleſiaſtica diſciplina omnino corrumperetur, vniuerſus ordo & doctrinæ traditio corrueret. hac namque cōdicione loquutos fuiſſe eos, qui largiores fuerunt in admittendis lapſis, docet præ alijs Calixtus I. epiſtola 2. quam ad Epiſco-

pos Galliæ ſcripſit, cuius fragmentum eſt apud Gratianum c. ponderet. 50. diſt. Galliæ enim Epiſcopi, vt erant Eccleſiaſticæ diſciplinæ obſeruantiſsimi, ſæpe dubitarunt, quis modus ſeruari deberet in recipiendis lapſis, & an ad dignitates & honores priſtinos reſtituendi eſſent: & Eccleſiæ Catholicæ caput Romanum Pontificem de ea re conſuluerunt. Quibus Caliſxtus in hæc verba reſpondet: Nos vero indubitanter tam Domini ſacerdotes, quam reliquos Fideles poſt dignam ſatisfactionem poſſe redire ad honores credimus. Dignam igitur ſatisfactionem, non qualemcumque poſtulat Calixtus.

Quam quidem Eccleſiæ conſuetudinem non minus agnouerunt ceteri ſedis Apoſtolicæ Pontifices. Vt enim pauca de multis, nec antiquiſſima, vt quæ minus ad quotidianam praxim trahi ſoleant, omittamus; Felix III. epiſt. 1. c. 1. Eccleſiæ præfectos ſeuere admonet, vt pœnitentis & criminis qualitatibus ad amuſsim expenſis, pœnitentiarum modum tempusq. diffiniant: Ne (inquit) per noſtram facilitatem tribunalis excelſi iudicio quidquam derogetur; cui illa ſunt rata, quæ pia; ea vera, quæ iuſtæ. Quibus verbis Pontifex doctiſsimus iuxta & ſanctiſsimus irritas aperte vocat in Dei iudicio pœnitentias, quæ ſecundum grauitatem criminum non imponuntur. Similiter Gregorius ille, quem (frementibus hæreticis) Ottho Fritingenſis lib. 6. hiſt. cap. 32. in Eccleſiaſtico

Pontifi-cũ decreta.

ritu conſtantiſsimum fuiſſe teſtatur, quem inter omnes Pontifices præcipuo zelo & auctoritate viguiſſe tradiderunt Gotfredus part. 17. Naucl. gen. 37. quem miraculis claruiſſe oſtendit Crantz. lib. 5. metropol. cap. 22. quem multum commendat Sabell. ennead. 9. lib. 3. Tyrius lib. 2. cap. 13. is (inquam) talis tantusq. vir eandem Eccleſiaſticam diſciplinam edocens, falſas pœnitentias in Synodo Romanâ cap. 6. appellat, quæ non ſecundum ſanctorum Patrum auctoritatem pro ſcelerum qualitate imponuntur, vt totidem verbis habetur apud Gratianum c. falſas. 34. q. 3. Nec aliter Innocentius & Vrbanus, vterque II. ille in altero Romano Conc. cap. 16. hic in Claramontenſi can. 21. & 22. & apud Melph. can. vlt. falſas pœnitentias prædictas vocant, & damnant; perfectas autem (ſic enim illi loquuntur) exigunt, atque commendant. Nam etſi quod attinet ad reatum & culpam, virtute Eccleſiaſticæ poteſtatis peccata delentur: ſi vero pœnam ſpectes, iuxta pœnitentiæ quidem qualitatem & modum condonatio regulanda eſt.

Et tamen non Felix, Gregorius, Innocentius, Vrbanus, pluresq. alij, quos conſulto omittimus, Apoſtolicæ ſedis Pontifices, quod veteris diſciplinæ ignari eſſent, in eum modum loquuti ſunt: prædamnauerat namque longe ante eorum tempora Catholica Eccleſia illos, qui aliter de peccatorum remiſsione cẽſuerant, ut Theodoretus teſtatur lib. 4. hæreticarum fa-

bularum

bularum de Audianis ſcribés: Hi (inquit) con- „
feſsis donant remiſsionem, non tempus, vt iu- „
bent leges Eccleſiæ, præſcribentes, ſed ſua au- „
ctoritate condonantes. Quos quidem ab ipſiſ- „
met hæreticis irriſos fuiſſe ac ſubsânatos, idem Theodoretus ſcribit: nam addit: Scientes au- „
tem qui tranſeunt; id quod agitur, ludum eſ- „
ſe, vera quidem peccata celant, quædam au- „
tem parua & ridicula dicunt. Qui quidem vt Euangelij hoſtes, totiuſq. Eccleſiaſticæ diſciplinæ profanatores, & Catholicorũ hominum ſcriptis confutati ſunt, & tandem Cæſarum legibus proſcripti. *l. Ariani. C. de hær. & Manich.*

Accedat eidem ſententiæ confirmandæ ſanctorum veterumq. Patrum auctoritas. Et primo ex Latinis Ambroſium Mediolanenſem, ex Græcis Cæſarienſem Baſilium conſulamus. *Patrũ ſententia.*
Grandi plagæ (inquit ille ad Virginem lapſam „
cap. 9.) alta & prolixa opus eſt medicina: gran- „
de ſcelus grandem neceſſariam habet ſatisfa- „
ctionem. quod ipſum repetit lib. 1. de pœn. cap. 2. & 16. & lib. 2. cap. 5. Baſilius vero ſerm. de pœnit. eiſdem prope verbis ita ſcribit: Ma- „
gnum eſt peccatum; multa exomologeſi eſt „
opus. leuis eſt lapſus; æquanda eſt pœnitentia. „
Ante Baſilium & Ambroſium idem docuerat Cyprianus, vir & ſanctitate illuſtris, & martyrio clarus, toto lib. de lapſis, & epiſt. 10. 15. 52. 55. 62. Auguſtinus homil. 50. cap. 15. & in enchirid. cap. 65. 70. 71. & lib. de pœniten. remed. Hieronymus in epitaph. Paulæ, Leo Ma-

,, theo ſcribens cap. 3. prioris epiſtolæ) in iudi-
,, cium incidant diaboli. Et quod (vt Gregorius ille vere Magnus Siagrio teſtatur) ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, quam a nouitatis ſuæ humore ſiccentur: ne ſi accipiant pondera antequam ſolidentur, cunctam ſimul ad terram fabricam deponant.

Conci-lia. Iam Apoſtolico can. 79. eamdem doctrinam confirmari, apertum eſt. Quo quidem decreto conſideratione dignißimum putamus, nō eum tātum qui ab idolis ad Chriſtum recens acceſſit, excludi, ſed illum etiam qui (φαύλης διαγωγῆς) ab improba viuendi ratione (ac proinde in virtute neophytus eſt) ad meliorem vitam redijt.

Poſt Apoſtolos idem ſtatuerunt (antiquiſſima enim referemus) Nicæni Concilij primi Patres canone 2. Arelatenſis ſecundi canone 1. Laodiceni canone 3. Sardicenſis canone 13. Carthaginienſis ſexti ſub Bonifacio huius nominis I. Pontifice Romano in approbatione canonis Nicæni, Græcarū Synodorum a Martino collectarum canone 22. Siluester I. in Concilio Romano c. penult. Siricius epiſt. 3. Innocentius I. decreto 5. epiſtola 12. ad Aurelium. quorum quædam (additis quæ ſcripſit Hieronymus ad Oceanum in hoc argumento) leguntur apud Gratianum 48. diſt.

Et quidem tanti fuit olim hæc obſeruatio, vt Nicolaus I. vir ſanctißimus & doctißimus, totiuſq. Eccleſiaſticæ diſciplinæ vindex acerrimus, cathedræ ſuæ gladium ea potißimum de

çauſa in Michaelem Imperatorem diſtrinxerit, quod neophytum (doctum alioqui magniq. iudicij virum) in Epiſcopum contra Eccleſiaſticam traditionem elegiſſet. Hoc videmus „ (inquit & Hieronymus aduerſus Pelagianos huius diſciplinæ rationem reddens) noſtris temporibus pro ſumma eligi, iuſtitia. Nam ſi „ baptiſmus ſtatim iuſtum faceret, & omni ple- „ num iuſtitia; nequaquam vtique Apoſtolus „ neophytum refutaret. Sed baptiſmus vetera „ peccata conſcindit, nouas virtutes non tribuit; „ dimittit e carcere, & dimiſſo, ſi laborauerit, „ præmia pollicetur. „

Et vero etſi (ob ea quæ diximus, & mox dicemus de Regiæ ad ſacerdotalem dignitatem quoad præſentem diſputationem ſymbolo) ſufficeret ad excludendum Henricum, quod de neophytis ad Eccleſiaſticas dignitates non admittendis prædocuimus: at nominatim nec ad publica ſæcularia officia nouiter ad fidem conuerſos promoueri poſſe, expreſſe cauetur Concilij 4. Toletani canone *64.* quem habet Gratianus 17. quæſt. 4. cap. 29. Conſtituit (aiunt „ Toletani Patres) ſanctum Concilium, vt Iu- „ dæi, aut hi qui ex Iudæis ſunt, iudicia publica „ nullatenus appetant: quia ſub hac occaſione „ Chriſtianis iniuriam faciunt. Ideoq. iudices „ prouinciarum cum ſacerdotibus eorum ſurre- „ ptiones fraudulenter relictas ſuſpendant, & of- „ ficia publica eos agere non permittant. Si quis „ autem hoc permiſerit, velut in ſacrilegum ex- „

communi-

„ communicatio proferatur; & is qui ſurrepſerit,
„ publicis cædibus deputetur. Ad quem locum
Comunis opinio Doctorum. plene per gloſſam, Archidiaconum, Turrecrematam, atque alios Gratianicæ collectionis expoſitores. Idem docet conſentiens Doctorum ſententia, teſte Anania & Felino in cap. cum ſit. de Iudæis, Decio & Ripa in cap. eam te. de reſcript. Iaſone in rub. ff. de iuſt. & iur. col. 1. Roman. ſingul. 672. Couar. initio primæ partis relectionis in 4. num. 8.

Quæ quidem Eccleſiaſtica conſtitutio optimo & æquiſsimo iure innititur. Quis enim præficiat populo Chriſtiano eum, de cuius fide dubitari merito poſsit? Quis ſine euidenti periculo illius dexteram diſtricto mucrone armet, qui
Concilia. paulo ante à furore conualuit? Huc ſpectare certe credimus canonem 1. & 2. antiquiſsimi Concilij Ancyrani tempore Marcelli I. id eſt ſub annum Chriſti 310. celebrati, quem refert Burchardus lib. 5. cap. 40. Iuo par. 2. cap. 49. Grat. cap. presbyteros. diſt. 50. in quo præcipitur, vt presbyter, qui idolis ſacrificauit, quamuis reuertatur, nullam functionem ſacerdotalem exerceat, & ſpecialiter illi prædicatio interdicatur. Hi (inquit) honoris cathedrã teneant, ſed neque offerant; neque concionentur. Nec eſt diſsimile quod de pœnitentibus ſtatuitur in Conc. Toletano I. canone 2. (quem vt veteris diſciplinæ incorruptum teſtem non ſolum Gratianus affert diſt. 50. cap. 70. ſed & ceteri omnes decretorum collectores) quo ſtatuitur, vt pœni-

pœnitentes inter oſtiarios vel lectores ex magna eccleſiæ neceſsitate admiſsi, prohibeantur Euangelium aut Apoſtolum legere; ne ſcilicet doctrina, & ſpiritualis inſtitutio, & Euangelij latices per recenter ab hæreſeon aut aliorum ſcelerum ſordibus expurgatos ductus cum euidenti populi periculo deriuentur.

Facit non minus epiſtola 68. Cypriani ad Legionenſem, Aſturicenſem, & Emeritenſem Eccleſias in Hiſpania; in qua ſacer ille martyr Martialem Epiſcopum in idololatriam lapſum admittendum eſſe docet ad cathedræ honorem poſt debitam pœnitentiam, ſed nullo modo ad munera Epiſcopatus obeunda: ne improuidæ oues in lupum forte, paſtorem eſſe credentes, inciderent.

Nec certe alia fuit mens canonis 3. Concilij Valentini in Gallia temporibus Damaſi ſub Fægadio (cuius meminit diuus Hieronymus) celebrati: qui innouans antiquiora alia Eccleſiaſtica decreta, lapſum ſacrorum myſteriorum adminiſtratione & ſacerdotali functione priuat. Non enim putabant Ancyrani, Toletani, & Valentini Patres, & martyr Cyprianus, verbum Dei, populi Chriſtiani ſalutem, regimen Catholicorum ſecure committi poſſe tam recentibus maculis conſperſis ac defœdatis: propterea oportere, vt omnis occaſio abeſſet, qua ille qui nouus ad fidem veniebat, ac proinde non ita probatus erat, poſſet Eccleſiæ nocere.

Denique (quod & maxime dolendum eſt &

notandum) non video qua ratione ab Eccleſiæ Catholicæ paſtoribus vllo tempore peti aut ſperari poſsit, quod ab ipſis hæreticis extorqueri, ſi hiſtorias conſulamus, minime potuit. Aſterius (teſte Socrate Scholaſtico lib. 1. cap. 24.) Arianus quidam ſophiſta fuit temporibus Magni Conſtantini; qui cum inter ſuos Epiſcopatum auidiſsime deſideraret & ambiret, quod tamen paulo ante, vtpote Ethnicus, idolis ſacrificauerat, nō modo ab eo gradu repulſus eſt, ſed nec admiſſus ad ſacerdotale munus obeundum. Si igitur Ariani, Chriſti hoſtes, Trinitatis oppugnatores, peſtes Eccleſiæ, de quorum impietate & execrandis ſceleribus pleniſsimi ſunt veterum libri, ita conſtanter Eccleſiaſticam diſciplinam obſeruarunt, durumq. putauerunt hominem Paganiſmo paulo ante infamē, Epiſcopum conſtituere, a quo tamen de paucorum hominum peruerſione dubitari tantum potuiſſet; fieri ne poterit, vt vera Eccleſia, Cathedra Petri, Rectores & Patres noſtri, id eſt Epiſcopi, eamdem diſciplinam, quam deſerere Ariani noluerunt, vllo vmquam tempore proterant, vt in eo faſtigio illum collocent, quo facillimum ſit religionem Catholicam ab vniuerſa Gallia exterminare?

Quinta ratio.

Relapſum, ſolemnem pœnitentem, hæreſiarcham, neophytum, Regia dignitate, qua nihil eſt in rebus mortalibus ſublimius, indignum eſſe, ex Dei præcepto, ſacris ſanctionibus, Patrum ſententijs, perpetua conſtantiq. Eccleſiæ traditione hactenus demonſtrauimus. Nunc referenda eſt vigens ab ipſius Eccleſiæ initijs eadem diſciplina, quæ de lapſorum pœnitentijs cauit: vt ex ea quidem aperte cognoſcatur, male eos de Galliæ Principibus & Epiſcopis, de patria, de Eccleſia, de religione mereri, qui perturbatorem pacis, Reipublicæ tyrannum, iuratum fidei Catholicæ hoſtem, illotis (quod dicitur) manibus, id eſt, ſine prauia ac delictis reſpondente pœnitentia (at quæ illa futura eſſet, inferius monſtrabimus) poſſe Chriſtianiſſimum illud ſolium conſcendere ſuadent.

In primis pœnitentias Epiſcoporum arbitrio relictas ſemper fuiſſe, non negamus. licuit profecto illis olim, hodieq. licet eas aliquantulum minuere, licet augere, & (quod Summiſtæ noſtri dicunt) quantum ad intenſionem, vel extenſionem, alterare. Hoc enim ſtatuerunt canon 5. Concilij Ancyrani I. & ſecundi Ancyrani 2. & ſecundi Arelatenſis 10. & quarti Aurelianenſis 8. Meleuitani 23. & Andegauenſis 13. notantibus ex Græcis Zonara & Balſamone, ex noſtris

Blaſtare

Blaſtare & Sabino: habet Gratianus in cap. menſuram. de pœniten. diſt. 1. cap. tempora. & per totam 26. quæſt. 7. Innocentius I. epiſt. 1. cap. 7. & III. (& ad illum Doctores) cap. Deus. de pœnit. & remiſsionibus. plene Nauarrus dicto cap. menſuram. num. 5. Ceterum vt hoc quidem admittimus, ſic æque notum & indubium eſſe cenſemus licuiſſe numquam ſine vlla pœnitentia, ſine congrua ſatisfactione, nulla ſcelerum ratione habita, nullis temporis, loci, ac rerum qualitatibus perpenſis, flagitioſos homines Eccleſiæ conciliari.

Sacra Scriptura. Id nos aperte docuit primus ille Eccleſiæ ſuæ Pontifex, vniuerſorum & viuorum & mortuorum iudex IESVS, qui Hieroſolymitanum templum impie nundinis vſurisq; polluentes & publice peccantes corripuit publice, eiecit palam, & normam correctionis & cenſuræ Eccleſiaſticæ conſtituit. Chriſti vero diſcipulus Paulus Timotheum Epiſcopum efformans, „ Peccantes (inquit prioris cap. 5.) coram om„ nibus argue, vt ceteri timorem habeant. Quibus verbis conſentaneum eſt, vt frequẽter probatum, interlineale gloſſema, peccantes exponens conuictos & manifeſtos, addẽte etiam „ nec abs re Lyrano: Vt ſicuti peccatum eſt no„ tum, ita & punitio ſit nota.

Concilia. Eadem doctrina antiquiſsimorum Conciliorum canonibus ſtabilitur, Nicæni I. canone 12. Laodiceni 2. Epaumenſis 29. tertij Toletani 2. Vuormatienſis 25. Ticinenſis 11. & 43.

quar-

quarti Carthaginienſis 75. & apud Gratianū c. ſacerdos. 26. q. 7. cuius ea ſunt verba: Vt ſacerdos pœnitentiam imploranti, abſque perſonæ acceptione, pœnitentiæ leges iniūgat. Nam hac ratione Ancyrani canones 4. & 5. accurate nimis inueſtigant criminum circumſtantias, & conſiderari præcipiunt, an ij qui idolis ſacrificarint, aut ad illa pranſi fuerint, lætiori habitu & veſtibus induti ſumptuoſioribus, aut certe pullis, atratis, & cum lacrymis acceſſerint; vt ab ijs pœnitentiæ qualitas modusq. diffiniantur. At audienda ſunt patria decreta: nobis enim nunc eam legem imponimus, vt nonniſi ab ijs argumentum ſumere, nec exteras aut peregrinas probationes liceat adſciſcere. Turonenſes itaque Patres ſub Carolo coacti can. 22. Epiſcopis & presbyteris (aiunt) diligēti cautela pertractandum eſt, qualiter hominibus ſua ſibi delicta confitentibus, tempus abſtinendi adſcribant, vt iuxta modum peccati pœnitentibus abſtinentia indicatur. Quoniam varie ab aliquibus ſacerdotibus & indiſcrete etiam iudicia proferuntur: ideo neceſſarium videbatur nobis, vt cum omnes Epiſcopi ad ſacrum palatium congregati fuerint, ab eis edoceri cuius antiquorum liber pœnitentialis potiſsimum ſit ſequēdus. Cabilonenſes vero poſt Turonicos, eodem Imperatore, can. 34. in hunc modum ſtatuunt: Quia Apoſtolo teſte, non eſt perſonarum acceptio apud Deum, & in omnibus iudicijs cauenda eſt; multo magis in hoc

pœni-

pœnitentiæ iudicio præcaueri debet, vt nullus ſacerdotum vmquam aut gratia aut odio alicuius perſonæ ſecus iudicet, quam quod in canonibus ſacris inuenerit, aut quod illi ſecundum ſacrarum Scripturarum auctoritatem,& Eccleſiaſticam conſuetudinem rectius viſum fuerit. Si ergo medici, qui corporibus medicinam inferre conantur, nequaquam præter perſonæ cuiuslibet acceptionem, ijs quos ſanare cupiunt, cauterio, aut ferro, aut duris alijs quibuslibet rebus parcunt: multo magis id ipſum his obſeruandum eſt, qui non corporum, ſed animarum medici exiſtunt. Hactenus illi: quorum ſententiam & verba habet Carolus in Capitularibus lib. 7. cap. 59. & 60. Remenſis autem Synodus eodẽ tempore celebrata cap. 12. Ventilata (ait) eſt ratio pœnitentiæ, vt ſacerdotes certius intelligerent quomodo confeſsiones recipere & pœnitentiam ſecundum canonicam inſtitutionem pœnitentibus deberent indicere. Nannetenſi deinde poſt Remenſem ſic decernitur: Infirmus, qui neceſsitate mortis vrgente confitetur peccata ſua, ſub ea condicione a ſacerdote recõcilietur, vt ſi ei Dominus vitam donauerit, ſecundum qualitatem delicti omnino pœniteat.

Et quamuis ſatis ſuperq. ex ijs quæ attulimus, probatũ ſit quæ fuerit Gallicanarum Eccleſiarum de pœnitentijs imponendis ſententia: at operæ quidem noſtræ vtiliſsimum iudicamus, referre Pariſinorum Patrum canonem

eam diſciplinam (tanta fuit ſemper pijſsimæ illi vrbi in vera diſciplina conſtantia) grauiter commendantem. Quoniam (aiunt cap. 32.) »
multi ſacerdotum, partim incuria, partim ignorantia, modum pœnitentiæ reatum ſuum »
confitentibus, ſecus quam iura canonica decernant, imponunt, vtentes ſcilicet quibuſdam »
codicillis contra canonicam auctoritatem ſcriptis, quos pœnitentiales vocant; & ob id non »
vulnera peccatorum curant, ſed potius fouentes palpant, incidentes in illud propheticum: »
Væ qui conſuunt puluillos ſub omni cubito »
manus, & faciunt ceruicalia ad decipiendas »
animas. Omnibus nobis ſalubriter in commune viſum eſt, vt vnuſquiſque Epiſcoporum in »
ſua parochia eoſdem erroneos codicillos diligenter perquirat, & inuentos igni tradat, ne »
per eos vlterius ſacerdotes imperiti homines »
decipiant. Sacerdotes porro, qui aut muneris, »
aut amoris, aut timoris, aut certe fauoris cauſa tempora modumq. pœnitentiæ ad libitum »
pœnitentium indicunt, audiant quid Dominus »
per Ezechielem prophetam terribiliter dicat: »
Hæc dicit Dominus Deus: Quia loquuti eſtis »
vana, & vidiſtis mendacium: ecce ego ad vos, »
ait Dominus Deus, & erit manus mea ſuper »
prophetas, qui vident vana & diuinant mendacium: In concilio populi mei non erunt, & »
in ſcriptura domus Iſrael non ſcribentur, nec in »
terram Iſrael ingredientur: & ſcietis, quia ego »
Dominus Deus, eo quod deceperint populum »

,, meum, dicentes, pax pax, & non eſt pax. Et ,, poſt non multa: Cum caperent animas populi ,, mei, viuificabant animas eorum, & violabant ,, me ad populum meum propter pugillum hordei & fragmentum panis, vt interficerent animas quæ non moriuntur, & viuificarent animas quæ non viuunt, mentientes populo meo credenti mendacijs. Presbyteri etiam imperiti ſolerti ſtudio ab Epiſcopis ſuis inſtruendi ſunt, qualiter & cõfitentium peccata diſcrete inquirere, eisq. congruum modum, ſecundum canonicam auctoritatem, pœnitentiæ nouerint imponere: quoniam hactenus, eorum incuria & ignorantia, multorum flagitia remanſerunt impunita: & hoc ad animarum ruinam pertinere, dubium non eſt. Hactenus Pariſini Patres: quibus accedit (vt adhuc in Gallicanis decretis perſtemus) Arelatenſis Concilij primi can. 23. & ſecundi 9. & ſub Carolo coacti 267. Remenſis ſub Ludouico 31. Agathenſis 60. Piſtenſis 2. His enim apertis, & permultis alijs, quæ breuitatis ſtudio omittimus, eius prouinciæ Conciliorum ſacris ſanctionibus decernitur; pœnitentes recipiendos quidem eſſe, ſed per debitam, iuſtam, & ſcelerum magnitudini reſpondentem ſatisfactionem: alioquin Eccleſiaſtica diſciplina omnino corrumperetur, vniuerſus ordo & doctrinæ traditio corrueret. hac namque cõdicione loquutos fuiſſe eos, qui largiores fuerunt in admittendis lapſis, docet præ alijs Calixtus I. epiſtola 2. quam ad Epiſco-

pos

pos Galliæ ſcripſit, cuius fragmentum eſt apud Gratianum c. ponderet. 50. diſt. Galliæ enim Epiſcopi, vt erant Eccleſiaſticæ diſciplinæ obſeruantiſsimi, ſæpe dubitarunt, quis modus ſeruari deberet in recipiendis lapſis, & an ad dignitates & honores priſtinos reſtituendi eſſent: & Eccleſiæ Catholicæ caput Romanum Pontificem de ea re conſuluerunt. Quibus Calixtus in hæc verba reſpondet: Nos vero indubitanter tam Domini ſacerdotes, quam reliquos Fideles poſt dignam ſatisfactionem poſſe redire ad honores credimus. Dignam igitur ſatisfactionem, non qualemcumque poſtulat Calixtus.

Quam quidem Eccleſiæ conſuetudinem non minus agnouerunt ceteri ſedis Apoſtolicæ Pontifices. Vt enim pauca de multis, nec antiquiſſima, vt quæ minus ad quotidianam praxim trahi ſoleant, omittamus; Felix III. epiſt. 1. c. 1. Eccleſiæ præfectos ſeuere admonet, vt pœnitentis & criminis qualitatibus ad amuſsim expenſis, pœnitentiarum modum tempusq. diffiniant: Ne (inquit) per noſtram facilitatem tribunalis excelſi iudicio quidquam derogetur; cui illa ſunt rata, quæ pia; ea vera, quæ iuſta. Quibus verbis Pontifex doctiſsimus iuxta & ſanctiſsimus irritas aperte vocat in Dei iudicio pœnitentias, quæ ſecundum grauitatem criminum non imponuntur. Similiter Gregorius ille, quem (frementibus hæreticis) Ottho Fritingenſis lib. 6. hiſt. cap. 32. in Eccleſiaſtico

Pontificũ decreta.

ritu conſtantiſsimum fuiſſe teſtatur, quem inter omnes Pontifices præcipuo zelo & auctoritate viguiſſe tradiderunt Gotfredus part. 17. Nauel.gen.37. quem miraculis claruiſſe oſtendit Crant. lib. 5. metropol.cap. 20. quem multum commendat Sabell. ennead. 9. lib.3. Tyrius lib. 2. cap. 13. is (inquam) talis tantusq. vir eamdem Eccleſiaſticam diſciplinam edoctus, falſas pœnitentias in Synodo Romana cap.6. appellat, quæ non ſecundum ſanctorum Patrum auctoritatem pro ſcelerum qualitate imponuntur, vt totidem verbis habetur apud Gratianum c. falſas. 34. q. 3. Nec aliter Innocentius & Vrbanus, vterque II. ille in altero Romano Conc.cap.16. hic in Claramontenſi can. 21. & 22. & apud Melph. can. vlt. falſas pœnitentias prædictas vocant, & damnant; perfectas autem (ſic enim illi loquuntur) exigunt, atque commendant. Nam etſi quod attinet ad reatum & culpam, virtute Eccleſiaſticæ poteſtatis peccata deleantur: ſi vero pœnam ſpectes, iuxta pœnitentiæ quidem qualitatem & modum condonatio regulanda eſt.

Et tamen non Felix, Gregorius, Innocentius, Vrbanus, pluresq. alij, quos conſulto omittimus, Apoſtolicæ ſedis Pontifices, quod veteris diſciplinæ ignari eſſent, in eum modum loquuti ſunt: prædamnauerat namque longe ante eorum tempora Catholica Eccleſia illos, qui aliter de peccatorum remiſsione cẽſuerant, vt Theodoretus teſtatur lib.4. hæreticarum fa-

bularum de Audianis ſcribẽs: Hi (inquit) conſeſsis donant remiſsionem, non tempus, vt iubent leges Eccleſiæ, præſcribentes, ſed ſua auctoritate condonantes. Quos quidem ab ipſiſmet hæreticis irriſos fuiſſe ac ſubsãnatos, idem Theodoretus ſcribit: nam addit: Scientes autem qui tranſeunt; id quod agitur, ludum eſſe, vera quidem peccata celant, quædam autem parua & ridicula dicunt. Qui quidem vt Euangelij hoſtes, totiuſq. Eccleſiaſticæ diſciplinæ profanatores, & Catholicorũ hominum ſcriptis confutati ſunt, & tandem Cæſarum legibus proſcripti. *l. Aria ni. C. de hær. & Manich.*

Accedat eidem ſententiæ confirmandæ ſanctorum veterumq. Patrum auctoritas. Et primo ex Latinis Ambroſium Mediolanenſem, ex Græcis Cæſarienſem Baſilium conſulamus. Grandi plagæ (inquit ille ad Virginem lapſam cap. 9.) alta & prolixa opus eſt medicina: grande ſcelus grandem neceſſariam habet ſatisfactionem. quod ipſum repetit lib. 1. de pœn. cap. 2. & 16. & lib. 2. cap. 5. Baſilius vero ſerm. de pœnit. eiſdem prope verbis ita ſcribit: Magnum eſt peccatum; multa exomologeſi eſt opus. leuis eſt lapſus; æquanda eſt pœnitentia. Ante Baſilium & Ambroſium idem docuerat Cyprianus, vir & ſanctitate illuſtris, & martyrio clarus, toto lib. de lapſis, & epiſt. 10. 15. 52. 55. 62. Auguſtinus homil. 50. cap. 15. & in enchirid. cap. 65. 70. 71. & lib. de pœniten. remed. Hieronymus in epitaph. Paulæ, Leo Ma- *Patrũ ſententia.*

gnus epiſt. 77. ad Nicet. & 90. ad Ruſticum (quæ fere omnia extant apud Gratianum diſt. 1. de pœniten.) Gregorius I. epiſt. 4. ad Secundinum, lib. 7. regeſt. cap. 53. & eſt apud Gratianum cap. quia ſanctitas. 50. diſt. Chryſoſt. homil. 10. in Matthæum, Theodoret. in epitome cap. de pœnitentia, & ante hos Origenes homil. 7. in Ioſue, vt refert Gratianus cap. ſed illud. diſt. 45. alijq. quammulti ſacri auctores, quos prolixum nimis eſſet recenſere. Illud tamen teſtimonium, idq. cauſæ noſtræ valde conueniens, minime omittemus: eſt enim venerandum quoddam & veteris diſciplinæ, & Romanæ ſedis, Cardinalitijq. Collegij dignitatis monumentum: habetur autem in epiſtola Cleri Romani (ex horum enim ordine Cardinales olim fuiſſe, nemo dubitat) miſſa beato Cypriano, citaturq. a Gratiano in cap. abſit. 50. diſtin. Abſit (inquit Romanus Clerus) a Romana Eccleſia vigorem ſuum tam profana facilitate dimittere, & neruos ſeueritatis euerſa fidei maieſtate diſſoluere, vt cum adhuc non tantum iaceant, ſed & cadant euerſorum fratrum ruinæ, properata nimis remedia communicationum vtique non profutura præſtentur, & noua per miſericordiam falſam vulnera veteribus tranſgreſsionis vulneribus imprimantur, vt miſeris ad euerſionem maiorem eripiatur & pœnitentia. Vbi enim poterit indulgentiæ medicina proficere, ſi etiam ipſe medicus, intercepta pœnitentia, indulget periculis; ſi

tantum-

tantummodo operit vulnus, nec ſinit neceſſa- »
ria temporis remedia conducere cicatricem? »
Hoc non eſt curare, ſed, ſi dicere verum volu- »
mus, occidere,&c. An quicquam excogitari »
potuit ſedi Apoſtolicæ his verbis illuſtrius; ſacro Collegio honorificentius, antiquæ diſciplinæ dignius, ipſis etiam eiuſdem ſedis præcipuis cõminiſtris Eccleſiarum paſtoribus ad veram diſciplinam amplectendam vtilius, ad cognoſcendam euidentius?

Hiſtoriarum teſtimonia. Iam hiſtoriarum teſtimonijs eadem antiquiſsima Eccleſiæ conſuetudo demonſtranda eſt. Vt autem omittamus notum illud, & quod in omnium ore verſatur, de Magno Theodoſio, quem Ambroſius nonniſi debite pœnitentem in communionem recepit (Theodoret. lib. 5. cap. 17. Sozom. lib. 7. cap. 23. & 24. Rufin. lib. 2. cap. 18. ipſe Ambroſius lib. 5. epiſtola 28. & habetur cap. cum apud. 11. q. 3.) ab eoq. celebrem illam legem eam ob cauſam extorſit, quæ *l. vindicari C. de pœnis.* habetur apud Iuſtinianum ſub titulo de pœnis: Illud etiam multo recentius de Henrico IV. Imperatore, quem Gregorius VII. ab excommunicationis vinculo liberare noluit, donec, depoſito Regio ornatu, nudis pedibus, quamuis acerrima eſſet hyems, & gelu cuncta rigeſcerent (libenter enim ipſis hiſtoricorum verbis vtor) ad ſe veniret, & veniam peteret. Eſt profecto apud Euſebium in Eccleſiaſtica hiſtoria huius diſciplinæ non obſcurum veſtigium illis verbis: Martyres noſtri relapſos »

» receperunt,viſa eorum cõuerſione & pœnitentia. Quæ docte explicantur a Ioanne Haſſelio Louaniẽſi profeſſore Theologo in ſententia ſuper facto Nectarij Tridentinis Patribus exhibita. Ad hæc, eiuſdem antiquæ traditionis idem Romanus Clerus in præcitata epiſtola ad Cyprianum luculentum teſtimoniũ reddunt, cum
» aiunt:Nec hoc nobis nunc nuper conſilium co-
» gitatũ eſt, nec hæc apud nos aduerſus impro-
» bos modo ſuperuenerunt repentina ſubſidia:
» ſed antiqua hæc apud nos ſeueritas,antiqua fi-
» des, diſciplina legitur antiqua. Et recte quidem veterem diſciplinam vocant. Nam de Fabiano Romano Pontifice exemplum præceſſerat,qui Philippum Chriſtianum Imp.ad publicam pœnitentiam faciendam adegerat. referemus enim Euſebij lib.6.c.27.rem totã narrantis
» ipſa verba: Fama eſt (inquit) Philippum Im-
» peratorem (Chriſtianus namque erat) cum
» in die precationum poſtremæ vigiliæ Paſchalis
» vna cum multitudine in eccleſia particeps fieri
» vellet, non prius ab Epiſcopo, qui tunc eccle-
» ſiæ præerat, permiſſum eſſe intrare, quam
» confeſsus fuiſſet, & inter eos qui peccatorum
» vinculis adhuc tenebantur aſtricti, locumq.
» pœnitentiam agentibus præſtitutum occupa-
» bant, ſe ſua ſponte collocauiſſet. Epiſcopum
» dixiſſe, eum non alia condicione in eccleſiam
» recepturum fore: Imperatorem autem alacri
» animo & lubenti Epiſcopo morem geſsiſſe.

Nec alio certe pertinent publicæ illæ pœni-

tentiæ

tentiæ, de quibus diximus, quarumq. mentio paſsim in hiſtorijs occurrit. Eo enim conſilio ſtatutæ ſunt, vt publica ſcelera publica vindicta penſarentur. Hinc antiquiſsima hodieq. vigens Pœnitentiariorum inſtitutio, qui pœnitentum capita virgis publice verberant. Non enim cæremonia illa recens (quidquid oblatrent hoſtes Eccleſiæ) aut Romanæ Eccleſiæ commentum eſt, de qua plene docteq. a noſtris in gloſsis ad cap. tranſmiſſam. de elect. cap. duobus. de ſent. excomm. Thom. in 4. diſt. 18. art. 2. q. 2. Nauarrus cap. ſacerdos. num. *93*. & *95*. de pœnit. Verum illa quidem nullo adhuc (quod ſciamus) manifeſtiori antiquiorique. eo quod proferemus teſtimonio comprobata. Optatus enim Meleuitanus (vixit ille ante Auguſtini ætatem toto pene ſæculo) lib. 1. contra Parmenianum, dum ſententiam & verba refert cuiuſdam Purpurij Donatiſtæ de recipiendo Epiſcopo qui fuerat lapſus & reuertebatur, aperte (niſi fallamur) eam Eccleſiæ conſuetudinē docuit. Tunc Purpurius (ait Optatus) ſolita malitia fretus, quaſi & Cæcilianus filius ſororis eius eſſet, ſic dixit: Exeat huc, quaſi imponatur illi manus in Epiſcopatu, & quaſſetur illi caput de pœnitentia. Quibus quidem verbis Pœnitentiariorum (vt diximus) mos, qui virgis capita reorum publice verberant, quo veniam quantum ad exterius forum concedant, indicatur. Nec ab his diuerſa eſt frequens illa phraſis in antiquiſsimorum Conciliorum quammultis decre-

tis occurrens, vt rei capita pœnitentiæ ſubdant. Gerundenſis quidem canon 9. quem Gratianus habet. diſt. 50. (nec tamen id Concilium poſtremæ ætatis cenſendum) cum hæc
,, ſcriberemus, occurrebat. Is vero(ait) qui ægri-
,, tudinis languore depreſſus, pœnitentis benedi-
,, ctionem, quam viaticum deputamus, per com-
,, munionem acceperit, & poſtmodum reconua-
,, leſcens caput pœnitentiæ in eccleſia publice
,, non ſubdiderit; ſi prohibitis vitijs non detine-
,, tur obnoxius, admittatur ad clerum.

Ius cōmune Tandem non alio quidem iure vtimur, c. manifeſta. c. quæſitum. de pœnit. & remiſs. c. ſi quis presbyter. totuſq. ille tractatus de purgat. canonica. Si enim grauiter peccantes, leuiter pœniterent; ſi publice flagitioſi, clanculum corriperentur; certe (vt cum Origene loquamur, quem allegat Grat. c. ſed illud. diſt. 45.) ex vno peccatore populus pollueretur, vna ouis morbida vniuerſum gregē inficeret. Non enim tantum pœnitentiæ fructus, aut Eccleſiæ in illa imponenda mens, malorum hominum caſtigatio eſt, ſed & metus, terror, frenum alijs peccatoribus, ita ſentiente Gelaſio ad Lucaniæ & Brutiæ Epiſcopos ſcribente, c. quapropter. 2. q. 7. Auguſtino Hipponenſi, & Nicolao Romano Pontifice, ipſiſq ſæcularium legum conditoribus, cap. non ſunt audiendi. c. præcipue. 11. q. 3. l. aut facta. §. fin. de pœnis. plene Dominicus Soto in 4. diſt. 29. q. 2. art. 5. multis rationibus adductis, quibus probat pœnitentiam publicam neceſſa-

riam eſſe in publicis delictis. Quinimmo publicam peccati infamiam nonniſi per publicam purgationem diluendam eſſe, optimus ille Galliæ Epiſcopus Icmarus docuit, cap. ſi mala. 2. q. 4. Ilerdenſes vero Patres ſeuerius adhuc ſtatuerunt, cum aiunt: Presbyter ſi a plebe ſibi ,, commiſſa mala opinione infamatus fuerit, & ,, Epiſcopus legitimis teſtibus approbare non ,, potuerit, ſuſpendatur vſque ad dignam ſatisfa- ,, ctionem. cap. 14. ead. cauſa & quæſt. apud Gratianum, a quo plurima huc ſpectantia eo loco adducuntur. Denique ea eſt praui exempli ad mores corrumpendos vis, vt publicum peccatorem nec in foro conſcientiæ, id eſt, ſacramentali confeſsione, abſoluere, niſi publica peracta pœnitentia, licere, graues & docti viri exiſtimauerint: quorum præcipuus eſt Thomas diſt. 14. q. 1. art. 5. teſte Nauarro cap. ſacerdos. de pœnit. diſt. 6. num. 93.

Addemus (quod idem Nauarrus num. 102. aperte docuit) non tantum publice flagitioſo publicam (vt probauimus) pœnitentiam, ſed & vitæ eam emendationem, quæ Eccleſiæ manifeſta ſit, quæ fratres, quos ſcandalizauerat, ædificet, eſſe neceſſariam, vt ad Fideliū communionem recipi, & Eccleſiæ poſsit conciliari, vt probat Paludanus diſt. 9. q. 3. eſtq. cōmunis Doctorum tam Theologorū quam Canoniſtarum ſententia. Certiſsimum tandem eſſe conſtat Leonis Magni illud in prærallegata epiſtola ad Ruſticum cap. 9. & apud Gratianum 11. q. 1. cap.

Cōmunis opinio.

aliud.

aliud. illicitorum nempe veniam poſtulantem oportere nō modo ab illicitis, ſed etiā a multis licitis abſtinere. Non enim alio ſpectat vetuſtus ille Eccleſiæ ritus, quo pœnitētes ad euitandum ſcandalum, & ad plebis exemplum, frequentare conuiuia, balneiſq. vti prohibebantur, vt indicat Pacianus Epiſcopus in paræneſi ad pœnitentiam, & Barchinonenſis Synodus can. 7.

Claudemus igitur huius articuli diſputationē celebri illa ſententia Marci eremitæ, viri antiquitate & ſanctimonia venerandi, in ſermone de pœnitentia, qua huius ſanctæ diſciplinæ remiſsionem grauiter & ſeuere condemnat. „ Cum „ quempiam ex ditioribus (inquit) delinquen- „ tem videmus, corripere non audemus; ſed dici- „ mus ſcriptum eſſe: Nolite ante tempus iudica- „ re, quoadvſque veniat Dominus. At in abie- „ ctioribus crimen aliquod leue nacti, mox in- „ ſurgimus euulgantes; ac dicimus eſſe ſcriptum: „ Peccantem coram omnibus argue. Atque ita „ noſtram hypocriſim, ſiue malitiam, Scripturæ „ teſtimonijs peruerſe tegimus.

Quapropter ſi is qui manifeſte, publice, in tot populorum ſcandalum deliquit, qui in ſceleribus ſorduit, qui anteſignanus impietatis fuit, non tantum ad communionem, ſed ad potentiſsimum Regnum moderandum per præſidentium facilitatem admitteretur ſine debita, iuſta, congrua, ſufficienti ſatisfactione, id eſt, ſine publica, graui, diutina pœnitentia, immo ſine notoria vitæ emendatione: plane præſules ipſi

non

non diſpenſatores, aut œconomi, ſed diſsipatores, & diuini patrimonij prodigi iactatores cenſendi eſſent: ille vero aperte declararet ſe eſſe furem, qui non intrauit per oſtium, ut docuit Chriſtus. Sacram enim pœnitentiā oſtij nomine ſignificari, & Hieronymus in Sophoniam, & multi antiqui alij Patres docuerũt. Recte igitur & eccleſiaſtice Leo ille Magnus in ea, quam citabamus, ad Ruſticum epiſtola cap. 9. „Qui idola (inquit) adorauerunt, nonniſi per pœnitentiam publicam recipiantur. Non enim in „crimine hæreſis, ſecreta pœnitentia, congrua ſatisfactio (quam exigit Innoc. in cap. ad abolendam. §. 1. de hæret.) iudicanda eſt, vt aperte docuerunt S. Antoninus 3. parte ſum. tit. 14. cap. 17. §. 6. Fel. in cap. accuſati. col. vlt. de accuſat. Menochius in terminis conſultus lib. 2. de arbitrar. caſ. 372. Rota in deciſionibus antiquis tit. de hæret. diſt. 1. num. 5.

Quapropter Galliæ Epiſcopis (nec enim grauior pluribus vrgere hunc locum) conſideranda quidem ſunt Innocentij I. viri ſanctiſsimi verba in epiſt. ad Epiſcopos Macedoniæ cap. 5. & ne vere germaneq. Henricianæ cauſæ aptari poſſint, maxime præcauendum. „At vero hi (ait Innocentius) qui a Catholica ad hæreſim tranſierunt, quos non aliter oportet niſi per pœnitentiam ſuſcipi, apud vos non ſolum pœnitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur.

Sexta

Sexta ratio.

SEXTO obſtabit ſemper Hérico eius rei, de qua agitur, præſtantia, dignitas, maieſtas. Quid enim Regio nomine ſublimius? quid ſanctius, aut ſacratius? a quo ſane ordine inter mortalia lõgius abeſſe debet omnis flagitij vmbra, & ſuſpicio, nedum commiſsio & perpetratio.

Multa quidem huc ſpectantia ſacrarum litterarum teſtimonia prætermittenda ſunt, variæ ſanctorum Patrum ſententiæ ſilentio inuoluendæ, non pauca denique vel Ethnicorum auctorum dicta & apohpthegmata prætereunda, quæ omnia hoc tempore & in hac cauſa ex profeſſo collecta & notata paſsim proſtãt: nec lectorem pium & doctum ſimilibus morari oportet. Nos autem (quando rem vniuerſam Eccleſiaſtico more tractare conſtituimus) qualẽ Galliæ Regem eſſe deceat, ab eiuſdem gentis ſacris Concilijs, ab ritibus qui in Galliæ Regum conſecratione obſeruantur, ab titulis quibus illi præ alijs Regibus inſigniuntur, tandem a præteritorum Pincipum geſtis, breuiſsime tamen enarratis, oſtendemus.

Concilia. Pariſina Synodus ad annum ſalutis 830. ſub glorioſis Principibus Ludouico & Lothario celebrata, inter Eccleſiaſtica decreta omittere noluit quod eſſet Regale miniſterium: hoc enim non minus fere, quam illud, Chriſtianæ religioni in-

ni incumbit. Regale eſt miniſterium(ait lib 4. „ cap. 2.) populum Dei gubernare & regere cum „ æquitate, & vt pacem & concordiam habeant, „ ſtudere. Ipſe enim debet eſſe defenſor eccle- „ ſiarum & ſeruorum Dei. Poſt qua (ne ſingula, „ quod inſtituta breuitas vetat,referamus)multa ex diuinis litteris, Deuter. 1. & 16. Exod. 18. 2.Paralip.19.Iob 20.29.34. Eſai. 14. Hierem. 27.Daniel.4.& 5.Amos.9. Of.8.& 13. Eccl. 10. Prouerb.8.14.15.20.21.29. Sapien.1.& 6. quibus quidem locis de Regum fide,pietate, innocentia,iuſtitia, ceteriſq. virtutibus copioſe agitur. Idem docuerunt iidem Pariſienſes Patres lib. 2. c. 2. & ante eos Aquiſgranenſes ſub Ludouico Pio par.4.a primo ad vltimum cap.Idem etiam ſtatuitur Caroli Imperatoris præſtantiſſimi capitularibus decretis lib. 7. cap. 24. cum ſequentibus. At Meldenſis Concilij ſub Caroli iunioris Imperio & Sergij II. Pontificatu celebrati,decretum non omittemus. Illud quidem editum fuit in Holdonia villa,verum a Meldenſibus Patribus poſtmodum approbatum,& eorum decretis inſertum eſt. Ordo (inquit) Ec- „ cleſiaſticus,& canonica forma, atque monaſti- „ ca religio ſæpe a longe ſuperiori tempore, cum „ minus religioſos Principes habuit,titubauit, & „ pene collabens deperijt;& iterũ cum deuotos & „ Dei zelo feruẽtes accipere meruit,reſurrectione „ quadam reuixit, & vigorem recepit. E quibus „ verbis facile fiet perpendere,cum quæ fuerit de irreligioſis Principibus ſancto illi conuentui

ſententia,

ſententia, tum quos tandem fructus ex ſimilium tyrannide ſperare Gallia poſsit.

Hactenus autē Gallicanarum tantummodo Synodorum canones recitauimus, vt quales Reges nobiliſsima ea gens eligi, quales tolerari voluerit, manifeſto conſtaret. Equidē ſi adhæc externa Concilia cōſulamus, inueniemus can. 3. Toletani ſexti prohibitum eſſe, ne quis Regiæ dignitatis apicem ſortiatur, niſi prius pollicitus ſit ſe non permiſſurum quemquam in Regno ſuo violantem fidem Catholicam. Octaui autem canon 10. religionis Catholicæ aſſertorem Regem debere eſſe ſtatuit; & quod ad præſentem cauſam in primis ſpectat, nominatim iubet, vt aduerſus eam hæreſim futurus Princeps militet, quæ eo tempore Eccleſiam perturbarit. Et vero Marcelli I. Rom. Pontificis, qui Eccleſiam anno Chriſti 300. rexit, ſententia in epiſtola ad Maxentianum non alio pertinet. Boni
„ Principis (inquit, & habetur 96. diſt. apud Gra-
„ tianum) ac Regis eſt, eccleſias contritas atque
„ ſciſſas reſtaurare. Nicolaus vero I. ad conſulta Bulgarorum reſpondens, cap. 18. potiſsimum Regum munus eſſe docuit, hæreſes extirpare, & pacatam & ſine diminutione Rempublicam cuſtodire: Vt hinc facile intelligere poſsimus, eum qui hæreſes fouet, ſchiſmatibus fauet, inteſtinis malis patriam perdit, ad ipſius Regni dominium euehi, ſi ſacram Eccleſiæ diſciplinam inuiolatam cupimus, nullo pacto poſſe. Nā certe quæ ſit Regij nominis vis, & quot

populis

populis bona ex Principe bono, quot contra ex malo mala proueniãt, eſt apertiſsimum. Bo- ,, nus Rex (vere & eleganter ſcripſit Bart. in l. in ,, præſenti. in princ. 1. not. C. de his qui ad eccl. confug.) vtilior multo eſt mundo, quam bona ,, lex. hæc enim mortua quidem dici poteſt, cuius ,, vel auctor non extet, vel per deſuetudinem ab- ,, rogetur, vel mutis tantum litteris exarata frige- ,, ſcat: at ille viuit in populorum exemplum, ſpi- ,, rat ad vitium aut virtutem, ad vtilitatem ſiue ,, perniciẽ Reipublicæ. Hinc, & quidem merito, ,, vel ſub ipſis initijs religionis noſtræ obſeruatum fuiſſe legimus Pauli Apoſtoli præceptum, quo Timotheum (1. cap. 2.) monet vt pro Principibus etiam tunc infidelibus Deum oret, vt Tertullianus ad Scapulam & in Apologetico, Arnobius lib. 4. aduerſus Gentes, Iuſtinus martyr, & Athenagoras, & poſt eos Cyrillus Hieroſolymitanus, & Chryſoſtomus, Ambroſius, & Auguſtinus, & ij demum omnes qui præcitatum Pauli locum interpretati ſunt, docuerunt. Tanti nimirũ ſemper fuerunt in Eccleſia Principum quantumuis Ethnicorum probati mores. Sic Agapetus diaconus (vt paucisſima de infinitis) Iuſtiniano Imperatori Regiæ dignitatis munera præſcribens, Vt (inquit) apud ,, nauigantes, cum nauta errat, modicum affert ,, nauigantibus nocumentum; cum vero ipſe gu- ,, bernator, toti naui perniciem infert: non aliter ,, in ciuitatibus ſi quis priuatus peccet, non tam ,, Rempublicam, quàm ſeipſum lædit. At ſi ipſe ,,

„ peccet Rex, vniuerſam Rempublicam perdit.
„ Et poſtea: Vt oculus datus eſt corpori,ſic mun-
„ do Rex accommodatur. Denique(vt argumenti iſtius capita ſtudioſis lectoribus indicemus, nec in trito argumẽto hæreamus) videndus eſt Leo I. epiſtolis ad ſuæ ætatis Imperatores,& ea quæ eſt ad Turibium Epiſcopum,& Bonifacius I. in epiſtola ad Honorium, cuius pars habetur cap. 1. diſt.97. apud Gratianum. Illud autem nullo modo prætereundũ eſſe exiſtimamus; ea nempe quæ attulimus, multo aptius Galliæ Regi, quàm aliarum ditionum Principibus conuenire. Cuius quidẽ,iuxta patrias leges & antiquas conſuetudines, tanta eſt in ſubditos poteſtas & auctoritas, vt eum Bald. in auth. hoc amplius. verſ.quæro an filijs. C. de fideicom. *Corporalem in ſuo Regno deum* appellare auſus ſit. *Monarcham & abſolutum dominum* vocat Socin. conſ. 77.in 1. col. & conſ. 175. in 2. col.Card. Alex. ad cap.1. quæ ſunt regalia in vſib.feudor.Franciſc. Curtius conſ.49. col. 33. & 34. ibi, nono oſtẽditur. Anton. Corſet. in addition. ad Pan. in cap. quæ in eccleſiarum. in 2. col. de conſtit. *Solum; ad cuius nutum Regnum regitur & dirigitur*, idem Bald. conſ. 416. in 1. par. Quæ omnia Gaſſaneus 5.par.catalog. cõſiderat. 30. Gregor. Toloſanus lib. 33. cap. 5. atque alij antiqui & moderni Gallici auctores totidem verbis referũt & ſequuntur. Quid igitur in tanta legum licentia, quid in hac regiminis impunitate & populorũ indulgentia, Galliæ Princeps

ceps,ſi malus ſit,non mali cogitet, non audeat, non patret?

Ceterum vt veniamus ad eiuſdē Regis qualitates ab illius (vt diximus) conſecrationis ritibus deprompta: illud tantum (nam hunc in primis locum vberrime a multis hoc tempore & his Galliæ caſibus tractatum ſcimus, & impudentia fuerit exterū hominem de his prolixe ſcribere) animaduertere oportet, Galliæ Regem, cum primum Regio ſceptro donatur, ſanctam Catholicam Eccleſiam ſe defenſurum, in Remenſis Epiſcopi manibus præſtito ſacramento polliceri. Hoc, inquam, Epiſcopi ipſi,& Proceres,vniuerſaq. Gallia optime norunt; nos ab Aimonio lib. 5. cap. *39.* & Toloſano lib. *6.* cap.14.num. 20. ceteriſq. Gallicarum rerum hiſtoricis traditū didicimus. Ad hæc,Regalium ſtemmatum ſignificationes (quas Guillermus Benedictus, & Antonius de Sale, referentibus Gregorio & Caſſaneo,plene docuerunt) aperte monſtrant qua præditus fide,pietate, religione, innocentia eius Regni moderator eſſe debeat. Illud vero præ alijs, nec abs re noſtra obſeruat Caſſan. 31. conſider. §. 7. Regia Lilia hæreſum extirpationem ſignificare. Hoc enim (ait ille) „ ad Galliæ Regem potiſsimum pertinet. „

Verum(vt huius articuli diſputationem abſoluamus) tum præclariſsimus ille *Chriſtianiſſimi Regis* titulus, a ſede Romana Galliæ Principibus tributus, ob oculos habendus eſt, tum complura alia eiuſdem ſedis in eoſdem Princi-

,, peccet Rex, vniuerſam Rempublicam perdit.
,, Et poſtea: Vt oculus datus eſt corpori,ſic mun-
,, do Rex accommodatur. Denique(vt argumenti
iſtius capita ſtudioſis lectoribus indicemus, nec
in trito argumẽto hæreamus) videndus eſt Leo
I. epiſtolis ad ſuæ ætatis Imperatores,& ea quæ
eſt ad Turibium Epiſcopum,& Bonifacius I. in
epiſtola ad Honorium, cuius pars habetur cap.
1. diſt.97. apud Gratianum. Illud autem nullo
modo prætereundũ eſſe exiſtimamus; ea nem-
pe quæ attulimus, multo aptius Galliæ Regi,
quam aliarum ditionum Principibus conueni-
re. Cuius quidẽ,iuxta patrias leges & antiquas
conſuetudines, tanta eſt in ſubditos poteſtas &
auctoritas, vt eum Bald. in auth. hoc amplius.
verſ.quæro an filijs. C. de fideicõm. *Corporalem*
in ſuo Regno deum appellare auſus ſit. *Monar-*
cham & abſolutum dominum vocat Socin. conſ.
77. in 1. col. & conſ. 175. in 2. col. Card. Alex.
ad cap. 1. quæ ſunt regalia in vſib. feudor. Fran-
ciſc. Curtius conſ. 49. col. 33. & 34. ibi, nono
oſtẽditur. Anton. Corſet. in addition. ad Pan.
in cap. quæ in eccleſiarum. in 2. col. de conſtit.
Polum; ad cuius nutum Regnum regitur & di-
rigitur, idem Bald. conſ. 416. in 1. par. Quæ
,, omnia Gaſſaneus 5. par. catalog. cõſiderat. 30.
Gregor. Toloſanus lib. 33. cap. 5. atque alij
antiqui & moderni Gallici auctores totidem
verbis referũt & ſequuntur. Quid igitur in tan-
ta legum licentia, quid in hac regiminis im-
punitate & populorũ indulgentia, Galliæ Prin-
ceps

ceps, ſi malus ſit, non mali cogitet, non audeat, non patret?

Ceterum vt veniamus ad eiuſdē Regis qualitates ab illius (vt diximus) conſecrationis ritibus deprompta: illud tantum (nam hunc in primis locum vberrime a multis hoc tempore & his Galliæ caſibus tractatum ſcimus, & impudentia fuerit exterū hominem de his prolixe ſcribere) animaduertere oportet, Galliæ Regem, cum primum Regio ſceptro donatur, ſanctam Catholicam Eccleſiam ſe defenſurum, in Remenſis Epiſcopi manibus præſtito ſacramento polliceri. Hoc, inquam, Epiſcopi ipſi, & Proceres, vniuerſaq. Gallia optime norunt; nos ab Aimonio lib. 5. cap. *39.* & Toloſano lib. *6.* cap. 14. num. 20. ceteriſq. Gallicarum rerum hiſtoricis traditū didicimus. Ad hæc, Regalium ſtemmatum ſignificationes (quas Guillermus Benedictus, & Antonius de Sale, referentibus Gregorio & Caſſaneo, plene docuerunt) aperte monſtrant qua præditus fide, pietate, religione, innocentia eius Regni moderator eſſe debeat. Illud vero præ alijs, nec abs re noſtra obſeruat Caſſān. 31. conſider. §. 7. Regia Lilia hæreſum extirpationem ſignificare. Hoc enim (ait ille) ,, ad Galliæ Regem potiſsimum pertinet. ,,

Verum (vt huius articuli diſputationem abſoluamus) tum præclariſsimus ille *Chriſtianiſſimi Regis* titulus, a ſede Romana Galliæ Principibus tributus, ob oculos habendus eſt, tum complura alia eiuſdem ſedis in eoſdem Princi-

pes vere paternæ pietatis teſtimonia: e quibus non eſt ſilentio prætermittendum,ijs qui pro illis Deum precabuntur, plures indulgentiarum dies Innocentium IV. Clementem V. Leonem X.conceſsiſſe,vt ab ipſis bullis conſtat, & tradiderunt gloſſa pragmaticæ in procœmio 3. verbo tueretur. Selua tract. de beneficijs quæſt. 23. Ferrald. priuileg. 3. Benedictus ad cap. Rainutius in verb. ſi abſque liberis. Elias Turonenſis Epiſcopus pro Concordata, Stephanus Durantius lib.2.cap.34. Denique optimorum Principum, qui in eo ſolio ſederunt, memoria perpetuo conſeruanda eſt: Clodoueos dicimus, Pipinos, Carolos, Ludouicos, Philippos. Hi enim (vt omnes probe norunt) eximia fide & pietate Catholicam religionem promouerunt, incredibili zelo & cõſtantia hæreſes extirparunt, ſummis vereq. Regijs officijs Eccleſiam Romanam proſequuti ſunt, ſingulari obſeruantia res Eccleſiaſticas ſacroſq. homines coluerunt. An igitur puriſsimis iſtis Lilijs inſigniatur turpiſsimarum hæreſeon propaginator? Chriſtianiſsimi titulum vſurpet, qui antiquiſsimam huius ſacræ appellationis religionem proſcribit? Catholica Eccleſia in incruento ſacrificio Deum pro eo precabitur, a cuius incolumitate & incrementis perniciem ſuam ipſa timet? qui illud ipſum tremendum myſterium ſemper irridet, qui ſæpius temerauit? & tandem præteritorum Principum Regium ſceptrum illæ manus moderentur, quæ in auitæ religionis defenſionem

inermes,

inermes, ad nouorum deliriorum propagationem armatæ, Romanæ, id eſt Catholicæ Eccleſiæ, impiæ, ſacris Eccleſiaſticiſq. rebus, locis, perſonis iniuriæ fuerunt?

Septima ratio.

SEptimo conſiderare oportet, diuino, naturali, & humano iure vetitum eſſe iure ſuo quemquam ſpoliare, aut alterius (vt noſtri loquuntur) non delinquentis deteriorem condicionem reddere, l. id quod noſtrum. ff. de reg. iur. l. ſi quis argentum. §. ſin autem. de donat. per Doctores in l. 2. quod vi aut clam. Quæ certe diuini & humani iuris regula in Apoſtolicæ ſedis reſcriptis, quorum æquitas, iuſtitia, ſanctitas ſpectatiſsimæ eſſe debent, adeo obſeruatur, vt clauſulam de non tollendo iure quæſito ſubintelligi de iure tradat & vere & communiter receptus Felinus in cap. capitulum. col. 17. verſ. de duobus. de reſcript. facit cap. tuarum. de auct. & vſu pallij, cap. ex parte. 3. & ad illud Abb. 2. not. de deci. atq. alij, quos Romanæ Rotæ iudices cumulant deciſ. 445. inter antiquas. *Ius commune.*

Quinimmo conſentiens eſt Doctorum ſententia; ſi quando ex Romani Pontificis reſcripto ius quæſitum cuiquã tollatur, debere quidem reſcripti verba potius improprie, vt id abſurdi euitetur, quam proprie exponi. ſic Romanus conſ. 334. Dec. conſ. 11. col. fin. Iaſ. in l. ex *Opinio Doctorum.*

facto.in 4.not.ff.de vulg.& pup.& in l.fin.(poſt Accurſ.& Bart.) C.de iure deliber. Addo non ab hac regula recedendum eſſe,etſi is,cui reſcripto ius tollatur, Iudæus,vel infidelis ſit;& contra,ſi in quem transfertur,pia cauſa, vt totidem verbis docent Abb. in cap. quæ in eccleſiarum. de conſtit.& Innocent.in cap.quod ſuper his.de voto. Alex.in l. pactum quod dotali.col.2.C.de pactis.Iaſ.in l.fin.col.6.de conſtit.

Denique hoc obſeruandũ eſſe non in ea modo ſpecie,quam ius quæſitũ in revocamus, verum in iure quæſito ad rem(is autem eſt caſus de quo agimus) aperte docuit gloſſ. in c. cum olim.de conſuetud. quã ſequũtur Dominicus & Felinus in c. cauſam. col. 9. & in c. ſuper. in 2. col.de offic.deleg.Iaſ.in l.quoties. C. de precib. Imp.offer. & in auth.quas actiones.col.4. C.de ſacroſanct.eccleſ. Dec.conſ. 407.& 607. col. fi. plenißime Gomezius in reg. de non toll. iur. quæſ. Doctores in c. mandatũ. de reſcript. Videndus Menchacenſis lib. 3. §. 25. nu.3.& ſeq. de ſucceſſ.creat. qui octo vrgentibus iuriq. conſentaneis rationibus oſtendit nõ poſſe vllo iure aut conſuetudine quidquam ſtatui in damnum & detrimentum eius qui id non meruit.

Cum igitur Henrico III.Rege mortuo,excluſo ad hæc & propter hæreſim inhabili Nauarreno,Catholico proximiori (cui nihil legitimum obſit) vel certe Regno ipſi,ad quod iure naturæ & gentium Principum electio ſpectat, Regia iura delata ſint: quæ,rogo,ſit perfidia, quæ impietas

pietas, his ſpoliatis, Nauarrenum admittere? filijs eſurientibus & fame confectis, hoſtibus cibum porrigere? Quapropter omnem Henrico ſuiſq. ſpem præciſam fore oportet, vt ad moderandum Galliæ Regnum, vel ſummi Eccleſiæ Pontificis, vel Epiſcoporum & Catholicorum Galliæ Principum, vel denique cuiuſquam ſani viri ſuffragio, habilis decernatur.

Octaua ratio.

Octauo obſtabit ſemper Henrico ſimulationis & fictæ confeſsionis obiectio, ſi pendente tam ampli dominij ſpe ad Eccleſiam redierit.

Etenim diſciplina eſt Eccleſiaſtica iam inde ab initijs Eccleſiæ obſeruata, vt pœnitentis animus diligenter conſideretur, quo Eccleſiæ Paſtores, quibus id incumbere dicemus, facile fictum & coactum pœnitentem a vero & ſpontaneo diſcernant. Ita Ancyrani Patres decreuerunt can. 5. Epiſcopi (inquiunt) modum conuerſionis conſiderent. Idem etiam ſtatuerunt can. 7. & Nicæni I. can. 11. illis verbis: Quicumque germane & vere pœnitentia ducuntur. & 12. in quo ea verba merito notanda ſunt: Examinare oportet conſilium & ſpeciem pœnitentiæ. Arelatenſis vero Synodus 2. can. 10. Si eos (inquit) Epiſcopi viderint ex animo errorem deflere, & agere pœnitentiam. *Concilia.*

De qua re extat Euſebij Cæſarienſis inſigne teſti-

Hiſto-ria. monium lib.3. de vita Conſtantini cap. vlt. cuius ipſa verba ſubijcere non erit incongruum. „ Et quoniam (inquit) lex hominum libros perſcrutari iuſſerat, tandem manifeſto deprehenſi „ fuerunt hi qui vetitas & interdictas illas artes „ ad hominum perniciem comparatas conſectati „ fuiſſent: qua de re omnibus (vt dicitur) opibus „ viribuſq. laborabant, vt ſimulatione ſibi ſalu„ tem adipiſcerentur. Alij forte ad ſpem, quæ in „ Deo optimo max. poni debet, vere & ex animo „ ſe transferre. Quos cum eccleſiarum præſides „ accurate internoſcere ſtuderent: alteros ouium „ pellibus obtectos adumbrata ſpecie ſe inſinua„ re conantes, procul amandarunt: alteros vero, „ qui idem integra & incorrupta mente inſtitue„ rent, vbi temporis longinquitate explorando „ de illis ſatis exquiſite periculũ feciſſent, in mul„ titudinem aſcititiorum aſcripſerunt. E quibus verbis recte colligitur neceſſarium eſſe Eccleſiæ paſtoribus diſcernere (vt diximus) fallaces & fictos pœnitentes ab ijs qui vere & ex animo Eccleſiæ communionem petunt.

Ius cõmune. Igitur vt oſtendamus, pendente tam ampla cõuerſionis mercede, nempe potẽtiſsimi Regni dominio, Henricum fucata reſipiſcẽtia & doloſa cõuerſione veriſimile fore Eccleſiam fallere: *l. continuus. §. cum ita. de verb. oblig.* operæpretium fuerit id demonſtrare ex nonnullis circumſtantijs, quas in ſimilibus cauſis conſiderare nos iubent leges: illud tamen principio (ne cauſam noſtrã deteriorem faciamus) præmittentes, verſari quidẽ nos in re euidenti,

certa

certa,& indubitata: ac proinde (niſi oporteret illos qui vel proterue vel ignorãter Henrico fauẽt, quoquo modo docere vel redarguere) haud neceſſe fuiſſe ad coniecturas confugere.

Si igitur ipſius pœnitentis perſonam conſideremus, aperte inueniemus eius cõuerſionem ſubdolam eſſe & fictitiam, vt qui toties (vt probauimus) Catholicam Eccleſiam deceperit. Hoc enim illud eſt, quod præcitati Ancyrani Patres can. 5. iubent. Ante omnia (inquiunt) & præcedens vita, & quæ ſubſequuta eſt, examinetur. Et iidem can. 7. Reliquam (aiunt) vitam Epiſcopi in vnoquoque inquirant. Quapropter aptiſsime huic cauſæ accommodabitur regula illa iuris, qua docemur ex conſuetudine elici præſumptionem, l. ſi cui. §. 1. de accuſat. l. iubemus. C. de probat. l. 1. C. ſi quis Imperat. maled x. notant Pontificij iuris interpretes in tit. de præſumpt. & in c. etſi Chriſtus. de iureiur. Simancas in hoc ipſo argumento feliciter verſatus tit. 50. nu. 15. Catholicarum inſtitutionum, vbi illa Marci Tullij verba citat: Perinde (inquit) vt opinio eſt de cuiuſque moribus, ita quod ab eo factum vel nõ factum ſit, exiſtimari poteſt. Multa etiam alia adducit ſanctorum Patrum & claſsicorum auctorum teſtimonia, quæ non ſine lectoris cõmodo ab eo peti poſſunt: poſſemus & nos illis adiungere, quæ nominatim conſiderata Henrici perſona, eius conuerſionem aperte doloſam poterunt oſtendere, nempe (vt ipſe fatetur) educationem a puero

inter Caluiniſtas, amicitias & familiaritates cum eiſdem, aliaq. id genus, de quibus docte per illos qui de ſuſpicionibus & præſumptionibus agunt, & de reorum indicijs ſcribunt.

Secundo, maximam impœnitentis fictéq. redeuntis animi præſumptionem oriri conſtat ex breui temporis interuallo inter prauam vitam & conuerſionem ad bonam, vt ex præcitatis auctoribus deducitur. Hẽricus paulo ante Regis necem indignisſimis conuitijs Pontificem Romanum, id eſt Catholicæ Eccleſiæ patrem, in eo libro, de quo diximus, impetijt, vt ex pag. 50. & 96. & 196. & 202. & 207. & 209. conſtat: nos enim ne pios oculos & aures Catholicorum offendamus, libẽter illa prætermittimus. Ceterum eo ipſo die, quo Henricus interijt, noua inauditaq. metamorphoſi aliquando tandem ſe futurum Catholicum, & illius quẽ paulo ante dire fuerat execratus, obedientem filium, multis perſuaſit. An igitur (cõtra vetus illud ſapientium dictum: Nemo repente fit optimus, vt nec turpisſimus momento temporis: ictu oculi, aurem ita præbuit ſanæ doctrinæ, vt ab eo ſperari poſſet ſolida & ſincera conuerſio?

Tertio, ad eam circumſtantiam, quæ ex modo & qualitate conuerſionis ſumenda eſt, notare oportet, deſtinaſſe quidem eo ipſo tempore oratores ad ſedẽ Apoſtolicã, vana ſpe & incertis promisſionibus Catholicos Galliæ fouiſſe, ſed ita deſtinaſſe, ita fouiſſe, vt ipſe interim palam.

Calui-

Caluiniſmum profiteretur, vt hæreticis Caluiniſtis ſeptus conſilium Pontificis expectaret, vt Caluiniſtarum ſimul & Catholicorum armis & opibus defenderetur. Quid igitur nos in deploranda iſta totius Eccleſiaſticæ diſciplinæ profanatione dicemus? Quo nos vertemus in indigniſsima iſta diuinarum rerum irriſione? Sufficiat repetere Baſilij Magni fragmētum in epiſtola ad Euæſenos, quod & nos iam citauimus, & ſancti Patres 7. generalis Synodi actione 1. referunt & venerantur. Quod ſi dicunt (ait Baſilius) ſe reſipuiſſe, doceant per ſcripturam ſuam reſipiſcentiam, & execrationem fidei, quam Conſtantinopoli ſuſceperunt. Præterea ab hæreticis ſeparent ſe, & ſimpliciores minime decipiant.

Quarto conijcitur fallax Henrici animus ex temporis circumſtantia. Agitur de Regno adipiſcendo: pendet bonus Henrici ſucceſſus ex ſedis Apoſtolicæ approbatione, ex Epiſcoporū & Catholicorum Principum copijs, armis, opibus, ſuffragijs. Quis igitur ſanus credat Henricum, pendente ampla iſta præda, alia mente ad Eccleſiam reditrurū, quam vt tempori inſeruiat, vt hac Catholicorum opera abutatur, vt per eos patriam inuadat, vt ad tyrannidem eorumdem indulgentia viam ſibi faciat? Vetus illud eſt verbum & veriſsimū, Iuris violationem regnandi cauſa facillime committi: quod multis exemplis probaremus, niſi difficilius & moroſius eſſet illa referre, quam inuenire. Hæc ſi-

quidem libido ſæpe ſæpius ius ipſum naturale corrupit,& paternis fraternisq. cædibus homines polluit.

Concilia. Vt autem rem agamus more noſtro, conſideranda eſt vetus Eccleſiæ diſciplina, quæ ad hanc rem etiam plurimum facit. Voluerunt enim antiqui Eccleſiaſtici canones, vt pœnitēs nullo humano prætextu ductus, ad Eccleſiam accederet. Nam huc reſpexit præcitatus Nicæni Concilij canon 12. qui præcipit examinare; quo conſilio, vel (vt eſt in antiqua verſione) quo propoſito reuertatur pœnitēs: ſignificans, multos nō pure & propter Deum,ſed ob mundanos fines pœnitere. Similiter & ab eadem diſciplina deſcendit quod ſub Leone Magno dubitabatur: an ſcilicet qui in tempore neceſsitatis propter ægritudinem & periculi vrgentis inſtantiam (quæ ſunt Leonis verba in epiſt. ad Theodor. Foroiulienſem,relata a Carolo in capitul. lib.5. c.55.) præſidium implorabant miſericordiæ, recipiendi eſſent. De quibus Arelat. Concil. 1. can. 23. ſeuere quidem & rigide ita decernitur. De his (inquiūt) qui apoſtatant, & antequam ſe ad Eccleſiam repræſentent, nec quidem pœnitentiam agere quærunt, & poſtea infirmitate correpti petunt communionem: placuit eis nō dandam communionem,niſi reualuerint,& egerint dignos fructus pœnitentiæ. Cuius quidem ſanctionis ratio eſt, quod ij potius timore mortis, quam peccatorum dolore, ad Eccleſiam accedere credātur. Carthaginienſe ve-

ſe vero Concilium quartum canone 78. quem refert Gratianus 26. quæſt. 6. quamuis ijs viaticum non neget; tamen ſi acceperint (inquit) ,, non ſe credãt abſolutos ſine manus impoſitio- ,, ne, ſi ſuperuixerint. Nec aliter de eiſdem Cõci- ,, lio Nicæno can. 13. (qui eſt in Gratiano eadem cauſa & quæſtione) & Tolet. 4. tempore Theodori Papæ celebrato can. 53. & Triburt. can. 31. & collect. Martini Bracharen. can. 83. & Barchinonenſi can. 8. (quamuis non adeo ſeuere) ſtatuitur: permittitur enim vt detur illis in extremo vitæ communio, ita tamen, vt ſi conualuerint, inter oratione tãtum communicantes ſint, & vitam pœnitentiũ ducant, & a communione ſegregati ſint, donec ſacerdos eorum conuerſionem approbet: quod & Ancyranum Concilium can. 6. de ijs qui ad Synodi tempus conuerſionẽ protrahunt, & ſimiliter in periculo mortis ſunt, decreuit illis verbis: Vt ſub de- ,, finitione recipiantur: quemadmodum eo loco ,, explicat Theodorus Balſamon. Baſilius etiam in epiſt. ad Amphilochium cap. 5. ſummam diligentiam adhiberi vult in his recipiendis.

Denique ad eamdem diſciplinam pertinet quod olim ſtatuerat Eccleſia, de ijs qui morbo oppreſsi baptizabantur, non ordinandis. In in- ,, firmitate (inquiunt Neocæſarienſes Patres can. 12. & refertur a Gratiano cap. ſi quis. 57. diſt.) baptizatus, presbyter non fiat, cũ non volunta- ,, te, ſed neceſsitate crediderit. Quod & Laodice- ,, no Concilio can. 47. & Pariſiẽſi ſub Lud. & Lo-

thario

thario lib. 1. cap. 1. ſimiliter ſtatuitur. Et ante Neocæſarienſes, Laodicenos, & Pariſinos Patres, idem obſeruauerat Romana Eccleſia ſub Cornelio I. cuius ea verba leguntur (apud Euſebium lib. 6. cap. 36.) in epiſtola ad Fabium Antiochenum, vbi de ordinatione Nouati tra-
" ctat: Cum priuata quadam gratia deligeretur
" ab Epiſcopo Nouatus, vt vellēt eum ordinare
" presbyterum, clerus vero omnis & quampluri-
" mi ex laicis prohiberent, dicentes non licere
" clericum fieri eum qui in neceſsitate poſitus in
" lecto gratiam conſequutus ſit: Epiſcopus ab
" omnibus ſpecialem gratiam popoſcit, vt ſibi
" hoc de iſto vno concederetur. Quæ omnia ea ratione nitebātur, ne (vt diximus) pœnitētes alio cōſilio ducti, quam peccatorum dolore, ad Eccleſiam venirent. Quid igitur nunc Nicæni, Ancyrani, Arelatēſes, Neocæſarienſes, Laodiceni, Pariſini Patres de Henrici cauſa ſtatuerent? quid martyr Cornelius? quid vniuerſa Eccleſia? quo loco eſſet apud eos illius perſonata cōuerſio? qui non mortis metu (quod quidem tolerabile eſſet) ſed dominandi deſiderio ad fidem non certe venit, ſed velle ſe venire ſimulat. Addo pro illius circumſtantiæ conſideratione eiuſdem Nicæni Concilij primi canonem 9. & 24. apud Martinum Bracharenſem, & in Gratiano cap. ſi quis presbyter. 24. & cap. ſi qui. 81. di. & in epiſt. 5 Zachariæ Papæ ad Bonifacium Epiſcopum ſtatuere, nō videri eum peccata ſua ſponte confiteri, qui examinatus, accuſatus, &

ab alio

ab alio præuentus ea cõfitetur, vt ad idem probandum citatur a Fulcodio in cõſultationibus q. 2. vbi ex ratione l. 2. §. ſi mater. ad Tertul. & l. vlt. C. de ijs qui latron. occult. vere docet eum eſſe ſpontaneum confitentem, qui non admonitus ad Eccleſiam venit & ſeſe prodit. Quam ſententiam probant Archid. & Ioan. And. in cap. vt commiſsi. de hæret. lib. 6. Quapropter Henricus non quidem ſpontanee accedere credendus eſt, qui ab inſtante neceſsitate præuentus, qui ab occaſione admonitus, qui a præſenti rerum ſtatu cõpulſus trahitur potius ad Eccleſiam, quam deducitur. *Opinio Doctorum.*

Quarta coniectura Henricianæ fictionis inde ſumenda eſt (iuxta doctrinam communem ſcribentium de præſumptionum & indiciorum materia, & præ alijs Simanc. titulo 50. nu. 10.) quod filius talis eſſe præſumitur, qualis eſt pater. Atqui ſi Henrici patres & maiores, id eſt, eos qui olim a fide deſciuerunt, conſideremus, facile illius ſimulationem & doloſum animum detegemus. Eſt enim hoc & fuit ſemper proprium & germanum hæreticorum ingenium.

Hos veritas ipſa per Matth. cap. 7. rapaces lupos vocat, qui ouium pellibus ſe obtegunt, vt ſimplices decipiãt & in fraudẽ inducãt. Deinde c. 24. Videte (inquit) ne quis vos ſeducat. Paulus Apoſt. 2. Cor. 11. Eiuſmodi (ait) pſeudoapoſtoli ſunt operarij ſubdoli, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti. Et non mirum: ipſe enim Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis. *Sacra Scriptura.*

Non

,, Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri eius transfi-
,, gurentur velut miniſtri iuſtitiæ. Petrus epiſt. 2. cap. 2. magiſtros mēdaces eos appellat, & cap. 3. in deceptione illuſores. Ioan. 1. cap. 4. iubet nobis vt numquam illis credamus, ſed ſpiritus ex Deo probemus. Iudas cap. 17. illuſores & ſecundum deſideria ſua ambulantes vocat.

Hiſtoria. Et quoniam hiſtoriarū monumentis eorumdem verſutia plane demonſtrabitur, referemus quæ de Ario Eccleſiaſtici hiſtorici conſtanter narrant. Scribunt enim Socrates lib. 1. cap. 19. Theodoret. lib. 2. cap. 3. Sozom. lib. 2. cap. 26. & 27. Niceph. lib. 8. cap. 47. illum vna cum Euzoio, ſoluto Nicæno Concilio, in quo eorum impietas damnata fuerat, perſuaſiſſe Conſtantino Imperatori, ſe iam catholice & orthodoxe ſentire, & fidem Nicænam ex animo recipere: & nulla mora, dediſſe quidem libellos, quibus id ſcripto teſtabantur, quorū exemplar extat apud eoſdem auctores. At non multo poſt redierunt ad vetus ingeniū, & nouas ſeditiones & ſcādala in Eccleſia concitarunt, vt ſequentibus capitibus ab eiſdem ſcriptoribus oſtēditur. Id vero quod de eiuſdem hæreſeos ſectatoribus ſcribit Euſtathius Antiochenus, cū propius ad cauſām noſtrā pertineat, non eſt omittendum.

Nota. Qui (inquit) aperte Arij inſaniam ſectabantur,
,, ij veriti ne auctoritate tanti Concilij in exilium
,, eijcerentur, procedentes in medium, vetitū Arij
,, dogma damnant anathemate, & litteris de fide
,, omnium cōſenſu compoſitis ſua manu ſubſcribunt.

bunt. Verum cum Epiſcopatus, huc & illuc ,,
quantum fieri poterat circumcurſando, adepti ,,
ſunt; opiniones quas damnauerant, primum ,,
ex occulto, deinde palam propugnare, varijſq. ,,
argumentis eas fallaciter roborare cœperunt, ,,
&c. An quidquam dici potuit, quo magis explicaretur
præſens rerum condicio? Extat &
apud Sozom. lib.2.cap.15. & Theodoret. lib.1.
cap. 19.& 20. Socrat.lib.1.cap.10. libellus pœnitentialis
Euſebij Nicomedienſis, & Theognidis
Nicæni, nullo alio conſilio ab eis compoſitus
& oblatus, niſi vt ſedes ſuas recuperarẽt; ad
quas reſtituti, acrius & peſtilentius Eccleſiam
vexauerunt.

Verũ operæpretium eſt audire, quæ de Macedonianis
& Acacij fautoribus (nã hi poſt Arium
emerſerunt) ſcribũt Niceph. lib.10.c.40.Sozo.
lib.6.c.4.& ante hos Socrates Scholaſticus, ex
quo pauca referemus. Præterea (inquit lib.3. c. *Nota.*
21.) eodem tẽpore cum Acacianorũ mores, qui ,,
ad contentionem erant valde procliues, patefacti ,,
fuerunt; tum quam illud ipſum hominum ,,
genus ad Imperatorum voluntatibus ſatisfaciendum ,,
ſe ſemper comparaſſet, ſatis perſpicue ,,
intellectum. Nam hi Antiochiæ, quæ eſt in Syria, ,,
in vnum coacti, cum Meletio qui paulo ante ,,
ſe ab eorum communione ſegregauerat, fideiq. ,,
aſſenſerat Conſubſtantialis, in colloquium veniunt. ,,
Quod propterea ab ipſis factum fuit, quia ,,
eum in magno honore eſſe apud Imperatorem, ,,
qui tum ibi erat, animaduerterent. Illi igitur ,,

,, communi conſenſu libellum componere, Con-
,, ſubſtantiali aſſentiri, fidem Concilij Nicæni ra-
,, tam facere, libellum denique Imperatori of-
,, ferre inſtituunt, &c. Deinde ſub finem capitis
refert acutum Iouiniani ſcomma de conuer-ſione & reſipiſcentia eorumdem hæreticorum.
,, Hoc (inquit Socrates) hominum genus facete
,, perſtringẽs Iouinianus, dixit, nemini obſcurum
,, eſſe, eos non Deum, ſed purpuram ſuam coluiſ-
,, ſe, Euripoq. admodum ſimiles eſſe, qui modo
,, in hãc, modo in illam partem præcipitatur. Scio Antiochenum Conciliũ inter Catholica & Orthodoxa Concilia a quibuſdam cenſeri, illudq. eſſe quod habetur tomo 1. Conciliorum, & cuius extant canones 25. ſed certe manifeſto errore ducuntur: quod (præter multa alia, quæ hic referendi non eſt locus) probant ſubſcriptiones Epiſcoporum, quæ in nullo prorſus nomine conueniunt cum ijs quæ habentur in Sozomeno & Socrate. Quare credendum eſt, eius Concilij canones, ſi quos edidit, vtpote ab hæreticis decretos, abolitos ſtatim fuiſſe ex Catholicorum mentibus & Eccleſiæ conſuetudine.

Adhæc, quæ de Meletio, Vitale, & Paulino ſcribit Hieronymus in epiſt. ad Damaſ. 58. in
" nuper excuſis, recitemus. Meletius (inquit) Vi-
" talis, atque Paulinus tibi hærere ſe dicunt. Poſ-
" ſem credere, ſi hoc vnus aſſereret: nunc aut duo
" mentiuntur, aut omnes. Quibus verbis docet Hieronymus, impios eos homines ſimulaſſe ſe cum Damaſo ſentire, quo ipſum in erro-

res

res ſuos fraudulenter pellicerent. Sic Apollinarem & Paulinum ſcribit in hiſtoria Theodoretus iactare ſolitos ſe cum Romana Eccleſia ſapere, vt ſic errorum ſuorũ præſentiſsimum venenum ſecurius & facilius in Catholicorum mentes inſtillarent. Tandem nõ alia erat mens vani Eutychetis, cum quidquid Leoni Romano Pontifici placeret, ſe ſequuturum pollicebatur, vt ex hiſtoria Eccleſiaſtica, Concilij Chalcedonen. actionibus, & Cyrilli epiſtolis facile colligitur.

Omittimus multa alia & maxima & vrgentiſsima impœnitentiæ Henrici, quæ ipſi ſemper obſtabant, indicia, immò (vt proprius loquamur) perſpicuas & euidentes probationes; quæ vtinam non eſſent Eccleſiæ Catholicæ adeo cognitæ & manifeſtæ, vt ſaltem graue ſcandalum ceſſaſſet, quod hanc ob cauſam ortum, quodq. in dies, niſi diuina miſericordia Eccleſiam ſuam reſpiciat, & Eccleſiæ Patres Principeſq. Galliæ viri Chriſtianæ religioni ſedulo conſulant, orietur. Verum enimvero (quod dolendum eſt) nemo vel ex ipſa plebe neſcit quorſum tendant Henrici promiſsiones: vt vere quidem & germane dici poſsit profani ſcriptoris illud:

Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota
Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.

Tertia pars.

INdicauimus hactenus (quantum per inſtitutam opuſculi breuitatem & ingenij induſtriæq. noſtræ mediocritatem licuit) ſacram Eccleſiaſticam diſciplinam, & ab ea perpetuam Henrici Nauarreni incapacitatem oſtendimus. Sequitur (quod tertio propoſuimus) demonſtrare, quot calamitates Catholicæ Eccleſiæ immineant, quæ vobis & patriæ veſtræ (nam res ipſa ſermonem meum ad vos cõuertit, Patres & Proceres Galliæ illuſtriſsimi) maneant detrimenta, non modo ex Nauarræi dominio, verum e veſtro cum eodem armorum & conſiliorum conſortio & communione.

In primis autem breuiter ſignificemus (fugimus enim, vt par eſt, apud vos viros doctiſsimos eruditionis plauſum in trito argumento ambire) horrenda illa Rerũpublicarum exterminia, quæ per omnem ætatem & ſub omni religione ſequuta ſunt, dum nouus Rex pietatem & ſanctimoniam ſimulans, poſt adeptas rerum habenas ad veteres mores & ingenium redit.

Longũ ſit a Iudaicis hiſtorijs ſingula huc pertinentia referre, & in quas miſerias ficta Principum fides & religio, vel certe ſincera, ſed ſuccedens poſtmodum apoſtaſia & hæreſis electum illum populum coniecerint, enumerare. Saul a Deo Rex conſtitutus, ſimplicis & recti animi

vir,

vir, ab Ammonitarum cæde initia imperij feliciter auſpicatus, non ſe modo domumq. ſuam, ſed vniuerſum populum gloria & ſpolijs illuſtrauit. Idem Philiſthæos non ſemel profligat, & Amalecitas funditus delet: idq. in populi non minus quam Regis decus & vtilitatem cedit. At eum, poſtquam Deo reſtitit, & (vt ipſe loquitur) ſermonem Domini præuaricatus eſt, maximo ſuo malo tyrannum & oppreſſorem populi experti ſunt: cuius tandem ob ſcelus (vt prædixerat Samuel) etiã Iſrael dedit Dominus in manus Philiſtijm. Quinimmo eo infeliciter propria manu & gladio interẽpto, propter violatam ſuo tempore Gabaonitis fidem, dira fame quaſi poſthumis ſupplicijs populus diuexatur. Dauid, qui illi in Regio munere ſucceſſit, vir Deo ſimillimus, vel regnante æmulo ſibi Rege exul, ſeruus, latitans, populo vtiliſsimus fuit, quem a Philiſthæis liberauit, Amalecitas ſpoliatos interemit, Syriam ſubegit, Idumæam ſeruire compulit, Ammonitarum copias deleuit: is tamen adulterij & homicidij reus, inteſtini belli initium & occaſionem præbuit: &, quod miremur, ea fuit principatus Regis ſanctiſsimi clauſula, vt propter recenſitum ab eo populum, quaſi id flagitij populi ipſius, non potius auctoris ſanguine expiãdum eſſet, ſeptuaginta millia virorum miſere perierint, Angelo percutiente, vniuerſam gentem internecione delere, niſi miſertus Dominus cohibuiſſet, parante. Prætereo (nam iuſta volumina in hoc ar-

gumento vobis ſcripta ſunt) quæ de Roboamo a lege Domini recedente non modo ab Aegyptio Seſac profligato, ſed & illius populo in duram ſeruitutem redacto, ſacræ litteræ teſtantur. Ioas poſt mortem Ioiadæ ad idola ſe conuertit; & ex illo tam ipſe ad necem, quam miſera plebs infinitis ærumnis oppreſſa eſt. Quid vero de Achabo? an non in idololatriæ pœnam graui plaga apud Ramaoth vna cum populo percuſſus eſt?

Ceterũ ne ſingulis eius populi Regibus enumeratis, moleſti ſimus: hoc idem quod a ſacra hiſtoria conſtat, profanis item monumentis edocemur. Quæ enim vmquam peſtis immanior Reipublicæ fuit Nerone? atqui ſic initio ſuæ tyrannidis pietatem iuſtitiamq. præ ſe tulit, vt in prouerbium etiam abierit *Neronis quinquennium*. cum vero ingenium prodere ſecure potuit, in eam certe Reipublicæ perniciem perſonam depoſuit, vt parens, vxor, educator impia truculenti mõſtri feritate perierint, eiuſq. mens furore ebria ipſum vniuerſum genus humanum prorſus delere conceperit. Iam ad noſtra veniamus. Nulli obſcurum eſt Iulianum Imperatorem prima ætate adeo ſe Chriſtianæ religionis ſtudioſum ſimulaſſe, vt & ſacris etiam myſterijs initiaretur, vt ex Socrate lib. 3. cap. 2. Sozom. lib. 5. cap. 2. & 3. conſtat. Sic vero ille Conſtantij beneuolentiam callide ambibat, vt Imperij ſucceſsionem adipiſceretur. Vt autem Conſtantio mortuo, ſecure potuit laruam abijcere; impiam

piam,quam animo fouebat, idololatriam aperte euomuit; Chriſtianam religionem palã proſcripſit; nullaq. vmquã fuit in Eccleſia, ea quæ illo regnante graſſata eſt, ſæuior perſequutio, vt ex Theodoret.lib. 3.cap.6. Sozom. lib.6.cap.2. Niceph.lib.10.cap.4. Oroſ. lib.7.cap.30. & 31. Athanaſio,Baſilio,Nazianzeno, Hieronymo, & alijs eius æui ſcriptoribus colligitur.

Et quoniam ſub Imperium eiuſdem impij & vani ſimulatoris apud hiſtoricos de Ecebolio ſophiſta(docuerat is Iulianum Rhetoricæ artem) nobile legitur exemplum ad id quod agimus demonſtrãdum, referemus Socratis de eo ſcribentis verba. Ecebolius (inquit) Conſtantino- »
politanus ad Imperatorum ingenia & mores ſe »
conformans, dum Conſtantius regnabat, ar- »
denter fidem Chriſtianam ſe amplecti ſimula- »
uit: dum vero Iulianus potiebatur Imperio, »
Gentilitatem magnopere ſe colere monſtrauit. »

Tandem ad hæcce tempora deueniamus.An non calamitoſæ Anglici Regni hiſtoriæ & nos & poſteros ſatis aperte commonebũt, nihil populis pernicioſius eſſe,quam ei Principi parere, qui ad inuadendum ſecure dominium & obfirmandam tyrannidem, contra ingenium & mores,Catholicum & pium ſe gerat? Mortua enim Maria optima & Chriſtianiſsima femina,ad cuius exemplum tota fere Anglia reſipiſcens, Catholicam religionem amplectebatur: cum Eliſabetha haud tuto ſe poſſe Regno potiri cognoſceret, niſi ad tempus Catholicis pellibus ami-

ciretur; id quidem illa minime inuita fecit: verum nō multo poſt, cum iam e publicis officijs & præfecturis viros Catholicos, quos Maria conſtituerat, deturbaſſet, & eorum loco hæreticos ſubſtituiſſet; illico quaſi ſigno dato, populos Caluiniſmo oppreſsit, & Catholicam & auitam religionem per apertam tyrannidem edictis, minis, mulctis, ſupplicijs a totius Regni finibus proſcripſit. Hoc enim illud eſt, quod ab ipſis Eccleſiæ initijs hæretici machinantur, dum ſub pietatis & Chriſtianæ modeſtiæ ſpecie docent, permittendum eſſe, vt pro libito de religione populi ſentiant. Sic enim olim Conſtantino, Conſtãtio, Iouiano, Valenti, Zenoni (quo vero ſucceſſu, hiſtoriæ produnt) hæretici perſuaſerunt. Rimulam ſcilicet vafri homines aperiri tantum volunt, per quam irrumpant, & improuidam plebem adoriantur.

Hactenus vero, quæ damna timere poſsit Eccleſia ab Henrici imperio, oſtenſa ſunt: nunc breuiter explicanda illa, quæ non timemus, ſed ferimus, non inſtant, ſed adſunt, & quæ tandem non modo ab eius dominio imminent, ſed ex diutina iſta Catholicorum Principum & Epiſcoporum cum eodem communione iam patimur.

Prima conſideratio de ſcandalo.

IN primis conſideranda eſt ac perpendenda miſera Eccleſiæ perturbatio,& Catholicorum ſcandalum, quod in dies perniciosiſsime creſcit in multorum ruinam. De hoc vero vti potiſsimo totius cauſæ articulo dicturi, quædã ſcholaſtico more tractãtes præmittemus. Diſtinguemus enim cum Theologorum & Canoniſtarũ ſchola duplex ſcandali genus: monſtrabimus quæ ſcandala vitari debeant:explicabimus ſub qua reatus pœna ſcandala caueri oporteat.

Scandalum igitur alterum datum eſſe,quod ſcriptores actiuum; alterum acceptum, quod paſsiuum vocant,apertum eſt. Et quidem actiuum ex opere vere & realiter (vt loquũtur)malo, vel ſaltem ex eo quod ſpeciem & apparentiam mali habeat, oritur. Paſsiuum autem ex opere non malo,nec habente formam aut imaginem mali,rudis,aut malus,præter vllam operantis culpam, patitur.

Actiuum ſcandalum (vt de ſecundo membro dicam) præbere, flagitium ſemper eſt, ac proinde nulla ratione aut prætextu permitti poteſt, quinimmo ad illud euitãdum tam temporalia quam æterna bona contemnere debemus.

Paſsiuum vero ſcandalum ſubdiſtinguimus, vt vel ex malitia ſcandalizati, vel ex ignoran-

tia gignatur. Si enim ex malitia; tota ſceleris moles in illum recidit, qui ſua ſponte, nulloq. vrgente, ſeſe præcipitat. vnde nec ſpirituale, nec corporale bonum eius ſcandali cauſa omittendum eſt. Si vero ex ignorantia ſcandalizati (quod ſacræ litteræ ſcandalum puſillorum vocant) naſcatur; ex ſpiritualibus quidem bonis illa tantum ſcandalizans omittere non debet, quæ ad ſalutem ex præcepto neceſſaria ſunt: quæ vero ex conſilio proponuntur, differre quidem ad tempus oportet, vt interim paruuli doceantur: temporalium tamen bonorum nulla ratio habenda eſt, donec fraternæ ignorantiæ poſsit ſubueniri.

Iam huius (vt tertium explicem) delicti grauitas e mentis & intentionis (vt ita dicam) fine perpẽdi ſolet. Si quis enim directe, præcipue, & per ſe ſcandalizare proximum velit, is quidem proprie & formaliter in hoc genere delinquit. vni vero diabolo tribui id poſſe, cuius ſcopus eſt animarum exitium, vera eſt ſententia: hominum enim quis ſit tam perditus? quis tam immaniter occæcatus? Nos quidem ſcandalizare proximum indirecte & per accidens ſolemus, quatenus vel cupiditatibus inſeruimus, vel per negligentiam occaſionem ſcãdali præbemus. Vnde praua & exorbitans a recto tramite actio appellationem accipit a materia & re ipſa, in qua verſatur.

Denique grauitas ſcandali cum ipſo opere, e quo naſcitur, regulanda eſt. Si enim id perpetrem

trem, quod in culpam venialem fratrem protrudat, peccabo quidem venialiter: ſi letale vulnus infligam, mortis etiam reus ero. Et certe notiſsima hæc axiomata ab omnibus probata, totidemq. verbis a Theologiæ & legum profeſſoribus tradita, ſuperfluum ſit prolixis argumentationibus confirmare. Indicabimus igitur auctorum capita, ſi quis velit eorum ſententias accuratius perueſtigare. Ex Theologis conſulendus eſt Thom. 2. 2. q. 43. ab art. 1. ad 8. & in 4. diſt. 38. q. 2. art. 1. & quodlib. 4. art. 23. ad 3. Alex. Alenſis 2. par. q. 189. memb. 6. Hadrian. quodlib. 1. art. 2. & 3. S. Antoninus in ſumma par. 2. tit. 7. cap. 4. Caiet. & Silueſt. & ceteri Summiſtæ verb. ſcandalū. Sotus in comment. epiſt. ad Roman. cap. 19. Caſt. lib. 1. de iuſta hæret. punit. c. 20. ex noſtris vero Felin. cap. nihil. de præſcript. poſt Archid. in cap. prima actione. de conſecrat. diſt. 2. Dominic. cap. licet. 46. diſt. Card. in clement. 1. de off. ord. Oſtien. in ſum. de renunc. §. penult. gloſſ. & Doct. in cap. niſi cum pridem. eodem tit. & in cap. qui ſcandalizauerit. de regul. iur. & cap. latoris. de cler. excomm. miniſt. & in cap. ſane. de temp. ord. & in clem. 1. de verb. ſignif. & in cap. 1. de nou. oper. nunc. & cap. comeſſationes. 44. diſt. & in cap. conſtitutum. 50. diſt. & cap. fin. 14. diſtin. & cap. etſi illa. 1. quæſt. vlt. & cap. inter verba. 11. q. 3. & cap. quid culpatur. 23. quæſt. 1. & cap. primum. 22. quæſt. 2. cap. ita enim. 30. q. 5. cum alijs multis, quæ

breuitatis cauſa omittimus. Quinimmo eadem doctrina & eiſdem ſcholaſticis phraſibus explicata aperte traditur ab Anaſtaſio Epiſcopo Nicæno, qui vixit ad annum Chriſti 600. in quæſtionibus in Scripturam quæſt. 80. deſumpta ex Baſilij Magni fragmentis in tract. de regularibus.

Igitur vt ad præſentem cauſam veniamus, nō deerunt profecto (ea eſt infelix temporum noſtrorum cōdicio) qui excluſo ab Gallicani Regni ſpe Henrico, ſcandalum vocent, quod ipſe, ijq. populi qui eius partes ſequuntur, patientur: ita nimirum irritati, vt ſi quis adhuc in illis veræ religionis collucet igniculus, penitus reſtinguatur; ſi nullus, atrociores in Catholicorum & Eccleſiæ perniciem eorum animi reddantur: Et forſan (aiunt) breuis hæc Principum & Epiſcoporum conniuētia, & qui præſtatur Henrico fauor, ſalutem afferat Galliæ, ſi interim Dei manus cor Principis iſtius ad ſaniorem ſenſum transferat. Verum enimvero quis neget hoc ſcandalū Phariſaicum eſſe, quod Dominus negligendum eſſe docuit? Quis, quod iſti extorquere nituntur, iniquum & iniuſtum eſſe ignoret, & contra omne diuinum & humanum ius, quodq. ſine graui Dei omnipotentis offenſione præſtari non poſsit?

Nam vero notiſsimus ille Eccleſiaſticæ diſciplinæ canon contra iſtos eſt de quo glo. & Doctores in c. qui ſcandalizauerit. de reg. iur. & cap. ſane. de tempor. ordin. Thomas, Alex.

Hadria-

Hadrianus, & ij omnes quos locis præindicatis citauimus: nempe, veritatem doctrinæ non debere propter ſcandalum omitti. At miſeri Galliæ populi veſtram (Reuerendiſsimi Patres) ſententiam expectant: omnes iſtæ animæ, quarum curã a Deo ſuſcepiſtis, a veſtris nutibus pẽdent. Quis igitur impius aut vos illis imponere, aut certe ſincerã doctrinam aperte non docere poſſe vos dicat? Nec enim ſolũ Epiſcopus reus eſt, ſi vanam doctrinam tradiderit, verum ſi Orthodoxam & Catholicam, cũ vrget neceſsitas, docere diſtulerit, vt docte & copioſe docuit Did. Cobb. dicta reg. peccatum. 1. part. num. 4. verſ. ſecundo ſubinfertur. Si enim Origenes homil. 13. & 16. in Leuit. & 19. in Mat. Hieron. in Iſai. 3. 21. & 30. Ambroſ. in Pſalm. 118. ſerm. 13. Aug. lib. 17. Ciuit. cap. 4. atque alij quamplures, veteres Patres doctrinam eleemoſynæ genus eſſe docent; quanto grauius peccabit Epiſcopus, qui plebi iſti ſiti, inediæ & fame confectæ, animamq. agenti, doctrinæ alimoniam negauerit, quam qui ob rerum corporalium indigentiam pereunti piam manum ſubduxerit? Adhæc, nec veritas *vitæ* (vt noſtri loquuntur) nec iuſtitiæ propter iſtorum ſcandalum omittenda eſt. Et vitæ quidem veritas, quam bonum & æquum veteres appellarunt, omitteretur, ſi ille per Epiſcoporum negligentiam regnet, cuius imperium non modo ciuilia & gentium iura, ſed diuina etiam violabit. Iuſtitiæ autem veritas, id eſt, ſubditorum inco-

lumitas, eodem Gallia potito, vere periclitabitur. Catholicorum enim, quos crudeliſsimis ſupplicijs & necibus Nauarræus afficiet, ſanguis & animæ tradentur. Quis igitur vanum iſtud ſcandalum omni æquitati cōtrarium euitandum eſſe dicat? Quis ſanæ mentis, præcepta illa iuris primæui, quæ vitæ ſocietatem communemq. vtilitatē & iuſtitiæ ordinem reſpiciunt, (*Nulli irrogetur iniuria, Cuilibet reddatur debitum, Rectum & Reipublicæ vtile fiat*) temerarie negligat? Hæc certe immutabilia ſunt, nec diſpenſationem admittunt, non ab Epiſcopo, non a Chriſti Vicario, non denique ab ipſo Deo, qui (iuxta Paulum) fidelis permanet, & negare ſeipſum non poteſt: negaret autem ſeipſum, ſi æquiſsimas naturæ (cuius ille auctor eſt) humanis animis inſitas leges præteriret, vt oſtendit Thom. 1.2.q.100. art. 8.

Tandem quæ eſt iſta proiectio, immaniſsimum ſcelus ſub prætextu euitādi huiuſce ſcandali ſundere? Communis & vera eſt ſententia, non modo mortale, ſed nec veniale peccatum committi poſſe ſcandali fugiēdi cauſa, & quantumuis totius orbis ſalus inde cōnſtaret. Tho. & ceteri ſuperius a nobis allegati, & celebris ille canon ab Apoſtolo ſumptus, qui docet non oportere mala facere, vt bona inde eueniant. plene per gloſſ. & Doctores in cap. ſuper eo. de vſur. & in cap. non magnopere. ne clerici vel monachi. cap. ſicut non ſunt. 23. quæſt. 4. cap. qui ait. 14. diſt. Chriſtiana enim pietas, & recta ca-

cta caritatis ratio, quæ iubet ſcandalum euitare ne fratrum ruinæ ſpiritualiq. morti occaſionem demus, hæc eadem præcipit vt diligentius in nobis (quorum vtilitatem bene ordinata caritas quærere primum debet) eam ipſam mortem, id eſt peccatum, euitemus, vt grauiter reſcripſit Innoc. III. in c. 2. de nou. oper. nunciat.

Quinimmo ſimulatio (vt generatim loquamur) ſiue noxia, ſiue officioſa, ſiue in verbis ſiue factis conſiſtens, fraus eſt, ac vitium veritati cōtrarium, & ad mendacij crimen pertinens. Nec enim ipſi Apoſtolorū Principi Petro ſimulare licuit, qui vt ſerio vereq. ſic merito a Paulo reprehenſus eſt, quod ad fugiendum Iudæorum ſcandalum, menſis & eccleſia Gentilium abſtinuiſſet, vt aduerſus Hieronymum, & Græcos Patres mitius de Paulo ſentiētes, recte docuit Auguſtinus contra Donatiſtas lib. 2. c. 1. & lib. 6. cap. 2. & in lib. de mendacio c. 15. & lib. de agone Chriſtiano cap. 30. & in epiſt. 8. vſque ad 19. Et huic quidem doctrinæ non parum fauet S. Petri Alexādrini Epiſcopi & martyris quintus ille canon, quo præcipitur, vt is qui ad Gentilium aras ſe accedere ſimulauit, aut alium loco ſuo ſuppoſuit, & ſic tyrannos deluſit, ſeuerè puniatur, & publicæ pœnitentiæ ſubijciatur.

Quapropter merito quidem peſtilentes illi homines reijciendi ſunt, qui quamuis non eo amentiæ ruerint, vt palam venenum propinare au-

re audeant, id eſt, impia dogmata probari a Catholicis Principibus Epiſcopisq. ſuadeant; at illa permitti poſſe docent, & ad tempus ad ea conniueri, vt maiora (ſi Deo placet) incommoda euitentur. His quidem, iudicio noſtro, nihil aptius reſponderi poteſt, quam quod in lege veteri beatus martyr Eleazarus in ſimili prorſus cauſa reſpondiſſe legitur. Cum enim ſuaderetur, vt carnes lege ſibi permiſſas ederet, ſed ſimularet ſe (quod vrgebat tyrannus) prohibitis veſci, ſicq. tormenta, imminentemq. mortem effugeret: conſtanter reſpondit:
,, Non (inquit) ætati noſtræ dignum eſt, fingere,
,, vt multi adoleſcentes arbitrantes Eleazarum
,, nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alieni-
,, genarum, & ipſi propter meam ſimulationem
,, decipiantur, & per hoc maculam atque execra-
,, tionẽ meæ ſenectuti conquiram. Quamobrem
,, fortiter vita excedendo, ſenectute quidem di-
,, gnus apparebo; adoleſcentibus autem exem-
,, plum forte relinquam, ſi prompto animo pro
,, grauiſsimis ac ſanctiſsimis legibus honeſta
,, morte perfungar. Hactenus bonus ille legis diuinæ cuſtos. Quocirca paſſiuum iſtud, voluntarium, malitioſum, Phariſaicum ſcandalum merito a ſacratioris legis & ſacerdotij vindicibus negligendum eſt. Crux enim Chriſti, qua nihil ſalutarius, ſcandalum fuit Iudaico populo, ipſe Dominus eiſdem Iudæis lapis offenſionis & ruinæ, vt Paulus 1. ad Corinth. cap. 1. ad Gal. c. 5. & Petrus 1. cap. 2. teſtantur.

Iam vero de totius Eccleſiæ ſcãdalo perbreuiter dicemus. Et quidem nemo negabit verum & actiuũ eſſe,& ab ijs,qui Chriſtianam religionem profitẽtur,neceſſario vitandũ. Oſtendimus enim ab auctoritate Pauli, & Eccleſiæ ſententia, non modo ex operibus aperte malis, ſed his etiam quæ ſpeciem tantum & formam peccati habent, ſimile ſcandalum oriri. Atqui clara eſt impietas,hæretico communicare, oppreſſorem patriæ fouere, hoſtem Eccleſiæ opibus,armis,conſilijs iuuare. Sed demus,iuſtis de cauſis id fieri: & tamen ignotæ hæ ſunt Chriſtiano populo, ignotæ nationibus exteris: Eccleſia ſecretiora iſta conſilia penitus ignorat. Peccatur igitur in orthodoxam Auguſtini ſententiam (in enarratione Pſal.49.) ab ipſis Scripturæ ſacræ verbis deſumptam, quæ puſillos & paruulos, quos ſcandalizare minime oportet, eos intelligit,qui de maiorum operibus iudicare neſciunt.

Cum igitur de Eccleſiæ ſcandalo tam aperte conſtet, ſupereſt flagitij huius pondus edocere. Omittamus vero antiquæ legis notiſsima teſtimonia, quæ paſsim ab ſcriptoribus adducuntur, Exod. 10. & 23. Leuit. 43. 1.Reg. 18. 2.Reg. 12. Pſal. 48. c. 14.& 49.d.20. & 68. c. 23. & 105. e. 36. & 139. b. 6. Eſai. 8. 42. 57. Hierem.5.18.48.Ezech.3.7.14.20.28.44.e quorum quidem locorum ſententijs, & copioſis ad eos Doctorum commentarijs facile cognoſcimus, quale flagitium ſit ſcandalum dare. At

verba illa Chriſti præterire non debemus (nã & eiuſdem cæleſtis magiſtri, cum primum palam incepit docere, quaſi quædam primitiæ fuerunt, & apud Matthæum cap. 5. & 18. Marcum 9. Lucam 17. ſummo conſenſu leguntur)
„ Væ (inquit Dominus) homini illi, per quem
„ ſcandalum venit. Si autem manus tua, vel pes
„ tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & proijce
„ abs te: bonum tibi eſt ad vitam ingredi debi-
„ lem vel claudum, quam duas manus vel duos
„ pedes habentem mitti in ignem æternum. Et
„ ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proij-
„ ce abs te: bonum tibi eſt vnum oculum haben-
„ tem in vitam intrare, quam duos oculos haben-
„ tem mitti in gehennam ignis. Videte ne con-
„ temnatis vnum ex his puſillis. Ad quem locum notanda quidem in primis eſt ab Epiſcopis S. Ioannis Conſtantinopolitani in homil. 1. de illis verbis Pauli [Modico vino vtere] doctrina.
„ Si graue eſt (ait Chryſoſtomus) & minime ne-
„ gligendum ſcandalum in membris; quid dice-
„ mus, cũ caput ſcandalizat? Hinc enim Paulus, quem Gregorius Nazianzenus in orat. de laudibus Baſilij veluti ideã & archetypum Eccleſiarũ paſtoribus proponit, inter præcipua Epiſcopalis muneris cenſet ſcandalum euitare; ne commiſſus grex offendiculis abſterreatur a via
„ Domini. Quis (inquit 2. Corin. 11.) ſcandaliza-
„ tur, & ego non vror? Quis infirmatur, & ego
„ non infirmor?

Concilia. Verum ex ſacris Conciliorum conſtitutionibus

bus oſtẽdamus, in cauſis huic, in quā verſamur, ſimilibus, id eſt, in admittendis lapſis, & Eccleſiæ communioni reſtituendis, maximam ſemper rationem adhibitam fuiſſe, ne ſcandalum Eccleſia pateretur. Non enim alio pertinet rigida illa, ac pene acerba diſciplina, quæ præter longiſsima pœnitentiæ tempora pro leuibus quandoque criminibus impoſita, eiſdē lapſis, in mortis etiam limine conſtitutis, communionem ſæpe negabat. Id ſiquidem eo cōſilio ſtatuebatur, ne alijs Eccleſiæ lenitas & indulgentia occaſio eſſet ad lapsū. Sic Tharaſius Epiſcopus ab œcumenico ſeptimo Cōcilio act. 1. approbatus: Plurimi (inquit) canonici, ſanctarumq. Synodorum ac Patrum libri lecti ſunt, qui docent nos reuerſos ab hæreſi recipere debere, modo non ſubſit improba aliqua cauſa. Patres enim a frequentiori conſuetudine recedendum eſſe putauerunt, cum talis eſſet cauſa, quæ aliquam Eccleſiæ offenſionem pareret, vt Latini eius loci commentatores exponunt.

Hoc idem Leo Magnus perſpicue docuit, cum ad Aquileienſem Epiſcopum ſcribit clericos ab hæreſi reuerſos recipiendos eſſe, & priſtino dignitatis gradui reſtituendos, exceptis ijs tantum qui baptiſmum iterarant. Quod ea ratione ſtatuit Leo, ne eorum admiſsio cederet in aliorum ſcandalum: ea enim tempeſtate hæreſis Anabaptiſtāria ſupra modum Eccleſiam infeſtabat, vt hiſtorici tradiderunt. Vnde & Leo ipſe in epiſt. 37. ad Leonem Rauennatem Epiſcopum *Ep. 3.*

iteratione baptiſmi inexpiabile facinus eodem ſenſu appellauit:& epiſt.79.ad Nicetam cap. 6. (eius fragmentum eſt in Gratiano cap. tempora pœnitudinis. 26.q.7.) multo grauius in eoſdem, quam in aliarum hæreſeon ſectatores animaduerti iubet. Verum Auguſtinus in epiſtola 50.ad Bonifacium, & apud Gratianũ c. vt conſtitueretur.50. diſt. adhuc Leone diſertius eamdem diſciplinam oſtendit. In huiuſmodi cauſis (inquit Auguſtinus, iubens ne vllus poſt publicam actam pœnitentiam ad ſacrum ordinem redeat) quando per graues diſſenſionum ſciſſuras non huius aut illius hominis eſt periculum, ſed populorum ſtrages iacent, detrahendum eſt aliquid ſeueritati, vt maioribus malis ſanandis caritas ſincera ſubueniat. Cum igitur in hac cauſa animarũ ſtrages propter ſcandalum iaceant, cumque tot populorum ſpiritualis incolumitas periclitetur; quis neget oportere non quidem contra Eccleſiaſticos canones facere (quod forte graue eſſet) detrahendo quidquam ſanctæ & auitæ diſciplinæ, ſed eos ipſos ſacros canones obſeruare, eamdem Eccleſiæ diſciplinam illæſam cuſtodire, & Epiſcopali ſolicitudine tot malis medicinam præbere? Ceterum audiendus eſt beatus martyr Cyprianus, qui in eodem argumento multo apertius Leone & Auguſtino loquitur. Ille igitur lib. 1. epiſt. 3. ad Corneliũ Papam ſcribens, de modó quem in recipiendis lapſis obſeruabat, hæc habet, digniſsima profecto quæ a Galliæ Epiſco-

pis

pis hoc tempore frequentiſsime legantur:Nos, ,,
a quibus ratio Domino reddenda eſt, anxie ,,
ponderamus,& ſolicite examinamus, qui reci- ,,
pi & admitti ad Eccleſiam debeant. Quibuſ- ,,
dam enim ita aut crimina ſua obſtant, aut fra- ,,
tres obſtinate & fremitu renituntur, vt recipi ,,
omnino non poſsint, cum ſcandalo & pericu- ,,
lo plurimorum. Nec enim ſic putramina quæ- ,,
dam colligenda ſunt, vt quæ integra & ſana ſunt ,,
vulnerentur: nec vtilis aut conſultus eſt paſtor, ,,
qui ita morbidas & contactas oues gregi ad- ,,
miſcet, vt gregem totum mali cohærentis af- ,,
flictatione contaminet. O ſi poſſes, frater ca- ,,
riſsime, iſtic intereſſe nobiſcum, cum praui iſti ,,
& peruerſi de ſchiſmate reuertuntur: Videres ,,
quis mihi labor ſit perſuadere patientiam fra- ,,
tribus noſtris, vt animi dolore ſopito, recipien- ,,
dis malis curandiſq. conſentiant. Namque vt ,,
gaudent & lætantur, cum tolerabiles & minus ,,
culpabiles redeunt; ita contra fremunt & re- ,,
luctantur, quoties inemendabiles, & proterui, ,,
& vel adulterijs vel ſacrificijs contaminati, & ,,
poſt hæc adhuc inſuper & ſuperbi ſic ad Eccle- ,,
ſiam remeant, vt bona intus ingenia corrum- ,,
pant. Vix plebi perſuadeo, immo extorqueo, ,,
vt tales patiantur admitti. At iuſtior factus eſt ,,
fraternitatis dolor ex eo, quod vnus atque alius, ,,
obnitente plebe & contradicente, mea tamen ,,
facilitate ſuſcepti, peiores extiterũt, quam prius ,,
fuerant: nec fidem pœnitentiæ ſeruare potue- ,,
runt, quia nec cum vera pœnitentia venerant. ,,

Hactenus Cyprianus, cuius verba an Henricianæ cauſæ conueniant, vel eorum qui ipſi fauent iudicium depoſco.

Tandem vt ſceleris grauitatem, quæ ab ſcandalo oritur, demonſtremus; ſcire oporte, Chriſti Vicarium, orbis Rectorem, Eccleſiæ vniuerſalem Epiſcopum, de cuius ſuprema poteſtate tam aperta in ſacris litteris teſtimonia extant; ſi tamen ſcandalum dederit Eccleſiæ, ſi populos ſibi creditos offenderit, poſſe adiri, obſecrari, rogari, ſuaderi, denique Eccleſiam cogi, quæ eum moneat, & quæ ei in ſcandalo perſeueranti reſiſtat. quæ omnia totidem verbis ex Ioanne Turrecremata Sanctæ Rom. Eccleſiæ Cardinale tranſcripſimus, in ſumma lib. 6. cap. 106. ille vero a Paludano, Oſtienſi, Innocentio, & Archidiacono eadem mutuatus eſt, a quibus nec diſſentit Silueſter in ſumma verbo Papa. num. 4. ad fin. facit gloſ. celebris in cap. ſi Papa. 40. diſt. quam ſequuntur Præpoſitus, & Bellamera, & Romanus conſ. 523. a num. 13. vſque ad 17. Abb. in diſputat. Epiſcopus & quidam rector. & in tractatu de Concilio Baſilienſi in 2. princ. verſ. tertio dixi quod poteſt comprobari. & in oratione habita ad idem Concilium, quæ incipit, Maximum, &c. Dec. in cap. cum veniſſent. num. 5. de iudic. & conſ. 151. quod incipit, Maximi ponderis. Ioan. Nicol. in tractatu de hæreticis not. 12. atque alij tam ex Theologis, quam ex Canoniſtis, quos nimis prolixum ſit enumerare. Nos a gloſſa, Abb. &

Romano

Romano diſsidemus, quatenus illi volunt non *Nota.*
modo ab Eccleſia Papam moneri, corrigi, atque illi reſiſti poſſe, ſed & eumdem propter ſcandalum priuari ac deponi: hoc enim ab Orthodoxa doctrina prorſum alienum eſt; etſi tunc quidem verum exiſtimemus, cum ſcandalum ad cauſam fidei pertineret, & circumuolutam haberet malitiam hæreſis, vt vtamur verbis Ioannis Turrecremat. in commentario d. cap. ſi Papa. num. 3. in princ. & fuit opinio Auguſtini Anconitani in ſumma de poteſtate Eccleſiæ, & Zabarellæ in tractatu de ſchiſmate, verſ. quintus modus. in fine.

Quid igitur dicendum, quidve decernendum non quidem de totius Eccleſiæ capite Romano Pontifice, ſed de Eccleſiæ membris, id eſt Galliæ Epiſcopis & Proceribus, putabimus? Nam quoniã (vt diximus) grauitas peccati in ſcandalo cum qualitate rei definiẽda eſt; facile conſtat in hac cauſa (de ipſa enim religione agitur, in qua per ſcandalum populus miſerrime ruit) ſcelus ab ijs committi, omnium quotquot excogitari poſſunt, maximum, & teterrimum.

Secunda ratio.

ABSOLVTA prima conſideratione de ſcandalo, ſecũda ratio pro hac tertia parte ſumenda tota eſt ab Eccleſiaſticis hiſtorijs; ex quibus eadẽ collatione facta Epiſcoporũ Galliæ ad Catholicæ

Eccleſiæ Epiſcopum,ex peculiaribus ad vniuerſalem paſtorem, ex plebium quarumdam rectoribus ad totius orbis præſidem, manifeſte oſtendemus quæ quantaq. incommoda Eccleſiæ obuenerint ob non diſsimilem in hæreticorum communione toleranda facilitatem & conniuentiam.

Hiſtoria. Zepherinus(auctore Tetulliano lib.aduerſus Praxeam cap.1.)litteras pacis ad Eccleſias Aſiæ & Phrygiæ, quæ ob Montaniſmũ fuerant ſegregatæ,miſiſſe dicitur; quas tamẽ,impulſore Praxea,nulla mora reuocaſſe, idẽ Tertullianus teſtatur.Et vero hæc narratio,quæ ab vno tantum auctore, eoq. Montaniſmo infecto traditur, apertum eſt figmẽtum. Nam Zepherinus præter martyrij gloriam,vitæ fuit innocentiſsimæ, & fidei integerrimæ, vt ex duabus eius epiſtolis, quas habemus, vna ad Siculos, altera ad Aegyptios Epiſcopos, facile conſtat. Adhæc Euſebius lib.5.cap.28. aperte ſcribit Natolium confeſſorem communione Eccleſiaſtica fuiſſe a Zepherino priuatum, quod cum Aſclepiadoro & Theodoro hæreticis cõmunicaſſet. Ceterum vniuerſalis hic Eccleſiæ Epiſcopus, talis ſanctimonia vir,tãtus auctoritate Pontifex, ob vnius ſcriptoris vanum teſtimonium,& ob pacem hæreticis non datam, ſed dari tantum decretam, hæreſeos accuſatur, & a noſtri temporis ſectarijs de Montaniſmo arguitur. Quidnam igitur illi de Galliæ Epiſcopis? quid eorum mendaciſſimæ paginæ de hac cauſa futuris ſæculis teſtabuntur?

buntur? Quid tandem liuidæ & malignæ mentes Epiſcopali eius Regni ordini imponent, ſi hæretico ab Epiſcopis non modo pollicita pax, ſed data, non communio conceſſa, ſed tyrannis & inuaſio per maleſedulos quoſdam fuerit ſtabilita?

Liberium ſummum Pontificem honorificis encomijs celebrant ex Patribus Athanaſius, qui ea ætate vixit, in apolog. 1. & 2. Baſilius epiſt. 74. Ambroſius lib. 3. de virginitate, Epiphanius hæreſi 75. & Siricius epiſt. ad Heymericum, ex hiſtoricis Ruffinus lib. 10. cap. 22. Sulpitius lib. 2. Socrates lib. 2. cap. 29. Theodoret. lib. 2. cap. 16. & 17. Sozom. lib. 4. c. 10. Ammianus lib. 15. Regino lib. 1. Hermannus & Scotus in Chronicis. At is ipſe ſanctus Pontifex tot teſtimonijs commendatus, ſuis etiam ſcriptis proditus (nempe confeſsione, quæ extat 1. tomo operum Athanaſij, & epiſtola ad Aegyptios, quam habemus primo libro Conciliorum, & ad Conſtantinum Imperatorem, & ad Luciferum Caralitanum, quæ inter opera eiuſdem Luciferi leguntur) hæreſis notam non effugit: nam illum cum Arianis ſenſiſſe, ex antiquis ſcriptoribus tradiderunt Athanaſius in epiſtola ad ſolitariam vitam agentes, Hieronymus in Fortunatio, Damaſus in Pontificali, Sozom. lib. 4. cap. 11. & Marcellinus in Chronic. ex recentioribus Nicephorus lib. 9. cap. 37. Regino lib. 1. Contractus, & Marianus, & Platina. At ijs (ſi verum agnoſcimus, & accurate

hiſto-

hiſtorias conſulimus) illud impoſuit, vel quod Liberius Euſtathio, Siluano, & Theophilo Macedonianis plus nimio facilem ſe præbuerit, vt teſtatur Socrates lib. 4. cap. 11. & notauit Sanderus lib. 7. de viſibili monarchia num. 132. vel certe quod Vrſacium, & Valentem (vt alij opinantur) ad communionem admiſerit.

Felix II. Liberij ſucceſſor apertius nos, quanta ſolicitudine ab Eccleſiæ paſtoribus vitanda ſit hæreticorum cõmunio, docebit: is enim cum Catholicus eſſet, nullaq. praui dogmatis opinione (vt citem auctorum verba) maculatus, ob hæreticorum communionem hæreticus habitus eſt: nam de eo in hunc modum ſcribit
» Hieronymus in Acacio. In tantum ſub Con-
» ſtantino Imperatore Acacius claruit, vt in Li-
» berij locum Romæ Felicem Arianum Epiſco-
» pum conſtitueret. Et Ruffin. lib. 10. cap. 22.
» In eius (inquit) locum Felix diaconus ſuus ab
» hæreticis ſubrogatur, & non tam ſectæ diuerſi-
» tate, quam communionis & ordinationis con-
» uenientia maculatur. Item Theodoretus lib. 2.
» cap. 17. Succeſſum (inquit) eſt Liberio a fide-
» li quodam eius diacono nomine Felici, qui ta-
» metſi fidem in Concilio Nicæno expoſitam ip-
» ſe ſeruauit integram, tamen cum illis qui eam-
» dem labefactare ſtudebant, libere communica-
» uit; ac propterea nemo ex Romæ habitatori-
» bus in eccleſiam, dum ille intus erat, ingredi
» voluit. Idem fere legimus apud Sozom. lib. 4. cap. 10. & Marcellinum Comitem in Chronic.

Nec enim ſanctum hunc Pontificem ab ea nota liberarunt martyrij ſubſequuti laus, & ardens religionis zelus, quo poſtea flagraſſe certum eſt, vt qui Conſtantium Imperatorem hæreticum declarauerit, & anathemate percuſſerit, vt Pontificalis liber, & titulus ſepulchralis, vbi ſacræ eius reliquiæ quieſcebant, paucos ante annos inuentus, oſtendunt.

Anaſtaſij II. (qui vixit ad annum Chriſti 406. Anaſtaſio Imperatore, & Theodorico Italiæ Rege) tanta fuit in tuenda religione conſtantia, vt eumdem Imperatorem hæreticum ab Eccleſiaſtica communione pelleret: ſed cum Pontificalis liber teſtetur communicaſſe eum cum Acacij hæretici diacono, voluiſſeq. illum, quem Gelaſius & Felix prædamnauerant, occulte reſtituere, hæreticus ab ſcriptoribus appellatur, & Gratianus ab illius obedientia magnam Eccleſiæ partem defeciſſe ſcribit. Anaſtaſius (inquit diſtin. 19.) natione Romanus fuit temporibus Theodorici Regis. eodem tempore multi clerici & presbyteri ſe a communione eius abegerunt, eo quod communicaſſet ſine Concilio Epiſcoporum, vel presbyterorum, & cleri cunctæ Eccleſiæ Catholicæ, diacono Theſſalonicenſi, nomine Photino, qui communicauerat Acacio: & quia voluit occulte reuocare Acacium, & non potuit, nutu diuino percuſſus eſt. Et vero probe ſcimus, a multis, quorum & nos ſententiam probamus, totum hoc de Anaſtaſio plane vanum & commẽticium cenſeri

ſeri: ceterum quod ad hanc cauſam pertinet, cum nemo de doctrina dubitet, parum refert hiſtoriæ veritatem controuerſam eſſe.

Vigilius vir ſanctiſsimus, qui quintam generalem Synodum confirmauit, qui ob non reſtitutum in ſedem Conſtantinopolitānam Anthimum Eutychiana hæreſi infectum, Theodoræ Auguſtæ opera, acerbiſsima paſſus eſt (vt affirmant Aimonius lib. 2. hiſtoriæ c. 32. Paulus diaconus in Iuſtiniano, Marianus Scotus, & Martinus Polonus in Chronicis, Blondus decade 1. lib. 6. Sabell. ennead. 8. lib. 6. Nicephorus lib. 17. cap. 26. Pontificale Romanum, & Platina) quod tamen viuente Siluerio promiſerit Belliſario & Antoninæ illius vxori, nomine Theodoræ, quæ Anthimo fauebat, eiuſdem Anthimi reſtitutionem, dummodo Silueriο pulſo Romanus Pontifex crearetur; etſi poſtea (vt diximus) promiſsis non ſteterit (quod enim male promiſerat, ſancte negauit) Eutychianiſmi a permultis notatur: nam Liberatus diaconus, qui eo tempore vixit, cap. 22. Breuiarij, poſt adſcriptam Vigilij ad Iuſtinianum & ›› Theodoram epiſtolam, ſic ait: Sub hac epiſtola ›› Vigilius fidem ſuā ſcripſit, in qua duas in Chri- ›› ſto damnauit naturas, & reſoluens tomum Pa- ›› pæ Leonis ſic dixit: Non duas in Chriſto natu- ›› ras confitemur, ſed ex duabus naturis compo- ›› ſitum vnum Filium, vnum Chriſtum, vnum Do- ›› minum. Et iterum: Qui dicit in Chriſto duas ›› formas vnaquaque agēte cum ſua communio-

ne, &

ne,& non confitetur vnam perſonam,vnam eſ- ,,
ſentiam; anathema ſit.Qui dicit, quia hic qui- ,,
dem miracula faciebat, hoc vero paſsionibus ,,
ſuccumbebat, & non cõfitetur miracula & paſ- ,,
ſiones vnius eiuſdemque, quas ſponte ſua ſu- ,,
ſtinuit carne nobis conſubſtantiali; anathema ,,
ſit. Qui dicit,quod Chriſtus velut homo miſeri- ,,
cordia dignatus eſt, & non dicit ipſum Deum ,,
Verbum & crucifixum eſſe,vt miſereatur nobis; ,,
anathema ſit. Et hæc Vigilius ſcribens hæreti- ,,
cis occulte permanſit ſedens. Hactenus Libe- ,,
ratus.

Honorium I. virũ doctrina & moribus præſtantem, cuius multa, eaq. illuſtria pietatis monumenta Romæ viſuntur, inter Monothelitas damnauit ſexta generalis Synodus act. 13. ſeptima act. vltima, octaua act. 7. Romanum Concilium vna cum Hadriano II. Agatho in epiſtola ad Conſtantinum Imperatorem, quæ habetur 4. act. ſexti Concilij generalis, Leo II. in epiſt. ad eumdem Imperatorẽ,quæ ad finem eiuſdem Concilij legitur, Tharaſius Epiſcopus Cõſtantinopolitanus in epiſt. quæ extat in ſeptima Synodo act.3.Epiphanius diaconus in diſputatione cum Gregorio hæretico in 6. actione Synodi ſeptimæ, Pſellus de ſeptem Synodis, Beda de ſex ætatibus in vita Conſtantini IIII. Põtificale in vita Leonis II. vt antiquiores enumeremus. At Honorius non quidem idcirco dãnatus eſt,quod vnã tantum in Chriſto voluntatem doceret, in quo duas abſolutas, perfectas,

ctas, & diſtinctas naturas, diuinã & humanam ineſſe (vt ab eius epiſtolis aperte conſtat) Catholice fatebatur; ſed quod & in ea hæreſi damnanda remiſsior fuerit, & Cyro & Sergio Monothelitis, ad quos amice ſcripſerat, facilem ſe præbuerit, & tandem quod nullam fieri mentionem duarum in Chriſto operationum imprudenti quodam pacis ſtudio perſuaſerit.

Quæ, cũ a primis ad inferiora, id eſt, a ſummis Catholicæ Eccleſiæ Pontificibus ad peculiarium ſedium Epiſcopos, argumentum ſumentes, docuerimus; idem etiam ipſorum Epiſcoporum exemplis oſtendere facile poſſumus. Extat ſiquidem magni Theologi Gregorij Nazianzeni teſtimonium, qui in ſimili cauſa Nectarium, qui ſibi in ſede Conſtantinopolitana ſucceſſerat, in quadam ad eum epiſtola ſeuere increpat, quod hæreticos quoſdam permiſiſſet Conſtantinopoli viuere, & negotia (vt ſuis verbis vtamur) tractare. & eius quidem epiſtolæ initium tale eſt, vt quàm acerbe Nectarij viri alioqui ſanctiſsimi negligentiam tulerit Gregorius, facile cognoſci poſsit. Dei (inquit) cura & prouidentia, quæ ante tempora noſtra Eccleſias tueri ſolebat, vitam hanc vniuerſam deſeruiſſe videtur. &c. Idem Gregorius eamdem ob cauſam (vt habetur in ea epiſtola, & ipſe in ſua vita refert) Imperatorem Theodoſium acriter reprehenderat: ſunt vero ibidem ea verba conſideratione digna, vt hæreticorum fraudes detegantur, qui ſi leuiter a Principibus tolerentur,

rentur, eos ſtatim erroribus ſuis infectos eſſe iactant. Qui (inquit) Arij ſiue Eudoxij hære- ›› ſim profitentur, haud ſcio a quo in hanc ar- ›› rogantiam audaciamq. perpulſi atque incita- ›› ti, velut libertate quadam arrepta, morbum ›› ſuum inſolenter oſtentant, eccleſias colli- ›› gentes, quaſi ex mandato & præcepto hoc fa- ›› ciant. Accedat quod de beato Ioanne Chryſoſtomo viro ſũmo & ſanctiſsimo memoriæ proditur: is enim ab Epiphanio acerbiſsime reprehenſus eſt, quod in prohibendis Origenis libris, quos quorumdam Epiſcoporum Concilium a Theophilo Patriarcha Alexandrino Magni Cyrilli auunculo coactum damnauerat, remiſſe ageret. Quæ etiam vna & potiſsima cauſa fuit, vt idem Chryſoſtomus a Synodo Chalcedone celebrata Epiſcopatu priuaretur, vt Eccleſiaſtici auctores, quos Caſsiodorus in eius vita collegit, teſtantur. Quamuis enim & iniuſte & calumnioſe fuerit depoſitus, id tamen ad propoſitum argumentum valde facit, quod ea tantum negligẽtiæ nota in ſummo alioqui viro cauſam dederit illius damnationi: quinimmo adeo graue famæ detrimentum paſſus ſit, vt Hieronymus vir ſanctiſsimus in epiſtola ad Theophilum, quæ paſchales præcedit, ea verba de eo auſus fuerit ſcribere, quæ profecto ſine admiratione legi non poſſunt. Vnde (in- ›› quit) & nos Ioannem, qui dudum Conſtanti- ›› nopolitanam rexit Eccleſiã, Deo placere ſem- ›› per optauimus, & cauſas perditionis eius, in ››

quas

,, quas ferebatur improuidus, nequaquam cre-
,, dere voluimus: ſed ille (vt cetera flagitia eius ta-
,, ceam) Origeniſtas in ſuam recepit familiarita-
,, tem, & ex ijs plurimos in ſacerdotium proue-
,, hens, atque hoc ſcelus beatæ memoriæ homi-
,, nem Dei Epiphanium, qui inter Epiſcopos cla-
,, rum in orbe ſydus effulſit, non paruo mœrore
,, contriſtans, meruit audire: Cecidit, cecidit Ba-
bylon. Hactenus Hieronymus, a quo facile in-
telligere poſſumus quæ quantaq; damna re-
miſsio in hæreticis permittendis Eccleſiarum
paſtoribus afferre ſoleat.

Et vero ſi diuus Auguſtinus epiſtola 50. Bonifacium Comitem ac militarem virum ſeuere admonet, ne in puniendis extirpandisq; Donatiſtis negligens ſit, idq; pluribus exemplis confirmat: Ezechiæ nempe, qui lucos & idolorum templa, & illa excelſa, quæ contra Dei præcepta fuerant cõſtructa, deſtruxit: Ioſiæ etiam, qui ſimilia fecit: Regis item Niniuitarum, qui ad placãdum Dominum vniuerſam ciuitatem compulit: Darij ſimiliter, qui Danieli idolum frangẽdum tradidit: denique Nabucdonoſoris, qui omnes Regno ſuo ſubiectos a blaſphemando Deo terribili lege prohibuit. Si (inquã) ſanctus Auguſtinus ſæcularem hominem ad hæc incitabat; quod ſtudium ac diligentiam in Epiſcopis, quorum præcipuum munus eſt religionem tueri, deſideraret?

Ius cõmune. Tandem conſideranda ac valde perpendenda eſt iuris vtriuſque Doctorũ vnanimis in hoc

articulo

articulo ſententia: magiſtratus enim & publicas perſonas ex ſola omiſsione (quid ex fauore, auxilioq. palam hæretico præſtito?) incidere in *fautoriam*, communis & vera eſt opinio: ita vt qui hæreticum cum punire poſsit, tolerauerit, hæreſeon fautor & defenſor haberi debeat, & ipſo excommunicatus ſit, & de hæreſi ſuſpectus, & purgatione indigeat, cap. qui poteſt. 23. q. 3. cap. qui vitijs. 23. q. 8. cap. ita corporis. 11. q. 3. cap. negligere. 2. q. 7. cap. error. 83. diſt. cap. facientes. 86. diſt. Godofred. in l. quicumque. C. de hæret. lib. 1. cap. 4. Simancas Cathol. inſtit. titulo 15. num. 13. Siluеſter in ſumma verb. hæreſes 1. num. 10. Aymeric. q. 53. de fautotibus. Adde, ditiones ac regna eorum, qui hæreticos tolerant, nedum qui fouent, ac defendunt, primo occupanti in prædam concedi, §. ſi vero dominus. de ſtat. & conſuet. in auth. col. 10. l. ſi vero. C. de hæret. & vbique plene per Doctores. Recte enim Marianus presbyter, & Orientales Epiſcopi in epiſtola ad Agapetum, quæ habetur in 5. generali Synodo actione 1. ſcripſerunt in hæc verba: Cum hæretici (inquiunt) non »
prohibentur, aut congregari permittuntur, ni- »
hil aliud eſt, quam eorum errores veriores pu- »
tare, quam dogmata noſtra. »

Quocirca, ſi vniuerſales Eccleſiæ Præſides ob omiſſam quodammodo aduerſus hæreticos ſeueritatem, nominis exiſtimationiſq. ſuæ iacturam (vt oſtendimus) paſsi ſunt, hinc aperte conſtabit quid Galliæ Epiſcopi præſtare te- *Concluſio primi membri tertia partis.*

neantur, ne ſibi, eccleſijs, genti, nationiq. ſuæ per ſimilem remiſsionem, perpetuam apud poſteros ignominiam conquirant.

De euitanda Henrici communione.

Secundũ tertiæ partis mẽbrum.

ETSI ea quæ hucuſque attulimus, Henricum Nauarræum a viris Catholicis vitandum eſſe, ſatis ſuperq. probent: verum vt ijs ipſis apertius proponantur humanarum & diuinarum legum in hoc articulo ſanctiones, probabimus omni iure prohibitum eſſe cum illo communicare, cumve armis, conſilio, aut auctoritate defendere, exploſa quacumque cauſa, ſiue prætextu, vel cuiuſcumque ſuperioris permiſsione.

Sacra ſcriptura.

Primum, diuinis verbis fugiendũ eſſe omne hæreticorũ conſortium, expreſſe monemur. Chriſtus enim per Matth. c. 18. Si Eccleſiam (inquit) non audierit, ſit tibi tamquam Ethnicus & publicanus. Ioannes epiſtola 1. c. 2. Ex nobis (ait) prodierunt, ſed non erant ex nobis. & 2. c. 1. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec aue ei dixeritis: qui enim dixerit ei aue, communicat eius operibus malignis. Paulus autem: Quid mihi (inquit) de his qui foris ſunt? Idem Apoſtolus 1. ad Corinth. cap. 5. cum hæreticis nec cibum ſumendum eſſe teſtatur, & ad Romanos cap. 16. & 2. ad Timoth. cap. 2. & ad Titum cap. 3. & ad Galat. cap. 1. & 2. ad

Theſſ.

Theſſ.cap.3.eamdem diuinam & Euangelicam doctrinam aperte tradit.

Antiquiſsimorum Conciliorum decretis id ipſum ſtatuitur. Apoſtolorum enim canon 45. in hæc verba decernit: Epiſcopus, vel presbyter, vel diaconus, qui cum hæreticis vel ſolum comprecatus eſt, ſegregetur: ſi autem illis tamquam clericis aliquid operari permiſerit, deponatur. Quo loco notanda eſt Balſamonis expoſitio: Comprecari (inquit) eſt ſimpliciter communicare, & in hæreticorum preces mitius affectum eſſe: eos enim tamquam execrabiles habere, nec eis familiariter vti debemus. Eadem Eccleſiaſtica diſciplina tam cum hæreticis, quam cum excommunicatis obſeruanda traditur Concilij Nicæni canone 5. Antioch.can.2. Laodic.can.33. Eliber.13. & ſecundi Arelatenſis 8. & in epiſtola Sardicenſis Concilij ad omnes Epiſcopos, vbi Patres complura diuinæ Scripturæ teſtimonia, quibus Fidelium communio excommunicatis interdicitur, adducunt. & Tolet.1.can.12. & 15. Aquiſgran. 75. Antiſicdor. 38. & 39. & primi Bracharenſ. cap. 33. & primi Pariſini 7. Cæſaraguſt. 5. & ſecundi Turonenſ. 9. Triburienſi 2. qui Nicæni & Antiocheni & Calixti Pontificis decreti mentionem fecit. & can. 9. Concilij apud Palatium Vernis ſub Pipino Rege ad annum Domini 755. celebrati. denique ijs, quæ copioſe affert Grat. tota cauſa 11. quæſt. 3.

Concilia.

Summorum Pontificum decreta ad idem confir-

Pontificũ decreta.

confirmandum adducere, ſuperuacaneum profecto (cum infinita prope ſint) videri poſſet, niſi ſemel inſtitutã aſſertionis methodũ ſeruare ſtatuiſſemus. Igitur ne longius diſputationem protrahamus, nonniſi ab antiquiſsimis & his quos ob Apoſtolicorum temporum vicinitatem Apoſtolicos vocamus (apud hos enim doctrinam permanſiſſe ſinceram, vel ipſi hæretici fatentur) vnum aut alterum teſtimonium proferemus. Clemens Romanus Petri ſucceſſor, & ipſius vberibus (vt ait Origenes) ablactatus, ad fugiendam hæreticorum communionem Fideles adhortatur in conſtitut. lib. 6. cap. 13. & 18. & 26. Poſt quem ſequẽti ſæculo Calixtus in epiſtola ad Galliarum Epiſcopos (quam pene integram in ſuis collectaneis habent Gratianus, Polycarp. Anſelmus, Burchardus, & Iuo) Cum excommunicatis (inquit) nullus nec in oratione, aut cibo, aut potu, aut oſculo communicet, nec aue eis dicat: quia quicumque in his vel aliјs prohibitis ſcienter excommunicatis communicauerit, iuxta Apoſtolorum inſtitutionem & ipſe ſimili excommunicationi ſubiacebit. Calixti Fabianus mirabili electione (vt auctor eſt Euſebius lib. 6. c. 20.) in eadẽ Petri ſede ſucceſſor, epiſtola 1. (cuius pars eſt apud Gratianũ c. ſicut. 11. q. 3.) idẽ ex Apoſtolorum traditione docet. Vt autẽ Pontificibus antiquitatẽ commendatis eos iungat lector, qui fidei zelo ac doctrinæ præſtantia in Eccleſia excelluerũt, legendus erit Gelaſius I. in epiſtola ad Ana-

ſtaſium

ſtaſium Auguſtum,& in epiſtola ad Euphemianum,& ad Epiſcopos Dardaniæ: quibus quidem locis de hoc argumento ex profeſſo ſcripſit, atque ita quidem ſcripſit, vt nihil cauſæ noſtræ conuenientius excogitari potuerit. nos vero opuſculi breuitas ſingula referre non patitur. Nicolaus etiam I. in epiſtola ad Michaelem Imp. more ſuo Apoſtolicam hanc doctrinam grauiſsime & doctiſsime tradit, quam refert Gratianus cap. 3. diſt. 72.

Adhæc, veterum ſanctorum Patrum prope innumerabilia teſtimonia adducere, facile nobis eſſet: quare binos ex antiquiſsimis citaſſe ſufficiet. Tertullianus inter Latinos libro aduerſus hæreticos cap. 30. de Marcione loquens, & oſtendens Eccleſiæ communione ob hæreſim priuatum fuiſſe: In perpetuum (inquit) diſsidium relegatus eſt. Idem lib. 1. ad vxorem cap. 3. ab omni fraternitatis conſortio excommunicatos arcendos eſſe dicit, afferens in confirmationem Apoſtoli locum 1. ad Corin. 5. Denique multis in locis idipſum repetit: ex quibus ea quæ cap. 12. aduerſus hæreticos ſcripſit, referemus. Apud hæreticos (inquit) omnia extranea ſunt, & aduerſaria noſtræ veritati, ad quos vetamur accedere. Quis ſeruus cibaria ab extraneo, ne dicam ab inimico domini ſui ſperat? quis miles ab infœderatis, ne dicam ab hoſtibus donatiuum & ſtipendium captat, niſi plane deſertor, & transfuga, & rebellis? Nemo inde inſtrui poteſt, vnde deſtruitur; nemo ab eo illumi- *Patrũ teſtimonia.*

,, natur, à quo cõtenebratur? hactenus Tertullia-nus. Eius vero diſcipulus (vt ipſe aiebat) Cyprianus epiſt.40. inter nuper excuſas ad finem, & 55. quæ eſt ad Cornelium Papam, ex pluribus Scripturæ teſtimonijs pernicioſam & damnabilem hæreticorum communionem ſcribit. Ex Græcis vero Patribus legendus eſt Nazianzen. in funere patris, vbi Nonnam commendat, quod ne coacta quidem domum idololatrarum conſpicere ſuſtinuerit. Tum & Baſilius ipſe, ad quem eam orationem habuit Nazianzenus, in epiſtola ad Patrophilum, vbi de eodẽ argumẽto copioſe ſcribit. Atque hæc quidem ex infinitis, quæ in omnibus tam Græcis, quam Latinis Patribus paſsim occurrunt, pauca delibauimus.

Hiſtoria. Iam ſi Apoſtolicam eamdem doctrinam ab Eccleſiaſticis hiſtorijs probare velimus, ſingulas auctorum paginas deſcribere neceſſum fuerit. Quare eorum tantum exempla referemus, qui cum alioqui viri fuerint ſanctiſsimi, eo zelo ac ſeueritate præceptum de non communicando cum ijs, qui a fide deuiare credebantur, obſeruarunt, vt etiã in damnata ſchiſmata inciderint. Meletius, qui (Euſeb. teſte lib. 7. c. vlt) iuxta nomen ſuũ mel Atticum vocabatur propter ſummam in rebus omnibus notitiam, & perfectiſsimam cognitionem, ab Eccleſiæ tamen communione (vt auctor eſt Epiphanius lib. 2. tom. 2. cap. 68.) ſe ſeparauit, & cum ſancto Petro Alexandrino communicare noluit, eo ſo-

lum

lum nomine, quod ille communionem dediſſet ijs qui in perſequutione Diocletiani ceciderāt; ac proinde conuenticula ſua Martyrum eccleſiam appellabat. Nam etſi ſciamus Meletianum ſchiſma aliter, & fortaſſe verius ab Athanaſio, Socrate, Sozomeno, & Nicephoro narrari: tamen (vt alibi diximus) non in re, ſed in hiſtoriæ veritate diuerſa eſt Patrum ſententia. Lucifer Caralitanus vitæ innocentiſsimæ & fidei integerrimæ Epiſcopus (vt ex eius operibus, maxime vero his quæ aduerſus Conſtantium conſtantiſsime ſcripſit, colligitur) quiq. ob fidem Nicænam multa & duriſsima pertulit (vt ex Theodorito, Socrate, & Sozomeno conſtat) tantus denique vir, vt a Hieronymo in dialogo (etiam poſt ſchiſma) beatus appelletur, & honorificis encomijs celebretur: is tamē cum hæreticorum communionem ferre non poſſet, Catholicam Eccleſiam deſeruit, eam ob cauſam, quod cum ijs Epiſcopis, qui Arimini ceciderant, poſt eorum reſipiſcentiam, & dignam pœnitentiam, communicaret; ac proinde omnes vitandos eſſe ſibi propoſuit, vt omnium auctorum conſentiens ſententia eſt.

Quibus quidem ſchiſmaticis, & ob nimium & indiſcretum huius diſciplinæ zelum ab Eccleſia damnatis, aliorum Epiſcoporum, Catholicorumq. hominum exempla iungemus, & in primis Athanaſij Alexandrini, qui ſane per 46. annos varijs modis vexatus eſt: nam præter continua exilia, ſub Conſtantio ſex integris

annis in puteo, in quo Solem aſpicere non poterat, latuit: ſub Valente quatuor menſes in paterno ſepulcro incluſus delituit, vt auctores ſunt Nazianzenus in eius funere, Socrates, & Sozomenus in hiſtoria a Conſtantino Magno vſque ad Valentem; Hieronymus in ſcriptoribus Eccleſiaſticis, ipſeq. in apolog. 1. & 2. & in epiſt. ad ſolit. vitam agentes. quæ omnia (ſi quis recte hiſtoriarum ſeriem conſideret) nullã aliam ob cauſam paſſum fuiſſe comperiet, quam quod in Arianorum communione toleranda inexorabilis fuerit.

Nec vero omittemus quid ex Apollinare narret Euſebius Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 15. lib. 5. Cum Eccleſiaſtici (inquit) & Catholici viri perſequutionis tempore ad teſtimonium fidei, quæ eſt ex veritate, vna cũ quibuſdam Cataphrygum hæreſi cæcatis eſſent forte vocati, ab illis plane diſſenſerunt plurimum, & ne cum veſano ac dementi Montani & mulierum ſibi in ſocietatem adſcitarum ſpiritu vlla ex parte conſentire viderentur, cum illis communicare ad extremũ vſque ſpiritum prorſus recuſarunt.

Idem Euſebius lib. 6. cap. 3. de Origene ſcriptum reliquit, numquam eum adduci potuiſſe, vt vna cum Paulo hæretico ſacris precibus intereſſet: quippe qui ab ineunte ætate (ut ait Euſebius) & Eccleſiæ canonem obnixe obſeruaſſet, & errorum doctrinas fuiſſet ſemper deteſtatus. Et vero hunc Eccleſiaſticum canonem, vtpote in Eccleſia antiquiſsimum, Dionyſius

nyſius Alexandrinus (vt idem Euſebius auctor eſt lib. 7. cap. 6.) ab Heraclæa Epiſcopo accepiſſe ſe ſcribit, nempe vt eos (cum eſſent accuſati, qui conſuetudine cuiuſpiam eorum, qui alienam & diuerſam a fide doctrinam tuebantur, multum vſi fuiſſent) eccleſia eiiceret. Iuxta quem eumdem canonem Marcellus Ancyræ Epiſcopus adhuc Catholicus, neque Synodo Tyrenſi, neque Hieroſolymitanæ, neque conſecrationi magni templi à Conſtantino ædificati intereſſe voluit, non alia de cauſa, quam vt Arianorum Epiſcoporum communionem vitaret, vt Sozomenus Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. 2. cap. 31. teſtatur.

Eodem pertinet, quod D. Athanaſius de Alexandrinis narrat: qui quidem optabant, ægrotare potius, & periclitari ſine viſitatione, quam Arianorum manus ſuis capitibus imponi ſuſtinere. Quorum plebei quidam (vt idē in epiſtola ad ſolit. vitam agentes ſcripſit) cū ab Arianis verberibus compellerentur, vt eorum communionem ſequerentur: Non communicamus „ (reſpondebant) cum hæreticis: verberate, vt lu- „ bet: Deus ob iſta vos iudicabit. „

Tandem referamus mirandum illud, & memoriæ perpetuo commendandum exemplum, nec diſsimile ei quod proditur de Ioāne Euangeliſta, qui in balneum, vbi ſe lauerat Cherintus, intrare recuſauit. Auctor itaque libri qui Pratum ſpirituale dicitur, & ſub Sophronij nomine, quod ad eū dicatus ſit, fertur, cap. 177.

ſic

„ ſic habet: Dicebat (inquit) Abbas Ioannes Cilix: Commorãtibus nobis in Nono Alexandriæ, „ venit ad nos Aegyptius monachus, narrauitq. „ nobis dicẽs: Ad monaſteriũ cellularũ frater ex „ lõginqua regione peruenit, volens ibi habitare, „ proſtratuſq. presbyterum orabat, vt in Euagrij „ cellula moraretur: presbyter autẽ dicebat non „ poſſe eum illic habitare. recedenſq. presbyter „ ait fratri: Fili, dæmon acerrimus illic habitat: „ qui enim ſeduxit Euagrium, & a vera fide remouit, immiſitq. illi ſcelerata dogmata, ille non „ permittit aliquem ibi morari. Frater autẽ perſiſtebat, dicẽs: Profectò ſi hic maneo, in illa moraturus ſum. Tunc presbyter coactus dixit ei: „ Iudicio tuo vade, & eam accipe. Sedit igitur frater in cellula vna hebdomada, venienſq. Dominico die, perrexit ad ſanctam eccleſiam: videns „ autem illum presbyter, conſolatus eſt; ſolicitus enim pro illo erat. Veniente autem alio die „ Dominico, non venit ad eccleſiam: cumq. illum „ non videret presbyter, miſit duos fratres, vt viderent cur non veniſſet ad eccleſiam. qui venientes ad cellulam, inuenerunt fratrem, iniecto fune, ſeipſum ſuffocaſſe. An non horrendo hoc hiſtoriæ monumento, quorum malorum cauſa ſit hæreticorum communio, aperte cognoſcitur? Eius vero libri auctoritas (vt hoc obiter dicamus) maxima eſt: nam præter antiquitatum commendationem, honorifice quidem citatur a Patribus ſextæ generalis Synodi.

Ceterum, quoniam quæ attulimus nimis antiqua

tiqua alicui videri forſan poterunt, ac proin- *Ius com-*
de in vſu & praxi Eccleſiæ non eſſe, nec debere *mune.*
ad præſentem temporum cõdicionem & rerum ſtatum trahi; adducemus commune ius, quo probabimus, nulla ratione, nullo prætextu, nullo priuilegio ſecuros eſſe eos, qui cum Henrico ſunt, cum verbis diuinis prohibita illis ſit eius communio. Nam cum notorius & manifeſtus hæreticus ſit, ac proinde ipſo iure & facto excommunicatus, c. ſicut. cap. ad abolendam. cap. excõmunicatus. de hæret. cap. vt officium. eod. tit. in 6. quinimmo & declaratus etiam, vt ex bullis Sixti & Gregorij conſtat; ſequitur vt vitari debeat, etiam nulla alia cauſa vrgente; nec valere priuilegium, quo eius conſortium permitteretur. Hæc enim opinio vera eſt, vt docte probant Panormitanus Abbas, Cardinalis Oſtienſ. Ioannes Andreas, Fely. & alij in cap. nulli. de ſenten. excommun. qui copioſe in hoc argumento ſcribunt, & Coſmas in prag. ſanct. titulo de excommun. non euit. verſ. niſi. & alij, quos allegat & ſequitur Henric. Boich. num. 3. qui auctores aperte affirmant non valere indultum, nõ ſolum quo generaliter permitteretur excommunicatos non eſſe vitandos, ſed nec ſpeciale alicui ſine vrgenti & euidenti cauſa conceſſum: quæ omnia in Henrico ceſſant, vt res ipſa loquitur, & infrà oſtendemus.

Verùm quia nonnulli præceptum iſtud Apoſtolicum nimis arctant, & ad communicationem

nem tantum in diuinis extendunt, vt docuerunt Ioan. Maior in 4. diſt. 18. quæſt. 4. Driedo in lib. de libert. Chriſt. quos citat & probat Cobb. (falſo adducens pro hac opinione D. Thomam) in cap. alma mater. §. 1. num. 1. de ſent. excom. admittemus & nos etiam hanc diſtinctionem: qua tamen non obſtante, conſiderandum eſt, eos qui cum Henrico ſunt, non ſolum cum illo in rebus humanis communicare, ſed armis, pecunia, conſilio, auctoritate eum iuuare. id vero quis Chriſtianus, ac nō plane atheos, humano, naturali, & diuino iure prohibitum eſſe neget? Communem enim Eccleſiæ hoſtem in perniciem fidei tueri, non minus, immo multo magis vetitum eſſe conſtat, quam cum eo in diuinis communicare. Proinde ſequitur, per nullam permiſsionem aut conceſſionem derogari poſſe huic iuri, quod ſupra omnem poteſtatem eſt, per ea quæ notantur a Doctoribus in cap. cū inferior. de maior. & obed. D. Thom. quodlib. 4. art. 13. & 9. art. 15. & 12. quæſt. 86. art. 4. ad 3. Maior in 4. d. 24. q. 12. Angelus & Silueſt. verb. Papa. Card. Turrecr. lib. 2. de Eccleſia cap. 107. Pariſ. conſ. 68. num. 199. not. 4. Cobb. in 4. par. 2. cap. 6. nū. 4.

A quo quidem iure deſcendit, vt nec ipſe ſummus Eccleſiæ Rector cum hæretico in diuinis communicare poſsit, vt ſenſit Panorm. in d. cap. nulli. & in cap. cum deſideres. de ſententia excommun. & eſt communis opinio tradita a Silueſt. verb. excōmunicatio 5. verſ. primum dubium.

dubium. Quinimmo nec in humanis ſine graui peccato: nā quāuis id reſpiciat ius poſitiuum, cui Princeps ſubiectus non eſt,l.Princeps.de legib. c. propoſuit.de conceſſ. præben. nihilominus cum in publicam vtilitatē ſtatutum ſit, & ad Eccleſiæ gloriam & augmentum,quod quærere in primis debet Romanus Pontifex;aperte ſequitur vt ipſe legi a ſe latæ ſubiectus etiā intelligatur, per tex. in l. digna vox. C. de legib. cap. iuſtum.d.9.cap. ad omnes.de conſt. Quocirca in Dei iudicio non erit ſolutus ab hac lege, vt docuit S. Tho.1.2.q.96. art.5. & ibi optime & plene Caiet. Decius,& communis in c.1. de conſtit. copioſe Gomez in reg. de infirm. reſign. q.1.col. 2.

Confirmatur autem hæc eadem ſententia: quia Eccleſiaſtica poteſtas (iuxta Paulum Apoſtolum)ad ædificationem data eſt, non vero ad deſtructionem : idq. aperte teſtatur Gregorius Pontifex lib.12.epiſt.31. cuius partem affert Gratianus 25. q. 2. Si ea(inquit) deſtruerem quæ anteceſſores noſtri ſtatuerunt, non conſtructor,ſed euerſor eſſe iuſte comprobarer. ,, ,, ,,
Quapropter cum grauiſsimum ſcelus ſit hæreticum in perniciem Catholicæ religionis iuuare ac fouere;aperte ſequitur, non poſſe per humanam,immo nec per diuinam potentiam mutari, & ex illicito licitum fieri: id enim fatetur Papa Zoſimus in cap. contra. 25. quæſt. 1. vbi aſſerit Romanum Pontificem nihil decernere poſſe contra Patrum ſtatuta : id namque intel-

ligitur, quatenus ea ſtatuta ius naturale vel diuinum continent, vt notauit ibi gloſ. communiter recepta, & docuit S. Tho. 1.2. q. 100. art. 8.

Vlterius comprobatur eadem ſentẽtia: quia cum excommunicatio Eccleſiaſticæ diſciplinæ neruus ſit (vt Patres Tridentini ſanctiſsime decreuerunt ſeſſ. 25. cap. 3.) apertum eſt non poſſe eius vim in tam graui cauſa infringi & eneruari: hoc enim eſſet Eccleſiæ theſauros diſſipare, & armis eam ſpoliare: his namque ſpiritualibus telis Eccleſiam ſanctiſsimi ſuperiores Pontifices defenderunt. Felix nempe II. Conſtantium Imperatorem excommunicauit, Innocentius I. Arcadium, Anaſtaſius I. Anaſtaſium, Gelaſius I. eumdẽ, Hadrianus I. Deſiderium Longobardum Regem, Gregorius III. Leonem III. Gregorius VII. Henricũ, Alexander III. Federicum Ahenobarbum, atque alij. Excõmunicationis itaque ſeuera animaduerſio paruipẽderetur, & Eccleſia vires amitteret, in peſsimumq. exemplum cederet, atque in maximum totius Eccleſiæ præiudicium, perturbariq. ſiue (vt Doctores loquuntur) diſcolorari vniuerſalis Eccleſiaſticus ordo videretur. Id autem vel ei qui ſumma poteſtate in Eccleſia fungitur, non licere, tradunt Doctores in cap. etſi illa. 1. q. 7. & in cap. memor. 24. quæſt. 1. gloſſ. in c. litteras. ver. diſpenſare. de reſt. ſpol. & in cap. per principalem. 9. quæſt. 3. & in cap. qui ad perpetuam. & in cap. ſunt quidam. 25. quæſt. 1. Card. in cap. perpendimus. colum. 7. de ſent.

de ſent. excom. & in cap. licet. de elect. & conſ. 141. Archid. in cap. ſuper eo. de hæret.

Adhæc, euidens peruerſionis periculum maxime conſiderare oportet. Diuinum enim ius negligendam eſſe eo caſu ſuperioris obedientiam voluit, vt traditur in cap. ſi quando. de reſcrip. & in l. vindicari. C. de pœn. Quinimmo nõ modo hcc obſeruandum eſt, cum ipſe ſuperior iniuſtum quidpiam aut iniquum præcipit, ſed etiam cum iuſtum æquumque, dũmodo huius periculi cauſa ſubſit, præſcribit, cap. cum teneamur. de præb. vbi (iuxta expoſitionem Card.) prædictam tantummodo cauſam ſufficere ait Romanus Pontifex, vt eius reſcriptis non obtemperetur, gloſ. in cap. 2. diſt. 3. & ad eam Abbas in cap. 1. col. 2. de elect. tex. óptimus in cap. niſi cum pridem. §. pro graui. de renunciat. & in cap. quæſitum. & ibi idem Abb. de rer. permut. Huius autem ſententiæ ea ratio eſt, quam ſuperius attigimus, ſuperiorem videlicet non habere poteſtatem aliquid præcipiendi cum ſpirituali detrimento. videndus eſt Bal. in l. reſcripta. C. de precib. Imp. offer. col. 2. Dec. in d. cap. ſi quando. de reſcript. col. 2. Soto in relect. de ſecret. 3. memb. q. 2. concluſ. 1. & 2. Nauar. in cap. inter verba. 11. q. 2. corol. 53.

Nam & amplius conſiderare oportet, licitum eſſe obedientiam reſcriptorum Pontificum differre, quoties illa manifeſtam iniuriam & publicum diſpendium contineant, d. cap. quidam. 25. q. 1. cap. primum. 40. diſt. cap. inquiſitum.

de ſent.

de ſent.excom.& ibi communis Doctorum ſententia, Abb.ſuper Conc.Baſil. nu.14.q.1. nu. 2. ver. *tertius caſus incipit*. Felyn. in d.cap.ſi quando.de reſcript.Card.conſ.150.col.vltima. Caiet. in tract.de auct. Papæ cap.27.verſ.ad ſecundam rationem. Turrecrem. lib.2.de Eccleſ.cap. 106. Card.Alexandr. in ſumma 15.diſt.num. 41.& Card.Iacobat.in tit.de Concil.lib.8.art.3.& faciunt quæ ſcripſit S. Thom. & ibi Caiet. 2. 2.q. 69.art. 4. Denique memorabile illud quod Innocentius III. in cap. ne Dei timorem. in gloſſ. 2.de ſimon. reſcripſit, huc pertinet: poſſe videlicet executionem mādati Pontificij, ab eo qui monaſticen profeſſus eſt, differri, quoties regulæ ab eo per ſacramentum & votum obſeruandæ oppugnet. Hæc enim iuris, Pontificum, & auctorū ſententia pro ratione habet Romanum Pontificem falſa ſuggeſtione & informatione perſuaſum ſimilia reſcripta concedere. textus & ibi communis in cap. 1.de reſcript. in 6. l. nullus .& ibi poſt antiquos Alciat. C.de ſum. Trin.& fid.Cathol.

Tandem ad euitandam Nauarræi communionem a Catholicis Principibus & Epiſcopis, qui cum eo perſeuerant, maxime faciunt quæ Gelaſius in hoc ipſo argumento in epiſtola ad Fauſtū magiſtrū ſcripſit, cuius fragmentum eſt apud Gratianum 24. q. 2. cap. legatur. Verum cum mutila ibi habeatur ſententia, nos ex integro eam repetemus, vt ad viuum rerum præſentium imago deſcribatur. Deceſſores (inquit) mei

mei ſacerdotes, qui præuaricatoribus ſe com- ,,
municaſſe propria voce confeſsi ſunt, a com- ,,
munione Apoſtolica ſubmouerunt, ſi Anaſta- ,,
ſio iſti placet ſe miſcere damnatis, nobis nō po- ,,
teſt imputari, ſi ab eis velit abſcedere, tāto ma- ,,
gis a nobis non poteſt eſſe damnatus, ſed potius ,,
ad gratiam ſinceræ communionis admiſſus le- ,,
gatur, ex quo eſt religio Chriſtiana: vel certe de- ,,
tur exemplū in Eccleſia Dei a quibuslibet Pon- ,,
tificibus, ab ipſis Apoſtolis, ab ipſo denique Sal- ,,
uatore veniam, niſi corrigentibus ſe, fuiſſe con- ,,
ceſſam. Auditum autem ſub iſto cælo nec legi- ,,
tur omnino, nec dicitur, quod eorum voce de- ,,
promitur: Date nobis veniam, dum tamen nos ,,
in errore duremus. Id quoque pariter oſten- ,,
dant, qui nobis canones nituntur opponere, ,,
quibus hoc canonibus, quibus regulis, qua le- ,,
ctione, quove documento, ſiue a maioribus no- ,,
ſtris, ſiue ab ipſis Apoſtolis (quos potiores me- ,,
rito fuiſſe non dubium eſt) ſeu ab ipſo Domino ,,
Saluatore, qui iudicaturus creditur viuos & ,,
mortuos, ſiue factum eſt vmquam, vel facien- ,,
dum eſſe mādatur. Mortuos ſuſcitaſſe legimus, ,,
Chriſtum in errore mortuos abſoluiſſe non le- ,,
gimus: & qui certe hoc faciendi ſolus habuit ,,
poteſtatem, beato Petro principaliter mandat ,,
Apoſtolo: Quæ ligaueris ſuper terram, ligata ,,
erunt & in cælis: & quæ ſolueris ſuper terram, ,,
erunt ſoluta & in cælis. Super terram, inquit: ,,
nam in hac legatione defunctum nuſquam di- ,,
xit abſolui. Quod ergo numquam factum ,,

„ eſt, vel mente concipere formidamus, ſcientes
„ in diuino iudicio non poſſe penitus excuſari.
" Hactenus Gelaſius, qui in epiſtola ad Anaſtaſium (quæ quidem ad hanc vnã Henrici cauſam ſcripta eſſe videtur) quædã habet, quæ a nobis nullo modo omitti poſſunt, aut debent. Ille itaque cum ab Anaſtaſio non modo vrgeretur, vt in Eccleſia hæreticorum communio nempermitteret, ad euitanda bella, quæ, ſi hoc non faceret, imminebant; ſed & ab eodem, quod publicæ pacis hoſtis eſſet, accuſaretur: in hæc ſanctiſsima & doctiſsima verba reſpondit: Ergo
„ (inquit) glorioſe Imperator, nolo ego Eccleſiarum pacem, quam, etiam ſi cum mei ſanguinis
„ impendio prouenire poſſet, amplecterer? Sed
„ precor te, cuiuſmodi debeat eſſe pax ipſa, non
„ vtcumque, ſed veraciter, Chriſtiana mente libremus. Quomodo enim poteſt eſſe pax vera,
„ cui caritas intemerata defuerit? Caritas autem qualiter eſſe debeat, nobis euidenter Apoſtolus prædicat, qui ait: Caritas de corde puro,
„ & conſcientia bona, & fide nõ ficta. Quomodo,
„ quæſo te, de corde erit puro, qui contagio inficiatur externo? quomodo de conſcientia bona, ſi
„ prauis fuerit maliſq. commixta? quemadmodum fide non ficta, ſi maneat ſociata cum perfidis? Quæ cum a nobis ſæpe iam dicta ſint, neceſſe eſt tamen inceſſantem iterari, & tamdiu
„ non tacere, quamdiu nomen pacis obtenditur:
„ vt noſtrum non ſit (vt inuidioſe iactatur) facere
„ pacem, ſed talem velle ducamus, qualis & ſola

pax

pax eſſe, & præter quam pax nulla eſſe mon- ,,
ſtratur. Idem alibi de eadem re agens, verba il-
la Prouerb. 27. allegat: Meliora ſunt vulnera ,,
amici, quam oſcula inimici. Et hæc Gela- ,,
ſius Fauſto & Anaſtaſio olim ſcripſit; illa ,,
vero Dominus ad noſtram quidem inſtitutio-
nem, & ad hunc in Gallia rerum & temporum
ſtatum ſeruaſſe videtur, vt aperte conſtet nullo
pacis aut quietis prætextu Henrici communio-
nem eſſe permittendam. Cum Gelaſio enim
mirum in modum conueniunt Gregorij Na-
zianzeni verba in apolog. 1. Melius (inquit) ,,
eſt laudabile bellum pace a Deo diſiungente: ,,
ob eamq. cauſam lenem & manſuetum homi- ,,
nem Spiritus ad pugnam armat, vt qui bellum ,,
gerere queat. Nam & quod fingi ſolet, nempe ,,
propter iſtam Catholicorum Principũ & Epi-
ſcoporum conniuentiam contineri in officio
Galliam, quæ aliter ab obedientia Romanæ Ec-
cleſiæ deficeret; idem Gelaſius in epiſtola ad
Fauſtum ſatis diluit, cum ait: Si autem quod ,,
nunc prætendunt (loquens de Græcis) a Ro- ,,
mana Eccleſia ſe ſunt diuiſuri, id iam dudum ,,
feciſſe monſtrantur. ,,

Et vero (vt multa omittamus) grauiter qui- *Hiſto-*
dem diuinam bonitatem & prouidentiam of- *ria.*
fendunt, qui humano conſilio cauſam fidei trã-
ctandam eſſe, ita vt id ſolum præ oculis habea-
tur, exiſtimant. Scit enim Dominus prudentiam
prudentũ perdere, puſillis vero & humilibus co-
pioſe munera ſua largiri, illoſq. præter omnem

ſpem à malis imminentibus eripere. Et quamuis copioſus hic ſeſe aperiebat campus; vno tamen atque altero exemplo, contenti præſentiſsimam opem Dei vere in eum ſperantibus, numquam defuiſſe docebimus, vt nemo temerarie credat diuina conſilia & vias Domini eſſe, ſicut viæ & conſilia hominum.

Narrant igitur Socrates lib. 1. cap. 25. Theodorit. lib. 1. cap. 14. Sozom. lib. 2. cap. 28. Arium ſimulaſſe ſe orthodoxe de fide ſentire, ac proinde opera Euſebij Nicomedienſis & Conſtantini egiſſe, vt ad communionẽ & ecclesiam ab Alexandro Conſtantinopolitano reciperetur: qui cũ id cõſtanter negaſſet, tandẽ eo inuito præſtitutũ fuit tempus, ad quod Arius eccleſiã intraſſet. Tunc Alexander pridie ante eã ipſam diem ad baſim altaris procidens totam noctẽ pronus humi iacuit, Deum humiliter orans, ne impius hæreticus eccleſiam communione ſua pollueret. Igitur cum aduenientе luce Arius ad eccleſiam procederet, de repente inſtante neceſsitate aluum laxaturus diſceſsit; & cum longo tempore expectaretur, nec exiret, tandem inuentus eſt viſcera vna cum excrementis effudiſſe: digna profecto pœna impio hæretico, digna turpis mors peſtifero homine, dignum fœtidiſsimis viſceribus ſepulcrum. Sic itaque aperte monſtrauit Deus non eſſe de ſua clementia deſperandum, nec eſſe hæreticorum communionem propter imminentia quantumuis grauiſsima pericula admittendam.

Simile

Simile eſt quod Iſidorus Hiſpalenſis & Honorius Auguſtodunenſis de Gregorio Eliberitano & Oſio Cordubenſi litteris mandarunt. Cum enim Oſius in Ariminenſi Concilio Arianis ſubſcripſiſſet, & iã peruerſus in Hiſpaniam rediret, Gregorius Eliberitanus ſanctiſsimus & doctiſsimus ea tempeſtate vir ab illius cõmunione ſe ſeparauit. Quod cum Oſius ægre ferret, tandem iuſſu Clementini, qui Imperatorio nomine Hiſpaniam regebat, Cordubam accerſitus, iubetur vt cum eo communicet. Ille vero cum reſiſteret, & Oſius eum Epiſcopatu & ſacerdotio priuare ſtatuiſſet, vt ſic ſæcularis iudex in eum animaduertere ſecure poſset, ſederetq; iam pro tribunali ſententiam laturus: tunc Gregorius ad Deum ſe conuertit, & ab eo petijt, ne ea iniuria ſuo nomini & Epiſcopali dignitati irrogaretur. Statim autem concidit Oſius, & os vertit, diſtorquens pariter & ceruicem, ac in terram eliditur, & illico expirauit. Non igitur obliuiſcitur Deus ſuorum, cum ipſi hæreticorum communionem vitant, & ab ea ſe ſeparant.

Quare cum diuina Scriptura, ſacra Concilia, Pontificum Romanorum decreta, Patrum ſcripta, Hiſtoria Eccleſiaſtica, Ius commune, ritus & obſeruatio & ſeries doctrinæ in Eccleſia Catholica non patiantur vt Henricus (etiam ad Eccleſiam rediens) Galliam moderari poſsit; obſtent præterea hæc ipſa omnia, quo minus cum eo Orthodoxorum quiſquam cõmunicet: *Concluſio.*

merito ſperare poſſumus, Catholicos Principes & præcipue Eccleſiarũ paſtores auitæ religioni, propriæ ſaluti, Regni incolumitati, ouium denique ſibi creditarum vtilitati conſulturos.

Memores in primis antiquiſsimorum Eccleſiæ canonum, qui in negligentes deſidesq. Epiſcopos, & officium ſuum deſerentes, ſeuere animaduertunt. Si Epiſcopus vel presbyter (ſtatuerunt Apoſtoli) negligat clerum vel populum ſuum, nec eos doceat religionem; excommunicetur. ſi perſeuerauerit, deponatur. Et Leo Magnus epiſt. 3. & 84. Inferiorum (inquit) ordinum culpæ ad nullos magis referendæ ſunt, quam ad negligentes rectores, qui multam ſæpe nutriunt peſtilentiam, dum neceſſariam diſſimulant adhiberę medicinã. Quæ verba referuntur can. 9. Trosleani Cõcilij, & in capitular. lib. 7. c. 57. & apud Grat. diſt. 86. c. 1. Sed & Gregorius I. lib 11. epiſt. 29. & lib. 11. ep. 33. grauiter increpat Paſcaſium, & quoſdam alios Campaniæ Epiſcopos, quod neglig̃eter in Epiſcopali munere exercendo ſe gererent. Meleuitani autem Concilij canon 24. qui repetitur in Concilio Africano ſub Bonifacio can. 88. & eſt in Gratiano cap. placuit. 16. q. 3. ita de iſtis decernit: Placuit, vt quicumque negligunt loca ad ſuam cathedram pertinentia in Catholicam vnitatem lucrari, conueniantur a diligentibus vicinis Epiſcopis, vt id agere non moretur. Quod ſi intra ſex menſes a die conuentionis, non hoc fecerint; qui potuerit ea lucra-

ri, ad ipſum pertineant. Denique Pariſina Synodus ſub Ludouico & Lothario coacta lib. 1. cap. 21. & Aquiſgr. ſub Ludouico par. 1. c. 11. quæ de Epiſcopis quibuſdam negligentibus agunt, cõſulendæ ſunt; vt a patrijs decretis eiuſdem prouinciæ Epiſcopi moneãtur, quam diligentiam adhibere eos oporteat in procuranda hæreticorum extirpatione, nedum in non fouendis nutriendisq. eorum prauis conſilijs.

Aliter enim ſi fiat, iure optimo timere poſſunt, ne Eccleſijs ſuis eueniat quod martyr Cyprianus in epiſtola ad Stephanum Papam docens lapſos non eſſe ad priſtinum ordinem, in quo fuerant, recipiendos, ſcripſit. Illis armis ,, (inquit) poſtea aduerſus nos vtẽtur. Et ſanctiſ- ,, ſimus ille Naziãzenus Epiſcopus, quis modus habendus ſit cum hæreticis, exemplo ſuo Eccleſiarum paſtores docuit. Epiſtola enim 70. ad ,, Olympium: Canicies (inquit) nonnihil eru- ,, ditur: nec ſenectus (vt video) talis omnino eſt, ,, quæ prudentiæ opinionem fidemq. mereatur. ,, Ego cum omnium maxime Apollinariſtarum ,, impietatem perſpectã haberem, nec ferendam ,, eorum amentiam cernerem, exiſtimabam fo- ,, re, vt lenitate mea mitiores efficerentur: verum ,, per imprudentiam etiam ſceleratiores illos (vt ,, apparet) reddidi, & intempeſtiua hac philoſo- ,, phia Eccleſiam detrimento affeci. Neque enim ,, peruerſi homines lenitate atque humanitate ,, flectuntur. Tandẽ (vt diſputationẽ noſtram abſoluamus) cõſiderare oportebit, immerito qui-

dem & contra omne fas & æquum Henricum nunc ad Eccleſiã, Epiſcoporum videlicet opem & fauorem confugere, & velle ſe eorum auctoritate defendere, cum ius noſtrum ſacrilegos & ſacrorum violatores aſyli priuilegio gaudere non patiatur, cap. fin. de immun. eccleſ. cap. conqueſti. de ſent. excom. Henricus autem quam fuerit de eccleſijs, viris ſacris, Epiſcopisq. benemeritus, omnes ſcimus & dolemus.

Exurgat Deus, & diſſipentur inimici eius. Amen.

SMI D. N. SIXTI PAPÆ QVINTI,

Declaratio contra Henricum Borbonium aſſertum Regem Nauarræ, & Henricũ item Borbonium, prætenſum Principem Condenſem Hæreticos, eorumq. poſteros & ſucceſſores. Ac liberatio Subditorũ, ab omni fidelitatis, & obſequij debito.

SIXTVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

AB Immenſa æterni Regis potentia, Beato Petro, eiuſq; ſucceſſoribus, tradita auctoritas, omnes terrenorum Regum & Principum ſupereminet poteſtates, ſtabilique in Petra conſiſtens, nec vllis aduerſantibus, vel etiam ſecundis flatibus, à recto deflexa, inconcuſſa profert in omnes iudicia; Et ne diuinæ, maximè leges violentur, ſumma ope prouidet, & ſi quos ordinationi Dei reſiſtentes inuenit, ſeueriore hos vindicta vlciſcitur, & quãuis potétiores de ſolio deijciens, veluti ſu-

perbientis luciferi miniſtros, ad infima verè, deturbatos proſternit. Quare pro incũbendi nobis Eccleſiarum omnium populorum ac gentium ſolicitudine, vt animarum ſaluti in primis proſpiciatur, & non ſolum famulatus noſtri, ſed etiã omnia futura tempora impijs, ac deteſtandis mõſtris purgata, cunctis Chriſtiani Orbis partibus, pacẽ afferant & quietem; & præſertim ampliſſimo Galliç Regno, in quo Chriſtiana Religio omni tempore, ita viguit; tantaq; Regnum illius pietatis, fides, ac deuotio, tot in Romanam Eccleſiam merita extiterunt, vt ij iure optimo glorioſiſsimum Chriſtianiſsimi cognomen ab ea ſint cõſecuti; ac etiam ne nos, neglecta officij noſtri vera vnquam apud Deum argui poſsimus, Arma militiæ noſtræ, quæ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo in deſtructionem munitionũ, nunc contra duos potiſsimum iræ filios, Henricũ Borbonium quondam Nauarræ Regem, & Henricum item Borbonium olim Principẽ Condenſem, exercere compellimur. Illç enim quondam Rex, Caluini errores atq; hæreſes etiam ab ineũte adoleſcentia ſecutus eſt, pertinaxq; earum patrocinium, tam diu exercuit, quod claræ mem. Caroli Noni

ni Francorũ Regis; & Chariſsimæ in Chriſto filiæ Catherinæ Reginę, eius matris pię tiſsimæ; atq; etiã Dilecti filij noſtri Caroli tit. S. Chriſogoni presbyteri Card. Borbonij patrui ſui & Ludouici Mompenſeri Ducis; pijs frequentibuſq; hortationibus, apertiſq; eximiæ virtutis, ac doctrinæ Theologorum demonſtrationibus ad fidem Catholicam & Apoſtolicam Romanam (vt exiſtimabatur) conuerſus, hæreticas omnes contra fidem Catholicam, opiniones, Pariſij publicè in Eccleſia damnauit, anathematizauit, & abiurauit, fidemq; ipſam Catholicam expreſsè profeſſus eſt: datiſque ſubinde ſuis ad fel. recor. Gregorium Papam XIII. prędeceſſorẽ noſtrum litteris, quibus eundem prædeceſſorem ſupremum Catholicæ Eccleſiæ caput, iam agnoſcens, ipſum ſupplex deprecabatur, vt pœnitentiæ, conuerſionis, & obedientiæ ſuæ confeſsionem, acceptam habere, & anteactorum veniam, remiſsioniſq. gratiam, concedere dignaretur, firmiter promittens ſe fidem ipſam Catholicam perpetuò integrè, ac inuiolatè ſeruaturum: Quibus litteris, vtpotè Regijs, idẽ prædeceſſor credens, & paternæ charitatis viſceribus commotus, ac etiam grauiſsimo

Regis Reginæ matris Cardinalis, & Ducis prædictorum, de huiuſmodi conuerſione te ſtimonio adductus, illum ipſum, præteritos errores, confitentem, veniamq. humiliter petentem, à crimine hæreſis, & à cenſuris Eccleſiaſticis propterea ĩcurſis, abſoluit, & in gremium Sanctæ Matris Eccleſiæ, cõmu nionemq. fidelium admiſit, omni inhabili-tate, ab eo ſublata. Quinetiam, vt arctio-ri & firmiori vinculo ligaretur, cum eo, & Margarita dicti Caroli Regis ſorore, quæ ex illa Chriſtianiſsima ſtirpe nata, atq. alita facile maritum in officio, & Religionis Ca-tholicæ obſeruantia, continere poſſe ſpera-batur, diſpenſauit; vt non obſtantibus im-pedimentis tertij, & aliorum forſan inter eos graduum conſanguinitatis, & cognatio nis ſpiritualis, matrimonium inter ſe con-trahere poſſent, prout in facie Eccleſiæ cõ-traxerunt, excurſiſq. deinde aliquot men-ſibus, Ille, Ioannem Duratij Dominum, O-ratorem ſuum, qui nomine ſuo de pœnitẽ-tia, conuerſione, fide, & conſtantia ſua in Sedis Apoſtolicæ conſpectu ſponderet, ad dictum prædeceſſorem delegauit, habitoq. pro eo publico, ſolemniq. in aula Regia, de more Conſiſtorio, in conſeſſu S.R.E. Car-

dina-

dinalium, Prælatorumq., & aliorum fre-
quentiſsimo concurſu, profeſsis omnibus
ſupradictis, idem Henricus, tamquam Rex
recens ad fidem conuerſus, & vt Catholi-
cus admiſſus eſt, tota Vrbe exultãte, & in-
gentes Deo de conquiſita & inuenta oue,
gratias agente. Sed ille, vt erat vario & in-
conſtanti animo, haud multo poſt à Catho
lica fide, & debita erga Sedem Apoſtolicã
obedientia, cæteriſq; à ſe expreſsè & cum
iuramento profeſſis, deficiẽs, atq; in eo, quo
prius erat cœno reuolutus, à Rege Chri-
ſtianiſsimo clam ſe ſubducens, collectoq; in
loco ab ipſius Regis aula ſatis remoto, quã
potuit copioſo hæreticorum ſceleratorum,
aliorumq; id genus impiorum hominũ nu-
mero, ibi, ea omnia, quæ de Caluiniſmi
deteſtatione, hæreſum omnium abiuratio-
ne, ac Romanæ Fidei Catholicæ & Apo-
ſtolicæ profeſsione antea fecerat, palam re-
uocauit, teſtificans ſe Caluiniſmum ipſum
profiteri, prout profeſſus eſt; eiq; hæreſi per
tinaci & obdurato animo ſemper adhæſit,
& in ea hucuſque viuens, ſæpius hæreticos,
perduelles, ac ſeditioſos, (quorum caput
Dux, & propugnator in Gallia, & etiã exte-
rorum, Hæreticorum acerrimus fautor ſem

per fuit) ad arma, contra prædictum Carolum, ac etiam Chariſsimum in Chriſto filium noſtrum Henricum Francorum Regem Chriſtianiſsimum, tametſi eum, vt Regem, ac Dominũ ſuum colere, vt ſororium amare & ſequi debebat, omni ſcilicet officij ac pietatis immemor, aduerſus ipſum, & reliquos Catholicos omnes cõcitauit in feſtiſsimos exercitus, accitis etiam externarum nationum hæreticis, contraxit, à quibus omnia paſsim loca cruentis piorũ hominum cædibus fœdata, ſacra Dei Templa temerata, & direpta, Sacerdotes, & viri Religioſi cruciatibus trucidati ſunt, Oppida præterea, & munitiones Catholicorum, partim inſidijs, partim vi & armis occupauit, & in eis Catholicæ Eccleſiæ Ritus, prohibuit, ac ſubſtulit, Miniſtros, ac Concionatores hæreticos conſtituit, ciues, & incolas ad eãdem impietatem capeſſendam, minis, verberibuſq; coegit. Sed ne hæc quidem ſatis ſibi eſſe exſtimans, inter alios, intimum quendam ſuum nefarijs artibus ſuis inſtructum, extra Galliæ fines, ad diuerſa loca miſit, per quem, cum primarijs hæreticis, impia conſilia ſua communicauit, eorumque vires & arma contra Religionem Catholi-

cam,& Romani Pontificis poteſtatem prouocauit, Conciliabula quoque hæreticorũ, in diuerſis Prouincijs habenda curauit, quorum nonnullis (dum iniquiſsima illa fœdera, contra Fidem Catholicam, ac præſertim contra Eccleſias, Clerum, & vniuerſos Catholicos Regni Franciæ tractabantur) ille non ſolum interfuit, ſed etiam præfuit.

Henricus vero Borbonius Princeps Cōdenſis, vtroque parente hæretico genitus, cum illi exitialia Caluini dogmata, eorumque adminiſtros pertinaciter in omni vita fouiſſent, eorundem patris ac matris ſecutus hæreſes, conſimilia facinora, etiam adoleſcēs perpetrauit. Deinde eadem illa, qua alter Henricus, opera, viam veritatis, pœnitentia, & humilitate cordis, quantum conijci potuit arripiens, deteſtatiſq; pariter, & abiuratis publicè omnibus hæreticorum erroribus & deliramentis, fidem Catholicã (vt præfertur) profeſſus eſt. Quibus ad eundem Pont. perlatis, ac etiam pro eo ſimilibus precibus porrectis, ipſe prædeceſſor illum, ac etiam quondam Mariam Cliuenſem prętenſam coniugem ſuam, eodem tũc hæreſis crimine infectam, ſimili modo pœ-

nitentem, deteſtantem, ac profitentem, ab hæreſi, & cēſuris huiuſmodi abſoluit, eoſq; in gremium Catholicæ Eccleſiæ, fidelium-que conſortium, recepit, quinetiam ex paternæ charitatis abundantia, cum eis, vt nō obſtante impedimento ſecundi gradus, cōſanguinitatis, quo inuicem tenebantur matrimonium inter ſe contrahere poſſent diſpenſauit. Sed ille paulopoſt ad priſtinam impietatem rediens, deterrimamq; illam viam, quæ ſignata & impreſſa erat veſtigijs quondam Ludouici Condenſis patris ſui impijſsimi Catholicæ Eccleſiæ perſecutoris, ingreſſus, eiſdemq; veſtigijs inſiſtens, ſe quoque hæreticorum, ac conſceleratorum hominum dicti Regni Galliæ, Ducem, ac de fenſorem, bellorumq; ciuilium ac ſeditionum, auctorem præſtitit, militum hæreticorum exterorum copias in Galliam tranſduxit, Vrbes & oppida expugnare tentauit, templa euertit ſacra, violauit, & populatus eſt, Sacerdotes indignis modis necauit; miniſtroſq; impietatum ſubſtituens, peruersā illorum doctrinam publicari & cuſtodiri iuſſit, & deniq; omne feritatis & ſæuitiæ genus, tam in Dei miniſtros, quam in cæteros Catholicæ fidei cultores exercuit. Quæ

omnia

omnia cum manifeſta, publica, & notoria ſint; cumq; nobis plenè, & legitimè conſtet, præſertim ex proceſſu, tempore eiuſdem fel. rec. Gregorij Papæ, prædeceſſoris noſtri, confecto, & alijs quàm plurimis documentis, & grauiſſimis teſtimonijs, Henricũ quondam Regem, & Henricum Condenſem prædictos, notorij, & inexcuſabilis criminis hæreſis, & in hæreſim relapſos, atque etiam hæreticorum fautoriæ reos exiſtere; Nos gladiũ vindictæ contra eos, pro officij noſtri debito exerere coacti, vehementer indolemus, quod illum in hãc prolem deteſtabilem, ac degenerem inclytæ Borboniorum familiæ, in qua ſpectatæ Religionis candor & virtutis decus, ac in Sedem Apoſtolicam obſeruãtia omni tempore emicuit, pro his ſceleribus conuertere debeamus. Itaque in præcelſo hoc ſolio, & in plenitudine poteſtatis, quam ipſe Rex Regum & Dominus dominantium, licet nobis indignis, tribuit, conſtituti, auctoritate Dei Omnipotentis, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, & noſtra, ac de Venerabilium fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, conſilio, pronunciamus, & declaramus Henricum quõdam

dam Regem, & Henricum Condenſem ſupradictos fuiſſe & eſſe hæreticos, in hæreſes relapſos & impœnitentes, hæreticorũ quoque duces, fautores, & defenſores, maniſeſtos, publicos, & notorios; ſicq; læſæ Maieſtatis diuinæ reos, & orthodoxæ fidei Chriſtianæ hoſtes; adeò vt nulla poſſint, ſe tergiuerſatione aut excuſatione, defendere; ac proinde eos damnabiliter incurriſſe in ſententias, cenſuras, & pœnas ſacris canonibus & Cõſtitutionibus Apoſtolicis, legibuſq; generalibus & particularibus contentas, ac, hæreticis relapſis, & impœnitentibus, debitas, & ſpecialiter eoſdem fuiſſe & eſſe ipſo iure priuatos, Henricum quondam Regem, videlicet prætenſo Nauarræ Regno, illiuſq; parte, quam adhuc obtinuit, necnon Bearni. Alterum verò Henricũ, Cõdenſi, & vtrumq; eorumq; poſteros omnibus, & quibuſcunq; alijs Principatibus, Ducatibus, Dominijs, Ciuitatibus, & locis; feudiſq; & bonis etiam emphyteoticis & ſucceſſionibus, necnon dignitatibus, honoribus, muneribus, & officijs, etiam Regijs, ac iuriſdictionibus & iuribus, quæ de facto detinent, & ad quæ ius quomodolibet habuerunt, ſeu prætendunt, cõſdemq; pro-

pterea

ptcrea ſe illis reddidiſſe indignos, ac fuiſſe, & eſſe inhabiles & incapaces ad illa retinẽda, & alia huiuſmodi in poſterum obtinenda. Ac pariter eos ipſo iure priuatos & incapaces, ac inhabiles ad ſuccedendum in quibuſcũq; Ducatibus, Principatibus, Dominijs, & Regnis, ac ſpecialiter in Regno Frãciæ, in quo tot atrocia, & nefaria crimina patrarunt, ac Regno ipſi annexis dominijs, iuriſdictionibus, & locis, cæteriſq; omnibus bonis & rebus prædictis, & ad illa aliàs quomodocumq; acquirendum, prout etiam ex abundãti, & in quantum opus eſt, nos illos, illorumq; poſteros priuamus in perpetuũ, videlicet Henricum quondam Regem Regno Nauarræ, & illius parte, ac Bearni, & alterum Henricum Condenſi, ac vtrumque, & eorum poſteros alijs Principatibus, Ducatibus, Dominijs, Feudis, ac cæteris omnibus bonis & rebus, necnon iure ſuccedẽdi & acquirendi, alijsque prædictis vniuerſis & ſingulis. Ac etiam in perpetuum inhabilitamus eoſdem, eorumq; poſteros ad illa, & ad ſucceſſionem in quibuſuis Principatibus, Ducatibus, Dominijs, Feudis, & Regnis, & ſignanter in Franciæ Regno, & illi annexi omnibus ſupradictis, ſupplentes

omnes

omnes iuris, & facti defectus, ſi qui forſan interuenerint in eiſdem. Quinetiam Proceres, Feudatarios, Vaſſallos, Subditos, & populos Regnorum, Ducatuum, Principatuū, & aliorum Dominiorum prædictorum, etiā alium Superiorem non recognoſcentes, ac cæteros omnes, qui illis quomodocumq; iurauerunt, à iuramento huiuſmodi, ac omni prorſus Dominij, fidelitatis, & obſequij debito, perpetuo abſolutos eſſe, prout nos illos omnes tam vniuersè, quàm ſingulatim, auctoritate præſentium abſoluimus & liberamus. Præcipimuſq;, & interdicimus eis vniuerſis & ſingulis, ne illis, eorumue monitis, legibus, & mandatis audeant obedire: qui ſecus fecerint, eos excommunicationis ſententia innodamus eo ipſo. Cæterum eundem chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum Francorum Regem Chriſtianiſſimum, per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti hortamur, rogamus, ac etiam monemus, vt memor præſtantiſſimæ fidei & Religionis Regum maiorum ſuorū, quā quaſi hæreditatem longè ipſo Regno potiorē ab eis accepit, memor etiam illius iuramenti, quod in eius coronatione de exterminandis hæreticis ſolemniter præſtitit, aucto-

ritate,

ritate,poteſtate,virtute, atque animi magnitudine verè regia ad executionem, tã iuſtæ huius ſententiæ noſtræ incumbat, vt ſcilicet in hoc quoque gratum ſe Omnipotenti Deo exhibeat,& matri ſuæ Eccleſię obſequium debitum perſoluat. Proptęrea omnibus Venerabilibus fratribus noſtris Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, per Regnum Franciæ & Nauarræ, Bearni,& alia prænominata loca,conſtitutis, in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, vt cum primum harum litterarum exempla ad eorum manus peruenerint,illa publicari faciant, & quãtum in ipſis erit, ad effectum perduci curent. Volumus autem, quod eędem præſẽtes noſtrę litterę ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & in acię Campi Floræ, vt moris eſt, affigantur, & publicentur, quodq; earum exẽplis.etiam impreſſis,ac Notarij publici manu, & Pręlati Eccleſiaſtici, eiuſue Curiæ ſigillo obſignatis,eadem prorſus fides in iudicio,& extra illud vbiq. gentium habeatur, quæ haberetur ipſis præſentibus, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrę pronunciationis,

nis, declarationis, priuationis, inhabilita-
tionis, ſuppletionis, abſolutionis, liberatio-
nis, præcepti, interdicti, innodationis, hor-
tationis, rogationis, monitionis, manda-
ti, & voluntatis infringere, vel ei auſu teme
rario contraire. Si quis autem hoc atten-
tare præſumpſerit indignationem Omnipo
tentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli A-
poſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Da
tum Romæ, Apud Sanctum Marcum, An-
no Incarnationis Dominicæ, Milleſimo
quingenteſimo octuageſimo quinto. v. Id.
Septēbris. Pōtificatus Noſtri Anno Primo.

✠ Ego Sixtus Catholicæ Eccleſiæ Epiſc.

✠

✠

✠ Ego Io Ant. Epiſc. Tuſc. Card. S. Geor.

✠

✠

✠

✠ Ego M. S. Card. ab Altaemps.

✠ Ego Inn. Aual. Card. de Arag.

✠

✠

✠ Ego P. Card. Sanctacrucius.

✠ Ego Guliel. Card. Sirletus.

✠ F. Michael Bon. Card. Alex.

✠ Ego Lud. Card. Madrutius.

✠ Ego N. Card. Senonen.

✠ Iul. Ant. Sanctorius Card. S. Seuerinæ.

✠ P. Card. Cæſius.

✠

✠ Ego Hier. Card. Ruſt.

✠ Ego Io. Hier. Card. Albanus.

✠

✠ P. Card. Deza.

✠ Ego Ant. Card. Carafa.

✠ Io. Ant. Card. SS. Quatuor.

✠ Io. Bap. Card. S. Marcelli.

✠ Aug. Card. de Verona.

✠ Ego Vinc. Card. Montis Regalis.

✠ Ego M. Card. S. Stephani.

✠ Sci-

✠ Scipio Card. Lancelottus.
✠
✠
✠

✠
✠ Ego Fer. Card. de Medicis.
✠ Phil. Vaſt. Card. Cam.
✠
✠ Ego Vincen. Card. Gonzaga.
✠ Ego Fr. Card. Sofortia S. Nic.
✠
✠ Alex. Card. de Montealto.

Anno à Natiuitate Domini Noſtri Ieſu Chriſti, Milleſimo quingenteſimo octuageſimo quinto, Indictione xiij. Die vero vigeſima prima Mẽſis Septembris, Pontificatus Sanctiſsimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Sixti diuina prouidentia PP. V. Anno primo, Retroſcriptæ litteræ affixæ & publicatę fuerunt in Baſilica Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in acie Campi Floræ, per nos Hieronymum Lucium, & Nicolaum Talliettũ, Sanctiſsimi Domini Noſtri Papæ Curſ.

Io. Andreas Panizza Mag. Curſ.

LITTE-

LITERAE MONITORIALES

S D N D GREGORII

DIVINA PROVIDENTIA

PAPAE XIIII.

Etiam ſub cenſuris & pœnis, ad Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, Priores, cæterosq; Eccleſiarum ſecularium & regularium Prælatos, Capitula, Collegia & Conuentus ac perſonas Eccleſiaſticas quaſcũque per Regnum Franciæ conſtitutas,

V T

Ab Henrico Borbonio quondam Nauarræ Rege, ac ab eius ſequacibus, fautoribus & defenſoribus, illiq. adhęrẽtibus Principibus & Proceribus, ac alijs qui apud eum ſunt omninò recedãt, atq; illum & illos prorſus deſerant & derelinquant.

GREGORIVS Epiſcopus Seruus Seruorum Dei,

Vniuerſis & ſingulis venerabilibus fratribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac Dilectis filijs Abbatibus, Prioribus, cæteriſq. Eccleſiarum ſecularium, & regularium Prælatis, Capitulis, Collegijs & Conuentibus, ac perſonis Eccleſiaſticis, quibuſcũque, per Regnum Franciæ conſtitutis, Salutem & Apoſtolicam benedictionem.

BEATISSIMI Apoſtolorũ Principis Petri Cathedræ, ſuper quam Dominus ac Redemptor Noſter Ieſus Chriſtus ſuã ædificauit Eccleſiã; eodem Petro, ac illius ſucceſſoribus, totius gregis ſui Paſtoribus cõſtitutis, diſpoſitione diuina, licet tanto loco & munere indigni, præſidentes, pro iniuncta nobis Eccleſiarum omnium ſolicitudine, cunctis gentibus, ac populis, quam debemus Paſtoralẽ vigilantiam & curam, ipſo iuuante, Domi-

no præſtare cupimus & conamur. Proinde cum inter grauiſſima, quibus, vndique præmimur Chriſtianę Reipublicę mala, nihil æque animum noſtrum perculſerit, anxiūq. & ſolicitum reddiderit, quàm Regni iſtius Franciæ præſtantiſſimi Eccleſiæ membri, nobiſq. & Sanctæ Sedi Apoſtolicæ ob multa & pręclara eius merita, chariſſimi & coniunctiſſimi, tam diuturna omnium rerū perturbatio, ingenſq. & inueterata calamitas, quæ, nō ſolum Vrbes, Oppida, Agroſ Terrenaq. omnia, ſed ipſa etiam ſpiritualia & cæleſtia bona, nempe verum Dei cultū, animarumq. ſalutem, aggreſſa eſt, immenſamq; ſtragem, inſtigante humani generis hoſte, edere parat, niſi, maturè & fortiter ab omnibus Regni Ordinibus cōcordi animo, & ab ijs præſertim, qui Dominici gregis, curæ & cuſtodiæ præſunt, reſiſtatur. Quare ſicut nos afflictioni veſtræ, ac totius Regni, paterna miſeratione compatimur, nullūq. erga vos veræ pietatis officium prætermiſſuri ſumus, ita vos probationis veſtræ tempus debetis agnoſcere, & cōtra impetus oppugnantium, munitionibus cęleſtibus freti, incommutabilis animi conſtantiam præparare, memores, quo maior ingruit aduerſi-

tas & tribulatio, eò feruentius inſiſtendum eſſe orationibus, ieiunijs, prædicationibus, hortationibus, admonitionibus alijsque pijs, & Deo gratis operibus, quibus ſcilicet, & propitius reddatur Deus, & ij permoti, qui veritati Catholicæ, & publicæ paci obſiſtunt, tandem aliquando quieſcant, & ab inſtituti prauitate, diuina opitulante gratia deducantur, impiasq. vias ſuas derelinquant. Quam autem vim habeant ad placandam Dei iram, pura & immaculata Sacerdotum vita, aſſiduæque, ac deuotæ ad Deum fuſæ preces, multis in locis ſacra teſtantur eloquia. Hæc ſanè prima ſunt & validiora fidelium Dei ſeruorũ arma, quibus tamen poſtea cum opus ſit, iungẽda ſunt alia, auctoritatis & diuinitus traditæ poteſtatis. Sed dolendum eſt, & quidẽ grauiter dolendum, nonnullos veſtri ordinis adeo ſui ipſorum officij oblitos, vt eiſdẽ Eccleſiæ Catholicæ aduerſarijs, pacisq. turbatoribus, ne verbis quidem reſiſtere auſi ſint, tãquã canes muti, nõ valẽtes latrare: quinimo, vt fama eſt, turpiter, & magno cũ bonorum omnium dolore, & Eccleſiaſtici ordinis dedecore, eis ſe comites & adiutores præbuerint, quaſi de Henrico Borbonio

quon-

quodã Nauarræ Rege, quæ cunctis notiſſima ſunt & manifeſta, ipſi ignorare poſſent vel deberent. Quiquidẽ Henricus a primis annis, matris opera, hæreſibus infectus, in eis diu perſeuerauit; & cum iam adulta eſſet ætate, malumq. à bono, hæreticorũ mẽdacia à fidei Catholicæ veritate ſecerneret, Pariſijs publicè in Eccleſia vbi Rex, ac Regni Principes & Proceres frequentes aderant, poſt nonnullas diſputationes inter Catholicos Sacræ Theologiæ Doctores, & hæreticos miniſtros ipſo inſtante atque præſente habitas, fidem Catholicam amplexus, atque profeſſus fuit, hæreſibus, quibus antea imbutus fuerat, deteſtatis & abiuratis, ac verum ſe & ſincerum Catholicæ fidei cultorem deinceps omni tempore futurum, pollicitus eſt, & poſtmodũ litteras ad Sãctæ memoriæ Gregorium Papam Decimumtertium prædeceſſorem noſtrum ſcripſit, quibus, eum ſupremũ Eccleſiæ Catholicæ caput agnoſcens, ſupplex deprecabatur, vt conuerſionis & obedientiæ ſuæ confeſſionem acceptam habere, præteritorumq. criminum veniam, ei concedere dignaretur, quod & obtinuit; firmiter etiam promittẽs ſe fidem Catholicam perpetuò

integrè,& inuiolatè ſeruaturum: & deinde Oratore Romã miſſo, qui ſuo nomine, obedictiam eidem Gregorio prædeceſſori pręſtaret, atq; dę pœnitentia, conuerſione, fide & conſtantia ſua in Sedis Apoſtolicæ conſpectu, ſponderet, prout in publico Conſiſtorio aſſiſtentibus eidem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, necnõ præſentibus plurimis Prælatis, & Romanæ Curiæ Officialibus; alijsq́. innumeris perſonis per eundem Oratorem præſtitit, atque ſpopondit. Quinetiam publico propoſito edicto in ſuę ditionis Prouincijs, ac Terris fidem Catholicam reſtitui, eamq́. ſolam ab omnibus ſuis ſubditis ſeruari mãdauit, falſamq́. Religionem, ſeu hæreſes in eis prædicari, vel teneri prohibuit, atque ita per aliquod tempus, vt Catholicus haberetur, exteriore cultu præ ſe tulit. Et nihilominus, cùm idem poſtea violato iureiurando, & fracto promiſſionis, quo ſe obſtrinxerat, vinculo, repentè Catholicæ Religionis hoſtem acerrimũ, hæreticorumq́. caput, ac Principem ſe declaraſſet, atque in Ciuitates, & Oppida recens ab eo capta, hęreticos prędicantes introduci iuſſiſſet, atque omni conatu ad ipſas hæreſes confirmandas, & propaganda.
incu-

incubuiſſet, atq; ita ſe vt fidei deſertorem, promiſſionis fractorem, & iuriſiurandi violatorem, Regno Franciæ indignum, incapacem reddidiſſet, iure ac merito, felicis recordationis Sixtus Papa V. etiam prædeceſſor noſter eũdem Henricum quondam Nauarræ Regem vti hæreticum, in hæreſes relapſum, & impœnitentem adeo manifeſtum, publicum, & notorium, vt nulla poſſet ſe tergiuerſatione & excuſatione defendere, damnabiliter incurriſſe in cenſuras, & pœnas a ſacris Canonibus, alijsq; Apoſtolicis conſtitutionibus & legibus ſtatutas, atque prætenſo Nauarræ Regno, vel illius parte, ac Bearni, & quocũque alio Principatu, Dominijs, locis, feudis, ac bonis, & ſucceſſionibus, necnon dignitatibus, honoribus, muneribus, & officijs, etiam Regijs, ac iuriſdictionibus, & iuribus, quæ de facto obtinebat, aut ad quæ ius quomodolibet habebat, ſeu prætendebat, ipſo iure priuatum, ac indignum, inhabilem, & incapacem ad illa, & alia impoſterum obtinenda, ſeu retinenda, & ad ſuccedendum in quibuſcũque Principatibus, Dominijs, & Regnis, ac ſpecialiter in Regno Franciæ per ſuã ſententiam, de eorũdem Sanctæ Romanæ Ec-

cleſiæ Cardinalium conſilio, pronunciauit & declarauit, prout in litteris eiuſdē Sixti prædeceſſoris Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo octuageſimoquinto, quinto Idus Septembris, Pontificatus ſui Anno primo, deſuper editis plenius continetur. Nemo igitur veſtrum, qui tam grauiter deliquit, eorum quæ ſuperius dicta ſunt, ignoratione, vel cuiuſuis alterius cauſæ, aut rationis, vel excuſationis obtētu, tueri ſe aut defendere poteſt. Quis enim neſciat, quæ Deo, & Sanctæ Eccleſiæ Catholicę propriè debētur, & ſpondentur, ea vel ſanguini, vel amicitiæ, vel gratiæ, vel precibus quorumuis hominum, aut cuicūque alteri reſpectui & affectui humano dari non poſſe? Etenim ſi hæc confundantur, vbi veſtra erit religio, fides, pietas commiſſarum ouium cura, & debita Sedi Apoſtolicæ obedientia? Meminiſſe vos oportet, eorum quæ Dominus per Ezechielem cōminatus eſt malis Paſtoribus: Aeternus enim Paſtor & Iudex, quæ vobis commiſit, irrequiſita non relinquet, cui tantò diſtrictius rationem reddituri eſtis, quantò digniora & potiora ſunt quæ accepiſtis. Cui enim plus creditum, ab eo plus exigē-

dum.

dum. Et ſi neglectus error ouiũ, culpa Paſtorum eſt, quid ergo fiet illis Paſtoribus, qui errantes ipſi & delinquentes, alios ſecum in eoſdem errores & delicta pertraxerunt, vel erroris cauſam dederunt? Cæterum, ſi paulo altius præſentium ærumnarum radicem quærere velimus, vtique inueniemus, non multo ante tempore Franciæ Reges dum varijs bellis impliciti dominandi cauſa fœdera cum infidelibus, & amicitiam cum hæreticis contraxerũt, eorumq́; auxilia acciuerunt, hac potiſſimũ de cauſa, quamquam aliæ non defuerint, Dei iram in ſe, poſterosq. ſuos, & ſubiectos populos prouocaſſe. Inde inuectas in Regnum hæreſes; inde diſſidia; inde ciuiles diſcordiæ; inde atrox, & inteſtinum hoc bellum excitatum, & ad hæc vſque tempora productum. A capite igitur omne malũ, cuius nec finis apparet, nec ſperandus aut expectandus eſt, niſi cum Dominus, bonũ & pium vobis dederit Regem, nomine & actione verè Chriſtianiſſimum. Quamobrem vnuſquiſq; veſtrũ cogitet, quã ratione pro virili ſua Sanctæ Religionis Catholicæ defenſioni, Eccleſiarum conſeruationi, ac totius Regni, paci & quieti prodeſſe

poſſit,

poſſit, ad idq́. animum, & vires, & facultates omnes ſuas intendat; minimè dubitans, quin miſericors & miſerator Dominus præſentibus miſerijs & aduerſitatibus finem citò ſit impoſiturus, iuxta illud, Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Nos certè quæcũque poterimus nõ ſolum ſpiritualia, & temporalia, ſed etiam militaria auxilia periclitanti Religioni Catholicæ ac Regno, ſubminiſtrare non omittemus, atque vtinam poſſemus ad vos iter facere, & præſentes fraternæ charitatis opus inceſſanter exhibere, nullis laboribus, nullis periculis, nec etiam ſanguinis & vitæ nõſtræ effuſioni parcẽtes: Sed cum id, nec per ætatem, nec per valetudinẽ, nec etiam per eas, quas hic ſuſtinemus moleſtias & difficultates, agere nobis liceat, ſaltẽ dabimus omnem operam, ne quid à vobis tali veſtro tempore iuſtè deſideretur, quod à nobis, & ab hac Sãcta Sede proficiſci poſſit. At verò præcepti illius Dominici memores, quo iubemur in perſona Beati Petri fratres noſtros confirmare; illos quidem, qui in officio & vocatione ſua firmiter permanſerũt, & quibus potuerunt modis, Dei & Sanctæ Religionis Catholicæ cauſam iuuarũt, po-

pulosq́.

pulosq́. ſibi creditos, in fide & officio retinuerunt hoc nomine laudamus, diligimus, charosq́. habemus, ac omni honore, & prçmio dignos iudicamus. Hortamurq́. etiã, vt vſque ad finem conſtanter in eo perſeuerẽt; nec laboribus vel periculis, aut minis etiam mortis deterreantur, cum ſciant, bonum Paſtorem animam ponere debere pro ouibus ſuis, ſed indies, magis merita apud Deum ſua, augere ſtudeant, atque ita vt optatam illã vocem audire mereantur, Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui. Alios verò, quod dolenter referimus, qui à via recta declinarunt, ne ipſi officio noſtro deſimus, & ne cum malè agentibus, propter ſilentiũ condemnemur, corrigi & emendari cupientes, vniuerſos & ſingulos Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & Prælatos, necnõ Capitula, Collegia, & Conuentus, atque alias quaſcũque Eccleſiaſticas perſonas, cuiuſuis ordinis, ſtatus, gradus, prçrogatiuæ, prçeminentiæ & dignitatis exiſtant, memoratum Henricum quondam Nauarrç Regem ſequentes, vel comitantes, aut quoquomodo ei vel Principibus, aut proceribus illi

fauentibus vel adhærentibus, fauentes vel adhærentes, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium in Domino requirimus & monemus, ipſisq. in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipiendo, mãdamus; quatenus ſub ſuſpẽſionis à diuinis, à regimine Eccleſiarum, ac ab illarum ingreſſu, & fructuum perceptione earundem Eccleſiarum, & beneficiorum ſuorum quorumcumq; quoad Epiſcopos, & Superiores, quo verò ad alios inferiores, ſub excommunicationis maioris, itemq. amiſſionis omnium fructuum ſimiliter Eccleſiarũ, Monaſteriorum, & Beneficiorum Eccleſiaſticorum quorumcũq; ſecularium vel regularium, cuiuſuis ordinis & Congregationis, quæ quomodolibet obtinent in titulum vel commendam, ac quoad Capitula, Collegia, & Conuentus, interdicti etiam Eccleſiaſtici, alijsq. Eccleſiaſticis cenſuris, & arbitrio noſtro infligẽdis, & irrogandis pœnis, illico omni & quacũq; poſtpoſita mora, exceptione, aut excuſatione, ac ſaltem intra terminum quindecim dierũ immediatè ſequentium poſt diem publicationis præſentium litterarum, modo, & forma infraſcriptis faciendæ, quorum quinque pro prima, quin-

quinque pro ſecunda, & reliquos quinque dies pro tertia Canonica monitione, ac tertio, & vltimo peremptorio termino ipſis præfigimus & aſſignamus ab eodem Hērico, ac ab eius ſequacibus, fautoribus, & defenſoribus, illiq. adhærentibus, Principibus & proceribus atque aliis, qui apud eum ſunt, omnino recedant, illumq. & illos prorſus deſerant & derelinquant, neque vllam cum eis ſocietatem, fœdus, ligam, aut conſuetudinem habeant, ineant, foueant, aut retineant, vel opem, præſidium, auxilium, conſilium, vel fauorem eis directè vel indirectè, per ſe, vel alium, ſeu alios quouis quæſito colore, vel prætextu, aut aliàs quomodolibet, præſtent, aut impendant. Quod, ſi qui eorum re ipſa, ac omni dolo, & fraude ceſſante, non fecerint, nec fideliter adimpleuerint, eos in cēſuras & pœnas prædictas incidiſſe, & inſuper, ſi, quod abſit, intra alios quindecim dies proximè ſequentes non paruerint, ſed animo permanſerint obdurato, dictarum Eccleſiarum, etiam Cathedralium, etiam Metropolitanarum, & Monaſteriorum, quibus præſunt, ac quarumuis dignitatum, Canonica-

nonicatuum, & præbendarum, Prioratuũ, & Præpoſiturarum, Rectoriarum,& Beneficiorum Eccleſiaſticorum quorumcũque cum cura, & ſine cura, quocumque titulo, honore, & nomine cẽſeantur, aut appellentur, priuationis pœnam ipſo facto incurriſſe, tenore præſentium, de poteſtatis Apoſtolicæ plenitudine, decernimus & declaramus. Cæterum à ſuſpenſionis, excõmunicationis maioris, interdicti Eccleſiaſtici, & alijs cenſuris,& pœnis prædictis, quicũque in eas incurrerint, nullo modo abſolui, aut liberari poſſint, neque etiam in foro conſcientiæ à quoquam ſeculari, vel cuiuſuis ordinis regulari Presbytero, vel Prælato, quauis dignitate & auctoritate fungente, niſi à nobis, vel à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, & præterquã in mortis articulo,& tunc, non niſi præſtita cautione de parendo mandatis Eccleſiæ,& congruè ſatisfaciẽdo, etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum, etiam occaſione Iubilei plenarij, vel Cruciatæ Sanctæ, ſeu confeſſionalium quibuſcũque perſonis Eccleſiaſticis ſecularibus, & quorumuis ordinum, etiam Mendicantium & Militiarum regularibus, etiam Epiſcopali,

vel

vel alia maiori dignitate præditis, ipſisq́. Ordinibus, ac eorum Monaſterijs, Conuẽtibus, Domibus, & Capitulis, Collegijs, Confraternitatibus, Congregationibus, Hoſpitalibus, & locis pijs, ac cæteris perſonis ſupradictis per nos, & dictam Sedem, & cuiuſuis Concilij, etiam generalis, decreta verbo, litteris, aut quacũq; ſcriptura in genere vel in ſpecie conceſſorum, & innouatorum, etiãſi in eis caſus in litteris die Cœnæ Domini legi ſolitis expreſſi comprehẽdantur, niſi de præſentibus noſtris litteris ſpecifica, & expreſſa, non autem per clauſulam, Quorum tenores, & alias quaſcũq; clauſulas generales idem importantes mẽtio fiat. Vt autem præſentes noſtræ litteræ ad ipſorum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, & Prælatorum, necnõ Capitulorum, Collegiorum, & Conuẽtuum, atq; aliarum ſupradictarum perſonarũ notitiam facilius perueniant, ſeu peruenire poſſint, eaſdem noſtras litteras tam in Alma Vrbe noſtra in Lateranen. & Principis Apoſtolorum, Baſilicarum, & Cancellariæ Apoſtolicæ valuis, ac in acie Campifloræ per aliquem ex Curſoribus noſtris, quàm etiam in partibus Regni Franciæ, in Valuis

ſex infraſcriptarum, videlicet, Lugdunen. Rothomagen. Pariſien. Aurelianen. Tholoſan. & Aquen. vel ſaltem quatuor ex eis, vel aliarum in eodẽ Regno Franciæ conſiſtentium Cathedralium, vel Metropolitanarum Eccleſiarũ more ſolito legi, & publicari, & inibi affigi, & per aliquod temporis ſpatium affixas dimitti, eisq́. poſtmodum inde detractis, earum exẽpla in eiſdẽ locis pariter affixa relinqui mandamus. Decernentes vt earundem litterarum publicatio ſic facta ſupradictos omnes, & eorum quẽlibet perinde arctet, obliget, & afficiat, ac ſi litteræ ipſæ eis, vel eorum ſingulis lectæ, & perſonaliter intimatæ atq; inſinuatæ fuiſſent; cum non ſit veriſimile, ea quæ tam patenter & publicè facta fuerint, ipſos poſſe quomodolibet ignorare. Quia verò difficile eſſet præſentes litteras ad ſingula loca, ad quæ oporteret, deferri; volumus, vt earum tranſumptis, etiã impreſſis, manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ obſignatis, eadem prorſus fides habeatur in iudicio & extra illud, vbiq; gentium, & locorum, quæ haberetur eiſdẽ præſentibus, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtẽſæ. Nulli ergo omnino

nino hominum liceat hãc paginã nostræ requiſitionis, monitionis, præfixionis, aſſignationis, declarationis, mandatorum, decretorum, & voluntatis, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attentare præſumpſerit, indignationẽ Omnipotẽtis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ, apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingẽteſimo nonageſimo, Kal. Martij, Pontificatus noſtri, Anno Primo.

L. Dat.

M. Veſtrius Barbianus.

A. de Alexijs.

Anno à Natiuitate Domini, Milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo, Indictione quarta, die vero vigeſimaquinta Menſis Maij, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Gregorij diuina prouidentia Papæ XIIII. Anno Primo, Retroſcriptæ litteræ monitoriales eiuſdem S. D. N. Papæ ad Prælatos, & alias perſonas Eccle-

ſiaſticas Regni Franciæ, lectæ, publicatæ, & intimatæ fuerunt in Vrbe Roma, in valuis Baſilicarum Lateranen. & Principis Apoſtolorum, necnon Cancellariæ Apoſt. & in Acie Campifloræ, & inibi affixæ ac ſic affixæ per aliquod temporis ſpatium dimiſſæ ſimiliter fuerunt, eisq. poſt modum inde refixis & detractis, illarum copiæ, ſeu exempla, cum his originalibus auſcultata, & concordata in eiſdem locis affixa, relicta ſunt, iuxta earundem & litterarum formam & tenorem, per nos Octauium Tagliettum, & Nicolaum Drotiyn prælibati Sanctiſſimi D. N. Papæ Curſores.

Pompeus Guerra Magiſt. Curſ.

LITERAE

S. D. N. D. GREGORII

DIVINA PROVIDENTIA PAPAE XIIII.

Exhortatoriæ & monitoriæ ad Principes, Duces, Marchiones, & Comites, alioſq; Regni Franciæ Proceres ac Nobiles, Henrici Borbonij quondam Nauarræ Regis partes ſequentes; necnon ad Communitates, Vniuerſitates, & populos, atque cæteras perſonas ſeculares ſub eiuſdem Henrici dominatu exiſtentes, ne eidem Henrico vlterius adhæreant, vel quoquomodo faueant.

GREGORIVS Epiſcopus Seruus Seruorum Dei,

Vniuerſis, & ſingulis Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, alijſq; Regni Franciæ Proceribus, ac Nobilibus, Henrici Bor-

bonij quondã Nauarræ Regis partes ſequẽtibus, vel apud eum commorantibus: Necnon Prouinciarũ, Ciuitatum, Oppidorum, & Locorũ ſub eiuſdem Henrici dominatu exiſtentium, Communitatibus & Vniuerſitatibus, ac Populis, Ciuibuſque & Incolis quibuſcumq; . Salutem, & ſpiritum ſanioris conſilij.

POSTQVAM Diuinæ placitũ eſt bonitati, quæ vocat ea, quæ non ſunt, tamquam ea quæ sũt, humilitatem noſtram ad munus Apoſtolicum omniũ maximum & grauiſſimum, & ipſis Angelicis humeris formidãdum, vocare; animo reuoluentes ingentia, quibus Populus Chriſtianus affligitur, mala, variaſq; eiuſdẽ ærumnas & calamitates, & in primis Regnum Franciæ olim præſtãtiſsimum Eccleſiæ columen, & Catholicæ fidei firmiſsimum præſidium ac propugnaculum, exortis, in eo iãdiu de Religione ac de Regno, diſsidijs, in partes diſtractum, inteſtino & crudeli bello ardere, & miſeran-

dum in modū conflictaris ſciſſum eſt cor noſtrū doloris amaritudine, nec potuimus noſtram, & afflicti populi, vicem vehementer non lugere. Sed in eo firmam habentes fiduciam, qui ſperantes in ſe numquam deſerit, atque, cū Eccleſia ſua, & cum fidelibus ſeruis ſuis, vſque ad cōſummationem ſeculi ſe futurum eſſe pollicitus eſt; nec permiſſurū, vt portæ inferi præualeant aduerſus eam; animum ereximus, ſtatimq; cogitatus, laboreſq; noſtros ad id conuertimus, vt Regno, & Nationi iſti tātopere de Eccleſia Romana benemeritæ, & nunc grauiſsime laborāti, quam celerrime, opera, ſtudio, vigilantia, curaq; Paſtorali, & ipſa, ſi neceſſe ſit ſanguinis & vitę noſtræ, effuſione, opportunam ac neceſſariam opē feramus. Nouit Deus ſcrutator cordium, nos nec noſtris nec alterius cuiuſquam cupiditatibus vel affectibus humanis, duci, non noſtra quærere, ſed quę ſūt Ieſu Chriſti, nihilq; ante oculos habere, niſi Dei gloriam, animarum ſalutem, publicam quietem & tranquillitatem, ac Regni iſtius Nobiliſsimi conſeruationem. Speramus equidem eundem Deum, qui bonarum conſueuit eſſe adiutor mentium, ſicut etiam largitor eſt, pro immenſa miſericordia ſua pijs

noſtris conatibus propitium fore, optatūq; incremētum daturum. Sed, veſtra, tamē in hoc, pietate, veſtra opera, & obſequio indigemus, quia vos, ſine vobis, ſaluos facere non poſſumus. Alios omnes, qui in armis ſunt, & vobis aduerſantur, in poteſtate noſtra fore non dubitamus; ſi vos idem facere in veſtrum animum induxeritis; omnia erunt facilia, & breui tempore, Religio, Pax, ac iſtius Regni Nationiſq; gloria priſtinum in locum reſtituētur. Oportēt ſanē eos, qui generis Nobilitate præfulgent, Chriſtiana in primis pietate, ac Fidei Catholicæ cultu & obſeruantia, præcellere; ſine quibus nulla poteſt eſſe vera Nobilitas, dicēte Domino: Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum; Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Reges veſtri, ſummum Regiæ dignitatis faſtigium aſſecuti, etſi nihil amplius eis addi poſſe videbatur, pro ſuis tamen ergà Dei Eccleſiam, Sanctamq; Fidem Catholicā, maximis meritis ac beneficijs, pulcherrimo Chriſtianiſsimi cognomine ab eadem Eccleſia decorati; id ornamentū nō minus cupidè, quàm deuotè, ſuſceperūt; ac longè pluris quàm Regiam ipſam dignitatem, æſtimarunt. Quando igitur Reges

optimi

optimi ac prudẽtiſsimi,nihil habuerunt antiquius, quàm vt ad proprium profectum ac aliorum exemplum & ędificationem,ipſorum, erga Sãctam Eccleſiam Catholicã, quàm maximè eluceret pietas, atq; deuotio; quanto magis decet vos omnes, & eos præſertim,qui Nobilitate præſtant,tantorũ Principum veſtigia ſequi, & Sanctæ Matris Eccleſię dicto audientes eſſe,ac monitis,cõſilijſq; ſalutaribus obtemperare? Igitur, vt opportunà aliqua ratio à nobis, Deo iuuãte,iniri poſſit,id quod dies noctesq; cogitamus,qua,tot impendentibus malis occurratur; & talẽ habeatis Regem, qui dignus ſit vobis præeſſe & dominari, ac verè pius ſit, & re & nomine Chriſtianiſsimus; Vos, his noſtris litteris,quas, vt ad omnium notitiã celerius perferantur, nec quiſquam earum ignorationem prætendere poſsit,volumus, in Pariſiẽſi,Aurelianẽſi,Lugdunẽſi,Aquẽſi, & Toloſana,vel aliarum Ciuitatum,Eccleſijs Cathedralibus,more ſolito, dum ibi diuina celebrabuntur Officia,publicari,earũque exempla valuis earundem Eccleſiarũ affixa relinqui; & poſt menſem à die publicationis huiuſmodi numerãdum, ita eos omnes,ad quos pertinẽt afficere & obliga-

re,ac ſi eis ſingulis lectę,& intimatę fuiſſēt, Hortamur,& per viſcera miſericordiæ Dei, & Domini Noſtri Ieſu Chriſti omni efficaciori quo poſſumus, modo, ac etiam ſub interminatione diuini iudicij, rogamus, obſecramus, obteſtamur, ac monemus, ne diutius Henrico Borbonio quondam Nauarræ Regê adhæreatis, vel quoquomodo faueatis; Ipſe enim à teneris annis peſſima hæreticæ matris educatione corruptus, cum iam eſſet adultus,& in ea ætate, qua, bonū à malo, hæreticorum mendacia, à Religionis Catholicæ veritate ſecernere poterat, Pariſijs publicè in Eccleſia vbi Rex, & Regni Principes, ac Proceres frequentes aderant, poſt nonnullas diſputationes inter Catholicos Sacræ Theologiæ Doctores, & hæreticorū miniſtros, ipſo inſtante atq; præſēte, factas, Fidem Catholicam amplexus & profeſſus eſt, hæreſibus, quibus antea imbutus fuerat, deteſtatis; & abiuratis; & præterea ſincerū ſe, ac verum Catholicę fidei cultorem, deinceps omni tempore futurum pollicitus eſt; ſcriptis etiam litteris, ad Sanctæ mem. Gregorium Papam XIII. prædeceſſorem noſtrū quibus eum ſupremum Catholicę Eccleſię caput agnoſcebat, & ſupplex deprecabatur

vt conuerſionis & obedientiæ ſuæ cōfeſsionem acceptam habere,& preteritorum criminū veniā cōcedere dignaretur,(quod, & obtinuit) firmiter promittens,ſe fidem Catholicam perpetuò integrè,ac inuiolatè ſeruaturum;& deinde etiam Oratore Romam miſſo, qui ſuo nomine obedientiam eidem Gregorio prædeceſſori præſtaret, atque de pœnitentia, conuerſione, fide, & conſtantia ſua, in Sedis Apoſtolicæ conſpectu ſpōderet, prout in publico Conſiſtorio; aſſiſtētibus eidem Sanctæ Romanę Eccleſię Cardinalibus,necnon pręſentibus compluribus Prælatis, & Romanæ Curiæ Officialibus, alijſq; innumeris perſonis, per eūdem Oratorem pręſtitit & ſpopōdit, ac publico propoſito edicto, in ſuæ ditionis,Prouincijs & Terris fidem Catholicam reſtitui,eāq; ſolā ab omnibus ſuis ſubditis ſeruari mandauit, falſamq. religionem ſeu hæreſes in eis pręedicari aut teneri prohibuit. Atque ita per aliquod tempus, vt Catholicus haberetur, exteriore cultu,præ ſe tulit. Attamen cum poſtea violato iureiurando, & fracto promiſſionis, quo ſe obſtrinxerat,vinculo; repentè Catholicæ religionis hoſtem acerrimum, Hæreticorumq. Caput ac Principē ſe do-

ſe declaraſſet, atq; in Ciuitates & Oppida tunc temporis ab eo capta hæreticos prædicantes introduci iuſſiſſet, atque omni conatu ad ipſas hęreſes confirmandas,& propagãdas incubuiſſet; iure ac merito fel. rec. Sixtus Papa V. etiam prædeceſſor noſter, eundem Henricum fuiſſe & eſſe hęreticũ, in hæreſes relapſum,& impænitẽtem; Hæreticorum quoq; Ducem, Fautorẽ & Defenſorum manifeſtum, publicum, & notorium, adeò vt nulla poſſet ſe tergiuerſatione aut excuſatione defendere; ac proinde damnabiliter incurriſſe in cenſuras & pœnas à ſacris canonibus, alijsq. Apoſtolicis conſtitutionibus & legibus ſtatutas; atq; prætenſo Nauarræ Regno, vel illius parte; ac Bearni, & quocumque alio Principatu; Dominijs, Locis, Feudis, ac bonis & ſucceſſoribus, necnõ dignitatibus, honoribus, muneribus,& officijs,etiam Regijs,ac iuriſdictionibus,& iuribus,quę de facto obtinebat, aut ad quæ ius quomodolibet habebat,ſeu prætendebat, ipſo iure priuatum ac indignum inhabilem & incapacem ad illa; & alia huiuſmodi in poſterum obtinenda, ſeu retinenda,& ad ſuccedẽdum in quibuſcumq; Principatibus,Dominijs, & Regnis,

ac ſpecialiter in Regno Franciç fuiſſe & eſſe, per ſuam ſententiam, de eorundē S.R.E. Cardinalium conſilio, pronunciauit & declarauit: prout in litteris eiuſdē Sixti prædeceſſoris, Anno Incarnationis Dominicę, M.D.LXXXV. quinto Idus Septembris, Pontificatus ſui Anno Primo deſuper editis, plenius continetur. Quamobrem cum his & alijs in dies contra fidem Catholicā ſupercreſcentibus eius culpis, idem Henricus ad ſucceſſionem dicti Regni Franciæ prorſus inhabilis, & incapax exiſtat, ac propterea nos & Catholica Eccleſia de eo confidere amplius nō poſſimus, nullam videmus cauſam, cur vos, & præſertim ij nobiles, qui fortè ſub falſa conuerſionis illius ſpe decepti, eum ſecuti ſunt; vllo modo ei poſthac confidere poſſitis, vel debeatis. Quis enim poteſt ei confidere, qui fidem, quam promiſerat, abnegauit? Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? Nolite itaq; vnius hominis cauſa, à vera pietate & nobilitate tātopere degenerātis, vos, veſtraq. omnia in extremum diſcrimen adducere. Satis illi

operæ, & obſequij præſtitiſtis, ſatis ſuperq; laborum & periculorum, vt ei morem gereretis ſubijſtis. Nũc vos Sancta Mater Eccleſia fidesq; Catholica, nunc patriæ charitas; nunc bonorũ omnium conſenſus vos retrahit, & in ſummo periculo validũ pietatis ac virtutis veſtræ auxilium expoſcit. Et ſi qui, vt diximus, illum Ducem eo animo ſecuti ſunt, quòd ſperarint poſſe eum à prauis opinionibus abduci, & ad Catholicæ fidei veritatẽ redire; cum hæc ipſa ſpes prorſus euanuerit, & huic excuſationi nullus amplius relictus ſit locus; tempus eſt, mutato in melius conſilio, pernicioſas ſocietates & coniunctiones dirimendi, ſibiq; & alijs in poſterum rectè conſulendi. Etenim qui primo quoque tempore id non fecerint, nec apud Deum, nec apud homines excuſare ſe poterunt, & non parua honoris & famæ iactura, nũc & in futurum per omne æuum ſubeũda erit. Non latet vos, Franciæ regnũ ſuperioribus ſeculis tamdiu floruiſſe, ac firma pace & quiete potitum eſſe, quamdiu pijs Regibus paruit. Nunc, vt bona hæc reparentur, bono & pio Rege opus eſt; quia vbi Deus rectè colitur, aduerſitas non habebit effectum. Paternus erga vos

animus noſter, vel ex eo maximè patebit, quòd, cum in contumaces aliquid ſeuerius ſecundum ſacrarũ legum normam, ſtatuendum videretur, ſpiritu tamen lenitatis & manſuetudinis, ex quadam amoris & charitatis abundantia, vti maluimus, ſperantes vos viciſſim expectationi ac deſiderio noſtro cumulatè reſponſuros, ac re ipſa declaraturos, nõ minus pietate, ac Sedis Apoſtolicæ reuerentia, quàm generis charitate ſimiles vos eſſe velle maioribus veſtris, qui Chriſtianis quondam virtutibus conſpicui, ac verè Nobiles, hanc ſui nominis memoriam tãquam opulentam, præclaramq; hæreditatem vobis reliquerunt: & ſi nunc viuerent, id ipſum, quod à vobis petimus, ſummis precibus à vobis contenderent, & impetrare conarẽtur. Proinde, ſi hac in re ita vos geſſeritis, ſicut pios & obedientes Eccleſiæ filios decet: perſuaſum, ac certum vobis eſſe volumus, nos omni tempore, perſonæ, dignitatis, ſtatus, commodorumque, ac deſideriorum veſtrorum, quantum cum Domino licebit, eximiam eſſe rationem habituros; nullumque, vel amantiſſimi patris, vel vigilantis Paſtoris, erga vos, totumque Regnum, Inclytamque Nationem veſtram

offi-

Officium prætermiſſuros. Verùm, ſi aliter, ac cupimus & ſuademus, de vobis euenire contingat, paternaque vox & hortatio hęc noſtra prompto animo non admittatur, cō ſiderate quæſumus, nobis, etiam inuitis, ex Officij & conſcientiæ noſtræ, debito, nę patientia, & lenitas vertatur in culpam, extremam impoſitum iri neceſsitatem, ingraueſcenti huic morbo acriora adhibendi remedia: & Loco paternæ benignitatis, qua hactē.ius Sedes Apoſtolica vſa eſt, ſeueri Iudicis perſonam induendi. Sed abſit, vt hoc de vobis ſuſpicemur, abhorret animus, & præ dolore cōmouentur viſcera noſtra. Expectare igitur, & ſperare malumus, recti, ſaniq; conſilij effectum, optatum & ſalutarē: Deum Omnipotentē orantes, vt ad id corda veſtra Sācti ſui Spiritus gratia illuminet, & accendat. Cæterum, vt quantæ nobis curæ ſit Regni iſtius ſalus, & cōſeruatio modis omnibus oſtēdamus, mittere propediē iſtuc decreuimus militares copias Helueticæ nationis, vnà cū equitatu nō modico, quib9 pficere ī animo habemus vnū ex cōsāguineis noſtris intimis & charis, cui plenè cōfidere, ac ſenſus veſtros ſine vlla dubitatione apertire poſſitis; quique adiutor & protector

ſit

ſit omnibus, Dei & ſanctæ religionis cauſam defendentibus, & bonum publicum procurantibus. Nunc verò mittimus dilectum filium Magiſtrũ Marſilium Landrianum, vtriuſque Signaturæ Referẽdarium, virum claritate generis ac fide, induſtriaq; ſingulari præditum, vt iſtic noſtri & Apoſtolicæ Sedis Nuntij munere fungatur, vobisq. conſilio & opera vbicũque opo[illegible]e-rit præſto ſit: cui mandata noſtra p[illegible]è vel priuatim referenti, fidem plena[illegible]-bebitis. Quia verò difficile foret præſentes litteras ſingulis veſtrum præſentari, & ad ſingula loca deferri ad quæ oportet, volumus vt earum trãſumptis, etiam impreſſis, manu publici Notarij, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ obſignatis, eadem prorſus fides, vbique gentium & locorum, in iudicio & extra illud adhibeatur, quæ eiſdem originalibus adhiberetur ſi eſſent exhibitæ vel oſtẽſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam noſtræ hortationis, rogationis, obſecrationis, obteſtationis, monitionis, ac voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum

ctorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ, apud Sãctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo nonageſimo, Kal. Martij, Pontificatus Noſtri Anno Primo.

L. Dat.

M. Veſtrius Barbianus.

A. de Alexijs.

ROMAE,

Apud Paulum Bladum Impreſſorẽ Cameralem.